

List Efezským

Poznámky při čtení biblického textu

Břetislav Fajmon

Email: bretafajmon@rozhovor.cz

WWW: rozhovor.cz

Copyright©2010 Břetislav Fajmon

Tento text můžete volně šířit a tisknout.

Obsah

I	Text dopisu Efezským se stručnými poznámkami	3
II	Podrobněji k některým motivům dopisu	26
1	Bůh je Otec	26
1.1	Stvoření k obrazu Boha	26
1.2	Důsledky pádu člověka	27
1.3	Přijetí do Hospodinovy rodiny	28
1.4	Bůh Otec v dopise Efezským	34
1.5	Zranění a radost	36
2	Ježíš Kristus je Pán	40
2.1	Vykoupení a smíření	40
2.2	Nejmenší ze všech svatých	42
2.3	Proč zrovna křesťanství?	43
2.4	Otrok či svobodný?	47
2.5	Můj Pán a můj Bůh	52
3	Duch svatý uvádí do plnosti	54
3.1	Širší pohled	55
3.2	Křest Duchem svatým	59
3.3	Plnost Ducha svatého	63
3.4	Nové stvoření	68
3.5	Boj křesťana	80
III	Závěrem	91

Úvod

Měl bych zde vysvětlit, proč se snažím o vytvoření dalších poznámek pro čtení dopisu Efezským, když v češtině existují knihy [4] (100 stran), [5] (listu Efezským je věnováno 15 stran), [6] (listu Efezským je věnováno asi 70 stran), a navíc ve slovenčině existuje kniha [2] (v roce 2007 mi ji poslali z vydavatelství Návrat domů asi za třicet korun, i když ji nemají v nabídce; rozsah je 259 stran), která je asi nejvhodnějším úvodem pro čtení biblického listu Efezským (ne proto, že je nejdelší, ale že je nejčtivější – nejlépe dává důraz na osobní rozměr a víru při čtení Bible).

Tyto poznámky chápejte jako

- pokus o vysvětlení základů křesťanské víry – list Efezským je totiž jedním z hlavních křesťanských dokumentů. Rád bych se pokusil o vysvětlení některých základních témat Bible, kterým se v takovém rozsahu nevěnuje ani kniha [2];
- můj vlastní zápas s textem a s tématy, které text otvírá – několik mých myšlenek (nečiním si právo na neomylnost), ale též přispění několika dalších autorů.

Komentáře, diskusi nebo upozornění na chyby vítám na stránce www.rozhovor.cz (část „nad Bibli“, hledejte ve sloupcovém menu odkaz „Efezským“).

Tento text obsahuje

- I. Můj vlastní překlad listu Efezským se stručnými výkladovými poznámkami.
- II. Některé tematicky řazené myšlenky listu, přičemž část témat je doplněna i odkazy z jiných biblických knih, aby byl list Efezským zasazen do poselství biblických knih jako celku.
- III. Závěrem několik poznámek k datování a autorství dopisu, a také pokus o shrnutí obsahu dopisu v několika odstavcích.

Rád bych tento spisek věnoval svým kolegům a studentům na VUT v Brně, především na fakultách FSI, FIT a FEKT.

Břeťa Fajmon, Brno 2010

[Update 2013: Spisek jsem pročetl a opravil některé překlepy. Jediný dodatek se týká stran 75-80, které jsou doplnění textu o otázku předurčení neboli predestinace (jak rozumět tomu, že Bůh nás ve své lásce předem určil, abychom byli přijati za jeho syny a dcery).]

Část I

Text dopisu Efezským se stručnými poznámkami

List do Efezu (a okolí) napsal apoštol Pavel pravděpodobně v rámci několika dopisů (ještě Filipským, Koloským a Filemonovi), které psal kolem roku 60-62 n.l. z vězení v Římě. Je v něm shrnuto křesťanské poselství poté, co Pavel věnoval podstatnou část svého života jeho šíření. Z listu cítíme zralost a důraz na stručné shrnutí poselství – co to znamená, když lidé žijí ve vztahu se vzkříšeným Ježíšem Kristem.

Jak říká Klyne Snodgrass (viz [1]), list Efezským je možná nevlivnějším dokumentem, který kdy byl napsán (kromě něj snad duchovnost křesťanů nejvíce v historii ovlivnily Žalmy, list Římanům a Evangelium podle Jana — list Efezským je ovšem nejkratší z těchto čtyř biblických knih). V jeho šesti kapitolách je vysvětleno, jak vnímat duchovní realitu, a přitom žít „oběma nohama na zemi“ — i když duchovní realita není viditelná naším fyzickým zrakem, má vliv na náš život v rodině, v kultuře a ve společnosti, tj. není odtržena od reality tohoto světa. Z listu lze cítit vyváženost praktického života a víry.

Pokud bych měl nazvat nebo shrnout obsah tohoto listu jednou větou, řeknu **Boží milost v Kristu skrze Ducha** — tj. tím hlavním motivem je vysvětlit, co Bůh lidem dává a k čemu nás lidi zve. Přitom je jádrem dopisu Trojice Boha — není zde vysvětleno, jak se pojem Trojice vyvíjel v křesťanské teologii v průběhu historie, ale setkáváme se s Trojicí jaksi „naživo“, „v akci“: Bůh Otec je zde zobrazen jako ten, který má s lidmi určitý plán, vše se děje podle jeho vůle. Ježíš Kristus jako Bůh Syn byl poslán na zem, v něm byly a jsou dány lidem všechny dobré dary. Bůh Duch svatý je ten, který nám umožňuje na tyto dobré dary dosáhnout a navázat vztah s Bohem Otcem i Bohem Synem.

Tématem dopisu je tedy vykreslení milosti, kterou se rozhodl udělit lidem Bůh; tuto svou milost Bůh uskutečnil v životě a osobě Ježíše Krista – a pro každého z nás je tato milost přístupná skrze jednání Ducha svatého v našem životě. Duch svatý ke každému z nás promlouvá, a pokud jeho práci ve svém životě neodmítáme, ale naopak se vystavujeme jeho vlivu, tak nás přivádí k té milosti, kterou Bůh lidem nabízí. Při čtení dopisu Efezským je důležité mít na mysli, že Pavel píše těm lidem, kteří milost od Boha už přijali – chce jim připomenout, co vlastně v Bohu mají, v čem Hospodinova milost spočívá. Ale mám pocit, že tak nějak mezi řádky chce umožnit pochopit a přijmout evangelium i těm čtenářům či posluchačům jeho dopisu, co křesťany nejsou¹.

K vlastnímu překladu dopisu Efezským z řečtiny jsem sáhl mimo jiné proto, že povzbuzen překlady B21 (Bible pro 21.století) a SNC (Slovo na cestu) jsem se chtěl pokusit o podobnou alternativu dynamického ekvivalentu – takový překlad si klade za cíl překládat ne slovo za slovem, ale předat či zachovat především význam celé věty. Základem

¹John Stott ([2]) poukazuje nato, že Ef 2,1-3 je zhuštěným shrnutím celých tří kapitol 1–3 Pavlova dopisu Římanům – tedy v listu Efezským jsou některé věci vyjádřeny velmi stručně a lze je dobře doplnit právě čtením například Pavlova listu Římanům, ve kterém se Pavel snaží o vykreslení křesťanského poselství mnohem podrobněji.

mého experimentu je víra, že nyní přístupný ČSP (Český studijní překlad)², který se snaží o formální správnost překladu každého slova, uvede moje nepřesnosti snadno na pravou míru.

Levé horní indexy v textu Bible naznačují dělení biblického textu na verše, pravé horní indexy obsahují poznámky k různým věcem, které lze při prvním čtení přeskočit.

Kapitola 1

¹Pavel, z Boží vůle posel Ježíše Krista, svatým v Efezu – těm, kdo věří Ježíši Kristu: ²Milost a pokoj vám od Boha, našeho Otce, a od Pána Ježíše Krista.

Úvod dopisu, ve kterém je uveden autor, adresát a pozdrav adresátovi. Je zajímavé si všimnout, jak neoddelitelně apoštol Pavel mluví o Ježíši Kristu a o Bohu: Pavel byl poslán Ježíšem Kristem, ale také z Boží vůle (verš 1); adresáti dopisu jsou svatí (= ti, co se rozhodli důvěřovat Bohu a žít s ním³), ale také ti, co jsou věřící v Krista Ježíše; milost Pavel adresátům předává od Boha, ale také od Ježíše Krista (verš 2). Je vidět, že v Pavlově poselství jsou Bůh a Ježíš Kristus neoddelitelně svázáni.

³Chvála patří Bohu a Otci našeho Pána Ježíše Krista, který nám v Kristu dává⁴ veškeré duchovní požehnání z nebeských sfér! ⁴Vždyť nás v něm vybral už před stvořením světa, abychom s ním⁵ žili svatí, bez poskvrny. ⁵S láskou nás přijal skrze Ježíše Krista k sobě za své syny a dcery – to byl jeho odvěký radostný záměr. ⁶Sláva Bohu za jeho milost⁶, kterou nám dal ve svém milovaném!

Klíčovou věcí, za kterou je apoštol Pavel vděčný, je to, že Bůh nás přijal do své rodiny (verš 5: přijal nás za své syny a dcery). Bůh Otec nás adoptoval za svoje vlastní (apoštol Pavel píše věřícím, aby jim připomenul, co v Bohu mají). Možná je pomocnější ne dívat se tak, že v každém dalším verši se píše o něčem jiném, ale že všechny mluví o téže věci (na motivy [1]): Bůh nám v Kristu dává sám sebe, vztah se sebou samotným (verš 3); k tomuto pozvání do vztahu se rozhodl už před stvořením světa (verš 4); toto adoptování

²Zpřístupněn např. v prostředí bible-online.cz – nové české prostředí pro čtení Bible v různých překladech uvedené do provozu v dubnu 2010. Rozcestník na další české překlady Bible najdete na adrese rozhovor.cz/preklady/index.php.

³druhá strana téže mince podle [7], str. 45: svatí = ti, které Bůh přijal, aby žili s ním – Boží lid.

⁴Doslova: který nás požehnal na nebesích v Kristu. Hospodinovo požehnání je dáno v Kristu na nebesích – to ovšem neznámá, že bychom z tohoto požehnání nemohli čerpat ve svém současném životě znovu a znovu skrze spojení s Kristem (proto zvolen přítomný čas slovesa).

⁵Doslova: před ním.

⁶Přesněji: ke chvále slávy jeho milosti. Ze tří zmínek o slávě (verše 6,12,14) tato nejvíce vyjasňuje, co je obsahem Boží slávy – je to jeho milost (ve významu dobrých, nezasloužených darů – tj. lze překládat i slovem „láska“). Rudolf Hoppe – [6], str.28 – upozorňuje i na druhý rys slávy z verše Ef 3,16: Boží sláva je spojená s jeho mocí, kterou upevňuje našeho vnitřního člověka; takže Boží sláva se projevuje v jeho lásce a jeho síle, dvou velkých tématech listu Efezským.

do jeho rodiny se stalo skrze Ježíše Krista (verš 5); svým přijetím nám dává milost a lásku (verš 6), což znamená, že nám odpustil hříchy (verš 7).

Ef 1,3-4: tato slova jsou tezí celého dopisu, zbytek dopisu je jen rozvíjejícím komentářem⁷. Zejména verš 4 spojuje nejzazší minulost s nejzazší budoucností: v minulosti se Bůh rozhodl, že prokáže lidem lásku, a v budoucnosti bude tato láska realizována v plnosti. Stejně slovní spojení z verše 4 – svatí a bez poskvrny – je řečeno v Ef 5,27 o Ježíši Kristu, že promění církve, aby byla svatá a bez poskvrny; proto je na místě se domnívat, že svatost a čistota nevznikne jen naším lidským snažením, ale že klíčový vliv v této věci má a bude mít Ježíš Kristus, jehož působením budeme proměněni.

Slovo „vybral“ ve verši 5 neznámá, že Bůh některé předem vyvolil a jiné předem zavrhl, ale že svou milost nabízí každému v Ježíši Kristu (kterého k tomu určil) a přijme jako Otec každého, kdo k němu přijde.

⁷V Kristu máme vykoupení skrze jeho krev – z bohatství své milosti nám Bůh odpustil hříchy ⁸a zahrnul nás láskou⁸. Se vši moudrostí a rozumností ⁹nám dal poznat tajemství své vůle, radostný záměr, který v Kristu zamýšlel odedávna, ¹⁰že naplní věky a sjednotí vše v něm – vše na nebi i vše na zemi. ¹¹V Kristu nás Bůh vybral a přijal za své vlastnictví – on působí vše, pro co se sám už dávno rozhodl. ¹²My, kteří jsme uvěřili Kristu, nyní chválíme jeho slávu⁹.

¹³I vy nyní patříte Kristu – když jste uslyšeli slovo pravdy, radostnou zprávu o své záchraně, tak jste v něj uvěřili a byli jste označeni pečeti slíbeného Ducha svatého. ¹⁴Ten je zárukou našeho dědictví – až do chvíle, kdy Bůh vykoupí své vlastnictví. Chvalte i vy jeho slávu!¹⁰

V těchto slovech začíná zaznívat další motiv, který Pavel ve svém díkůvzdání zmiňuje – že ti, které Bůh přijal, jsou jeho dědictvím, vlastnictvím; sám Bůh je tedy zárukou toho, že jeho vlastnictví bude stále (věčně) v jeho blízkosti. Bůh své vlastnictví koupil, vykoupil (verš 7 ... u Boha nejsme přijati svým polepšením nebo zásluhami, ale díky odpuštění, které nastalo skrze smrt Ježíše Krista; také Matouš 20,28: smrt Ježíše Krista sloužila v duchovním smyslu jako výkupné). V okamžiku, kdy jsme uvěřili, že Hospodinovo odpuštění skrze smrt Ježíše Krista je dostačující na každý náš hřích (přítomný, minulý i budoucí), dostali jsme Ducha svatého (verše 13-14), který nás označil v duchovním smyslu slova pečeti, že jsme vlastnictvím Boha.¹¹

V tomto oddílu se v listu Efezským setkáváme s prvním napětím typu „už ano – ještě ne“: Toto vykoupení už máme (verš 7), protože se odehrálo při smrti Ježíše Krista, ale

⁷Viz [1], str.45.

⁸Verše 7-8a lze přesněji přeložit: v něm máme vykoupení a odpuštění, podle bohatství milosti, kterou nás zahrnul. „Láska“ překládá řecké *charis*, ve kterém je obsaženo více než v dnešním slově „milost“.

⁹Přesněji: abychom byli chválou jeho slávy (obecnější časové určení – nejen dnes, ale i v budoucnosti).

¹⁰Přesněji: verš 14 mluví o „nás“ (my i vy) a uzavírá „ke chvále jeho slávy“ – poněkud obecnější vyjádření.

¹¹Setkáváme se s Trojicí v akci (podle [7], osnova listu na str.44): Bůh Otec nás vybral (verše 3-6), v Synu máme vykoupení (verše 7-12) a v Duchu svatém záruku a závavek života s Bohem (verše 13-14).

ještě ve víře a s nadějí čekáme na konečný den vykoupení (verš 14; také Ef 4,30), kdy se i viditelně fyzicky setkáme s Bohem Otcem a s Ježíšem Kristem a celé vykoupení bude realizováno v plnosti.

Verše 9-10 se vrací k tématu verše 4 a odkrývají tajemství – plán Boha do budoucnosti: v plnosti uskutečnit vztah lidí s Kristem u těch, kteří přijali jeho pozvání, a proměnit k tomuto cíli celý vesmír.

¹⁵Protože jsem slyšel o vaší víře k Pánu Ježíši a o lásce ke všem svatým, ¹⁶nepřestávám za vás děkovat. Ve svých modlitbách také ¹⁷prosím, aby vám Bůh našeho Pána Ježíše Krista, Otec slávy, dal ducha moudrosti a zjevení¹² – aby dal světlo očím vašeho srdce, takže jej budete lépe znát. ¹⁸Kéž byste mohli jasněji vidět naději jeho povolání, bohatou slávu jeho svatých¹³ ¹⁹a nesmírnou velikost jeho moci vůči nám. Vždyť věříme díky působení jeho síly, ²⁰kteřou projevil na Kristu, když jej vzkřísil z mrtvých a posadil po své pravici v nebeských sférách – ²¹vysoko nad každou vládu, autoritu, sílu i moc, nad každé jméno vyslovené¹⁴ nejen v nynějším, ale i v přicházejícím věku. ²²Vše podřídil pod jeho nohy a dal jej jako hlavu nade vším církví, ²³která je jeho tělem a plností – církev je plností toho, kdo naplňuje všechno ve všem.

Pavel děkuje za víru lidí v Efezu a okolí (slovo „v Efezu“ ve verši 1 pravděpodobně nebylo v řeckém originálním textu, protože chybí v nejstarších dostupných rukopisech dopisu (podle [3]) – apoštol Pavel píše z vězení, a proto posílá Tychika (Ef 6,21-22), aby navštívil různá místa, kde Pavel dříve misijně působil, a povzbudil je mimo jiné i četbou tohoto dopisu; označení „Efezským“ vzniklo mírně později patrně díky tomu, že v Efezu a okolí byla známost dopisu nejvíce rozšířena), a začíná za ně prosit, aby mohli více poznat Boha (verš 17), naději na život s ním, která je v jeho plánu, a to, jak moc Bohu na nich záleží (verš 18), a více prožívat Boží moc a pomoc ve svém současném životě (verš 19).

Boží moc a síla je tedy dalším velkým tématem dopisu Efezským: Pavel začíná zmínkou o Ježíši Kristu, kterého Boží moc vzkřísila z mrtvých do stavu, kdy už nemůže umřít a žije věčně (verš 20), pokračuje tvrzením, že Bůh dal Ježíši Kristu takovou moc a autoritu, že nikdo v současnosti ani budoucnosti nebude mít moc větší (verš 21) – a tento mocný Ježíš je určitým způsobem spojen se všemi křesťany, s církví, stejně jako hlava je spojena s tělem (verše 22-23). Celý dopis je v Ef 6,10-18 zakončen výzvou, aby křesťané skrze spojení s Kristem hledali v jeho nesmírné moci sílu pro svůj každodenní život.

¹²Mezi překladateli je diskuse, zda překládat malým písmenem „d“ (= aby Otec proměnil a probudil jejich lidského ducha), či s velkým „D“ (= aby jim Otec dal Ducha svatého); i když zvoleno malé písmeno „d“, tak rozdíl od druhé varianty není silný (protože v každém případě Duch působí na našeho ducha – obě myšlenky jsou v listu Efezským obsaženy ještě na jiném místě: v Ef 3,16 je „skrze Ducha“ a v Ef 4,23 je o „obnově ducha naší myslí“).

¹³Doslova: bohatství slávy jeho dědictví ve svatých. Ve verši 17 se Pavel modlí, aby znali Boha lépe; ve verších 18-19 pak konkrétně rozvíjí, aby znali *jeho* povolání, *jeho* dědictví ve svatých a *jeho* sílu.

¹⁴Doslova: jmenované.

Ve verši 23 jsou velká slova řečená o církvi (církve je tělem Krista ... viz str. 8, poznámky k výrazu „v Kristu“; církev je plností Krista¹⁵: je zde druhé napětí typu „už ano – ještě ne“ ... protože Bůh dal Krista církvi (Ef 1,3), tak církev už je plností Krista + tato plnost ještě není plně uskutečněna, Bůh do této plnosti církev uvádí (Ef 3,19)).

Kapitola 2

¹A Bůh spolu s Kristem přivedl k životu¹⁶ i vás, když jste byli mrtví ve svých přestoupeních a v hříchu, ²v němž jste kdysi chodili podle běhu tohoto světa, poddaní mocnému vládci – duchu, který působí neposlušnost¹⁷. ³My všichni jsme kdysi jednali stejně – žili jsme, jak se nám chtělo¹⁸, plnili jsme přání svého srdce a mysli¹⁹, a tak jsme byli odsouzeni k Božímu hněvu²⁰ stejně jako ostatní. ⁴Ale Bůh, bohatý v milosrdenství, z velké lásky, kterou nás miloval, ⁵nás obživil spolu s Kristem, když jsme byli mrtví ve svých přestoupeních – milostí jste zachráněni od Božího hněvu. ⁶Společně s Kristem nás vzkřísil a posadil na trůn v nebeských sférách, ⁷aby ukázal všem²¹ budoucím věkům nesmírné bohatství své milosti a lásky²².

⁸Milostí jste tedy zachráněni skrze víru. Tato záchrana není z vás, ale je darem od Boha – ⁹není ze skutků, kterými by se někdo mohl chlubit. ¹⁰Vždyť jsme jeho dílem – v Ježíši Kristu jsme přetvořeni k dobrým skutkům, které Bůh předem připravil, abychom v nich žili²³.

Apoštol Pavel se znovu vrací k předělu, kdy adresáty jeho dopisu Bůh přijal jako Otec (viz poznámky k Ef 1,3-6) a kdy se stali Hospodinovým vlastnictvím (viz poznámky k Ef 1,7-14), a začíná rozvíjet další rovinu pohledu: označuje tento předěl jako předěl mezi smrtí (Ef 2,1) a životem (Ef 2,5-6), předěl, kdy skrze setkání a sjednocení se vzkříšeným Kristem

¹⁵Podle [3], str.151.

¹⁶Část „spolu s Kristem přivedl k životu“ je vypůjčena z verše 2,5 – v originálu verše 2,1 je jen předmět celé věty: a vás, mrtvé ve vinách a hříších ...

¹⁷Doslova: podle vládce moci vzduchu, (a vládce) ducha působícího v synech neposlušnosti (viz [2], komentář k danému verši).

¹⁸Doslova: podle chtění svého těla.

¹⁹Doslova: těla a mysli.

²⁰Doslova: byli jsme přirozeností děti hněvu. Je otázka, zda překládat „děti ovládané hněvem“ nebo „děti odsouzené k hněvu“; „děti ovládané hněvem“ je v souladu se syny ovládanými neposlušností v předchozím verši (a také s Ef 4,31, kde hněv charakterizuje život nepodřízený Bohu); ovšem všichni překladatelé překládají „odsouzení k Božímu hněvu“, a sice z některého z následujících důvodů: podobné obraty jsou: děti prokletí (2.list Petrův 2,14: = děti odsouzené k prokletí); syn zahynutí (Jan 17,2: = syn odsouzený k zahynutí ... viz [7], komentář k danému verši); synové vzkříšení (Lukáš 20,26: = lidé určené ke vzkříšení ... viz [7], komentář k danému verši); v listu Efezským jsou spojeni synové neposlušnosti a Boží hněv ve verši Ef 5,6; důležitý je kontrast veršů 3 a 4-5 (viz [2]) – přirozeností jsme byli odsouzeni k hněvu, ale milostí jsme byli od tohoto hněvu zachráněni.

²¹Slovíčko „všem“ není v řeckém originálu.

²²Doslova: bohatství své milosti v laskavosti vůči nám v Kristu Ježíši.

²³Doslova: abychom v nich chodili.

vzniklo v křesťanech nové stvoření (tato změna je někdy označována jako „nové narození“ podle Janova evangelia 3,1-7 ... v člověku se narodil duch, nová osobnost, která skrze Ducha svatého má spojení s Kristem). Toto sjednocení s Kristem je obrazně vyjádřeno už v Ef 1,23: církev je tělem Ježíše Krista. Všichni křesťané jsou součástí jednoho těla, protože jsou všichni spojeni s Kristem.

Toto napojení lidí na Ježíše Krista je v Novém Zákoně vyjádřeno následovně: Křesťané jsou „v Kristu“ či „s Kristem“²⁴. Jedná se o základní teologický pojem – křesťan „je v Kristu“ nebo „je s Kristem“, „žije ve spojení s Kristem“. Tím je vyjádřeno nejen to, že odpuštění se stalo skrze Ježíše Krista nebo že křesťané složili naději v Kristu (Ef 1,12), ale že existuje jakýsi prostor, do něhož když člověk vejde, začínají pro něj platit ty věci, o kterých se píše například v dopise Efezským: je označen pečeti Ducha svatého, který potvrzuje, že jej Bůh přijal (Ef 1,13-14); vydává sám sebe Ježíši Kristu, stejně jako části těla jsou koordinovány hlavou (přijal Ježíše Krista jako Pána svého života ... Ef 1,2; Ef 1,3; Ef 1,15; Ef 1,17; atd.); prožívá péči od Ježíše Krista (Ef 5,29-30); stejně jako hlava koordinuje péči o jednotlivé části těla, křesťan prožívá růst skrze spojení s dalšími věřícími koordinované Kristem (Ef 4,16). Každého křesťana, který navázal vztah s Ježíšem Kristem, apoštol Pavel povzbuzuje, aby „zůstával v Kristu, žil v Kristu, žil s Kristem“, a modlí se za něj, aby Kristus žil skrze něj (Ef 3,17). Slovní obrat „v Kristu“, „v Kristu Ježíši“, „v něm“ se v dopisech apoštola Pavla vyskytuje na 164 místech, z toho v dopise Efezským je použit 36-krát²⁵. Apoštol Pavel tedy v tomto dopise křesťanům připomíná, co vše mají „v Kristu“ (s Kristem), a vyzývá je, aby žili „v Kristu“, „s Kristem“ = dělali věci, které pro ně Bůh připravil (Efezským 2,10).

Pavel dává do kontrastu život adresátů jeho dopisu předtím, než přijali dar Ducha svatého a odpuštění svých hříchů, a nazývá jej smrtí (Ef 2,1), s jejich nynějším životem ve sjednocení s Ježíšem Kristem a nazývá jej vzkříšením (Ef 2,6). V kontrastu jsou zde dva životní styly – jeden životní styl je charakterizován věnováním se hříchu (Ef 2,2 ... žili v hříchu, chodili v hříchu), tj. skutkům, které neuznávají Boha jako krále tohoto vesmíru, ale působí mu bolest, a nesou s sebou trest za vzpouru vůči řádu Boha²⁶, druhý životní styl je charakterizován věnováním se skutkům, ke kterým vede Bůh (Ef 2,10 ... žít ve skutcích, které Bůh připravil). Je zajímavé sledovat detaily tohoto kontrastu: ti, co jsou označeni jako mrtví, jsou normálně živí a jednají podle toho, k čemu je vede jejich tělo – srdce a mysl (Ef 2,3). Ale ve skutečnosti (možná aniž jsou si toho vědomi) je v jejich životním stylu ovládá „duch působící neposlušnost“ vůči Bohu (Ef 2,2). Ti, co jsou označeni jako vzkříšení, ve skutečnosti ještě vzkříšení nejsou v klasickém biblickém smyslu slova (2 Tim 2,16-18 naznačuje, že někteří si možná dopis Efezským špatně vyložili, když říkají, že vzkříšení už nastalo), ale už nyní jednají (a jsou si toho vědomi) podle toho, k čemu je vede Bůh. Slova „mrtví“ a „vzkříšení“ jsou tedy do jisté míry obrazem, ale do jiné míry zase perfektním vystižením duchovní reality: „mrtví“ sice nejsou fyzicky mrtví, ale jsou mrtví v duchovním smyslu slova – odsouzeni, pokud se nezmění, k Božímu hněvu (Ef

²⁴Vazbu *en agapé* lze překládat jako „v lásce“ či „s láskou“ – podobně vazbu *en christó* lze překládat „v Kristu“ či „s Kristem“.

²⁵Viz [1], str.47.

²⁶O Božím hněvu a pekle více viz poznámky k Matouši 13,24-43 na internetové stránce s adresou <http://www.rozhovor.cz/matous/mt13.php>.

2,3); „vzkříšení“ sice nejsou fyzicky vzkříšení, ale přijali milosrdenství nabízené Bohem (Ef 2,4) a jsou vzkříšení v duchovním smyslu slova – jsou ve spojení s Kristem, jsou „v Kristu“, takže třebaže stále mohou zemřít, jejich fyzické a trvalé vzkříšení do stavu, kdy už nad nimi nebude smrt mít moc, je naprosto jisté.

Součástí tohoto oddílu jsou verše Ef 2,8-9, jedna z nejsilnějších slov Nového zákona: Pavel svým čtenářům připomíná, že z oblasti „mimo Krista“ do života „v Kristu“ (či „s Kristem“) byli přeneseni z milosti, na základě Boží lásky. Účastníkem této milosti může být každý, kdo požádá v modlitbě Boha, aby vztáhl své odpuštění i na něj. Posloupnost ve verších 8,9,10 je tato: když člověk přijde k Bohu tak, jaký je, dostane milost – a pak je přetvořen skrze vztah s Kristem a začíná čerpat sílu k novému životu.

¹¹Nezapomeňte, že jste kdysi byli pohany²⁷, nečistými v očích těch, co si říkají čisti²⁸ – a přesto jejich čistota je jen lidským skutkem obřízky. ¹²Tehdy jste byli bez Mesiáše²⁹, bez podílu na společenství Izraele, beze smluv, které slíbil Bůh³⁰, žili jste bez naděje a bez Boha. ¹³Kdysi jste byli daleko, ale nyní patříte Ježíši Kristu – skrze jeho krev jste blízko všem těmto věcem. ¹⁴Vždyť on je náš pokoj. On stvořil z hebreje³¹ i pohana jeden lid, když zbořil dělící zeď nepřátelství, která byla mezi nimi. Ve svém těle ¹⁵odstranil zákon přikázání a nařízení, a sám přetvořil hebreje i pohana v jednoho nového člověka – tak stvořil pokoj. ¹⁶On skrze kříž smířil hebreje i pohana v jednom těle s Bohem – svou smrtí zabil nepřátelství mezi nimi. ¹⁷Přišel a přinesl dobrou zprávu o pokoji vám, co jste byli daleko, i těm, co byli blízko, ¹⁸abychom skrze něj měli všichni – hebrej i pohan – v jednom Duchu přístup k Otcí.

¹⁹Už tedy nejste cizinci, ale spoluobčané svatých – patříte k Boží rodině. ²⁰Jste kameny položenými na základ z jeho posluš a proroků ve stavbě, jejímž podkladovým kamenem³² je sám Ježíš Kristus. ²¹Skrze něj jste navzájem pevně spojeni a jste spolu s námi budování³³ v jeden svatý chrám – ²²v Kristu jste i vy součástí tohoto příbytku, ve kterém svým Duchem přebývá Bůh.

²⁷Zde *ethnos* = národ; ale slovo „národ“ v Novém zákoně není neutrální – jsou myšleny národy, které nebyly součástí starozákonní smlouvy Hospodina s Izraelem; proto: pohané.

²⁸Doslova: nazývání předkožka od takzvané obřízky.

²⁹V řečtině: bez Krista. Ovšem „Kristus“ je překladem hebrejského „Mesiáš“ (Kráľ, Pomazaný), proto je asi vhodné přeložit ve vztahu ke Starému zákonu – Kristus je očekávaný Mesiáš, Král, který má vytvořit trvalé království pokoje a spravedlnosti.

³⁰Lze se domnívat, že slíbenou smlouvou je myšlena zejména smlouva, o které mluví Jeremjáš 31,31-34.

³¹Označení „hebrej“ je vzato z překladu ČSP a znamená lidi z národa Izrael, se kterým Bůh uzavřel smlouvu v Pentateuchu, že bude jejich Bohem a oni jeho lidem, a kterému přislíbil novou smlouvu v Jeremjáš 31,31-34. V originále listu Efezským ovšem se slovo „hebrej“ nevyskytuje – vloženo na doplnění řeckého „obojí“.

³²V českých překladech je překládáno spíše „úhelným kamenem“ či „rohovým kamenem“, ale myšlenka je jasná: Ježíš Kristus je pevným podkladem, na němž jsou položeni apoštolové a proroci, a na nich zase další, kterým tito přinesli evangelium. Společně jsou všichni budování v duchovní příbytek Boha.

³³Doslova: v něm celá stavba spojená dohromady roste. Obrat „jste spolu s námi budování“ se v originálu nachází až ve verši 22.

Pavel píše tento dopis zejména křesťanům z pohanů (= z jiných národů než hebrejů), tj. dává jejich situaci do kontrastu se situací hebrejů a uzavírá, že pohané byli kdysi „ještě dál“ (Ef 2,13) od Krista než hebrejové: neměli naději na Mesiáše (Ef 2,12 ... byli bez zaslíbení Mesiáše, bez naděje na záchranu), a neměli vztah s Bohem (řecké *atheoi* v Ef 2,12 pravděpodobně neznamenal totéž, co dnes: že by nevěřili, že existuje Bůh – spíše má Pavel na mysli, že nežili ve vztahu s pravým Bohem, který byl představen v judaismu Izraele). ALE nyní pokud jsou „v Kristu“ („s Kristem“), tak protože Kristus je Mesiáš pro všechny lidi, nejen pro hebreje³⁴, jsou součástí „nového člověka“, kterého vytváří Bůh (Ef 2,15 ... „nový člověk“ = nové lidstvo, lidé zachránění Mesiášem) + mají přístup k Bohu Otci (Ef 2,18 ... navázali vztah s Bohem) + jsou členové Hospodinovy rodiny (Ef 2,19) + jsou součástí duchovního chrámu (Ef 2,20-22 ... Bůh si buduje svůj lid, ve kterém přebývá svým Duchem).

Pavel ovšem také mezi řečí zmiňuje nějaké věci křesťanům z hebrejů a připomíná, že i když hebrejové byli Bohu blízko v tom smyslu, že Bůh byl představen lidstvu uprostřed Izraele, tak i hebrejové potřebují Mesiáše, protože jsou od Boha odděleni svým hříchem (v judaismu si možná mysleli³⁵ (Ef 2,11), že na základě obřízky jsou něco víc než pohané, ale Pavel v tomto stejném verši upozorňuje, že i v judaismu byla obřízka pouze „vykonaná rukama“ – a že i hebrejové potřebovali jinou obřízku, a sice proměnu svého srdce, vysvobození od hříchu, které dává Mesiáš (Koloským 2,11 (překlad B21): V něm jste také obřezáni, a to obřízkou, již nelze vykonat ručně; jde o odložení tělesné přirozenosti, o obřízku Kristovu)). I „tábor judaismu“ potřeboval odpuštění, smíření s Bohem (Ef 2,16), „přetvoření“ do nového člověka (Ef 2,15). I stoupenci judaismu jsou nyní pozváni, aby se stali součástí duchovního chrámu (Ef 2,22).³⁶

Pavel svými slovy naznačuje, že „v Kristu“ (ve spojení „s Kristem“) začala existovat jistá třetí skupina jiné kvality – ani hebrejové, ani pohané, ale „nový člověk“, nové lidstvo, které vytváří a sjednocuje Bůh na základě odpuštění a dávání síly k novému životu. Důležité je vidět ve verši Ef 2,15, že ten nový člověk je jeden – jedna skupina lidí sjednocených proto, že navázali vztah se vzkříšeným Kristem. Klíčovým aktérem v tomto činu smíření je právě Ježíš, který usmířil oba tábory mezi sebou (Ef 2,14) i s Bohem (Ef 2,16). Tuto třetí skupinu označuje list Efezským slovem **církev** – a dopis právě uvádí několik pohledů na církev v podobě obrazů a přirovnání: a) církev = Boží království (Ef 2,19 ... pohané jsou spoluobčany svatých); b) církev = Boží rodina (Ef 2,19); c) církev = Hospodinův chrám (Ef 2,20-22)³⁷; d) církev = tělo Ježíše Krista (Ef 1,23; 5,30 a na dalších místech); e) církev = nevěsta Ježíše Krista, které se on dvoří, přivádí ji k sobě a chrání ji (Ef 5,25-27).

³⁴To je hlavní téma evangelií, ukázat na Ježíše Krista jako Mesiáše – např. Evangelium podle Matouše.

³⁵Podle [3], str. 186.

³⁶Nad vztahem křesťanů a židů jsem se zamýšlel také u Evangelia podle Matouše, poznámky ke kapitole 12; viz odkaz <http://www.rozhovor.cz/matous/mt11-12.php>.

³⁷Poukaz na tyto tři obrazy a),b),c) viz [2], str. 91.

Kapitola 3

¹Já, Pavel, jsem nyní ve vězení – ²kvůli této zprávě o Hospodimově³⁸ milosti pro vás pohany³⁹. ³Bylo mi odhaleno tajemství, které jsem nyní krátce vypsals, ⁴abyste mu lépe rozuměli. ⁵Takto zní tajemství Kristovo, až dosud skryté lidem⁴⁰, které Duch svatý nyní odkryl jeho poslům a prorokům: ⁶i pohan je v Kristu Ježíši spolu s hebrejem spoludědicem království⁴¹, součástí jednoho těla a spoluvlastníkem slibu⁴². To je dobrá zpráva⁴³, ⁷keré jsem se stal služebníkem, když mi byla působením jeho moci dána Boží milost.

⁸Mně – nejmenšímu ze všech svatých – byla dána milost nést pohanům dobrou zprávu o nezměrném bohatství Krista ⁹a objasnit povahu tajemství skrytého od věků v Bohu a Tvůrci všeho – ¹⁰nyní je vládám a silám v nebeských sférách skrze církve zjevena⁴⁴ mnohotvará moudrost Boží. ¹¹Bůh se už před věky rozhodl k tomu, co nyní vykonal skrze Ježíše Krista, našeho Pána – ¹²v něm můžeme směle a s důvěrou přicházet⁴⁵ k Bohu skrze víru⁴⁶. ¹³Neztrácejte prosím odvahu pro mé těžkosti kvůli vám – vždyť pro mne je ctí v této službě třeba i trpět⁴⁷.

Pavel zde vysvětluje svou úlohu při předávání „tajemství dobré zprávy“ (obrat z Ef

³⁸Překlad ČEP překládá slovem „Hospodin“ hebrejské slovo *jahve*, slovem „Bůh“ hebrejské slovo *el* či *elohim* a slovem „Pán“ či „Panovník“ hebrejské slovo *adon* či *adonaj*. V Novém zákoně je slovo „Bůh“ překladem řeckého *theos* – díky ČEP však se užívá často slovo „Hospodin“ i v Novém zákoně, např. v citacích starozákonních veršů a na dalších místech. Podobné koncepce překladu těchto slov se drží i ČSP a B21. Na tomto místě jsem zvolil překlad „Hospodin“ spíše díky libozvučnosti a odlišnosti od skloňování slova „Bůh“.

³⁹Doslova: ¹Já Pavel, vězeň Krista Ježíše pro vás pohany – ²pokud jste opravdu slyšeli o milosti Boží, která mi byla pro vás svěřena (doslovný překlad dokumentuje roztržení myšlenky ve verši 1, které je obnoveno až ve verši 14; v Ef 3,2-13 Pavel vkládá vsuvku o svých postojích ke službě evangelium).

⁴⁰Doslova: synům lidí.

⁴¹Slovo „království“ je doplněno, ale kontext Ef 5,5 potvrzuje jeho souvislost (Také Mt 5,5: dědictví = místo v přicházejícím Božím království). Bruce Waltke (Genesis, Zondervan 2001) vykládá Mt 5,5 takto: dědictvím se nemyslí dědická část či podíl – dědictvím se má na mysli celá země, celé Boží království v plnosti.

⁴²Viz Efezským 2,12 a poznámky pod čarou k tomuto verši.

⁴³Doslova: skrze radostnou zprávu, které jsem se stal služebníkem ...

⁴⁴Doslova: aby nyní byla uvedena ve známost, dána poznat.

⁴⁵Doslova: máme přístup (viz Ef 2,18).

⁴⁶Kniha [3] zde navrhuje variantu „pro jeho věrnost“ – míněna je věrnost Ježíše Krista, který přístup k otci vůbec umožnil. Většina překladatelů ovšem překládá stejně jako Ef 2,8 či Gal 2,16 – obrat *dia pisteós Christú* doslova znamená „skrze víru Krista“ (nebo „skrze víru Kristovu“), ovšem nejrozumnější je přeložit „skrze víru v Krista“; nyní v Ef 3,12 *dia pisteós autú* doslova znamená „skrze víru jeho“, ovšem nejrozumnější je přeložit „skrze víru v něj“ (míněno: skrze víru, kterou on dává).

I když je zde možná diskuse, zda překládat „skrze jeho věrnost“ nebo „skrze víru v něj“, významový rozdíl je jen malý – jak už bylo řečeno v Ef 1,20, my věříme, protože Bůh v nás působí svou mocí; a tak i naše víra je udržována jeho věrností.

⁴⁷Doslova: Proto vás prosím, abyste neochabovali z důvodu mých těžkostí kvůli vám – moje utrpení je vaší slávou.

6,19; vrací se ke klíčovému místu dopisu, k Ef 1,9-10), když obsah tohoto tajemství právě stručně vykreslil v předchozích dvou kapitolách (viz Ef 3,3-4). Když v průběhu celé historie bylo známo, že Bůh Bible má na mysli dobro všech lidí, hebrejů i nehebrejů (například ze slov Genesis 12,1-3 slíbených Abrahamovi), v čem bylo tajemství celé věci? V tom, že vše to bohatství a milost slíbené lidstvu se nyní odehrává v Ježíši Kristu.⁴⁸

Pavel mluví o tom, že Boží milost je tak velká, že ke Kristu jsou pozváni i pohané (Ef 3,6), tj. i jiné národy, než hebrejové. Pokračuje, že Boží milost je velká a ještě větší v tom, že tuto zprávu pohanům může nést on. Ve verši 8 Pavel vymyslel nový gramatický tvar – v originále je „nejmenšímu ze všech svatých“ vyjádřeno doslova jako „více nejmenšímu“, tj. třetí stupeň přídavného jména „nejmenšímu“ se ještě více stupňuje (pro učitele angličtiny: jedná se o komparativ učiněný ze superlativu :-)). Tuto průkopnickou práci v řeckém jazyce Pavel provádí proto, že žasne nad velikostí Boží lásky – že on sám může být součástí šíření této zprávy, když dříve církev pronásledoval (viz také 1.list Timoteovi 1,12-16).

Bůh nyní toto tajemství své moudrosti (velikost své lásky, se kterou přijal církev) ukazuje lidem, ale i duchovnímu světu (Ef 3,10). Ti, kdo jsou „v Kristu“ (či „s Kristem“), nyní mají přístup k Bohu (Ef 3,12; Ef 2,18). Pavel ujišťuje své adresáty, že šíření této zprávy pro něj stojí za ty těžkosti, kvůli kterým se dostal do vězení (verš 13).

¹⁴**Kvůli této dobré zprávě tedy skláním svá kolena před Otcem,**
¹⁵**který dává život celé své rodině⁴⁹ na nebi i na zemi,** ¹⁶**aby vám z bohatství své slávy dal zesílit skrze svého Ducha na vnitřním člověku,**
¹⁷**takže Ježíš Kristus bude skrze víru přebývat ve vašem srdci. Pro-**
sím, abyste zakořenění a zakotvení v lásce¹⁸ mohli společně se všemi
svatými pochopit, co je šířka a délka, výška a hloubka –¹⁹ poznat
Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání – pak budete napl-
nění veškerou plností Boží.

²⁰**Bůh má moc učinit mnohem víc – víc než prosíme či nač myslíme – skrze sílu, kterou v nás působí.** ²¹**Kéž je jeho sláva zjevná v církvi a na Ježíši Kristu⁵⁰ po všechny generace na věky věků⁵¹.**
Amen.

⁴⁸[3], str.232.

⁴⁹Doslova: od něž je jmenována (se jmenuje) celá (nebo: každá) rodina (ČEP: každý rod). Těžko uchopitelná věta. Pokusy o přenesení významu:

Varianta A: Bůh Otec je stvořitelem všech – všech vztahů a všech rodin (tuto interpretaci lze chápat také v Ef 4,6). V této linii významu jde ruku v ruce i obrat **každá rodina**. Tj. verze tohoto verše by mohla být: díky němuž existuje každá rodina na nebi a na zemi.

Varianta B: díky němuž dostává své jméno rodina těch, které Bůh přijal za svoje vlastní. V této linii významu (použita v textu) jde ruku v ruce i obrat **celá rodina**. V této interpretaci jsou Ef 1,10 i Ef 4,6-7 vztaženy výhradně na novou rodinu těch, které Bůh přijal, nikoli obecně na všechny lidi. Znalci řečtiny většinou uvádí, že význam „celá rodina“ by vyžadoval člen (*pasa hé patria*), který v Ef 3,15 není (je zde jen *pasa patria*), tj. slůvkem „celá“ překládat nelze. Ovšem v Ef 2,21 také člen není (*pasa oikodomé* a je překládáno „celá stavba“). Překlad se slůvkem „celá“ má NIV jako hlavní verzi, NET Bible (2003) v poznámce, komentář Johna Stotta [2] jako přednostní význam. Souhlasím s interpretací J.Stotta, že pokud překlad slova „pasa = celá“ je určen kontextem, tak kontext – Pavlova slova určená křesťanům – mluví ve prospěch varianty B.

⁵⁰Doslova: jemu sláva v církvi a v Ježíši Kristu; „kéž je zjevná“ je doplněno.

⁵¹Doslova: po všechny generace věku věků.

Apoštol Pavel obrací svou pozornost opět na své adresáty a znovu se za ně modlí: vlastně navazuje na modlitbu z Ef 1,15-19 a modlí se za podobné věci – modlí se za křesťany, aby mohli prožívat Boží moc i lásku: Když Bůh prokázal svou moc a vytrhl z moci smrti Ježíše (Ef 1,20-21) a zachránil i církve k věčnému životu s Bohem (Ef 2,1-10 a poznámky k těmto veršům), Pavel prosí, aby dál Bůh Otec svou mocí upevnil vnitřní život křesťanů (Ef 3,16). I když už křesťané přijali Krista do svého srdce, Pavel se modlí, aby Kristus jim dával poznat všechny rozměry své lásky (Ef 3,17-19). Je si vědom toho, že Bůh nás může uvést do takových rozměrů své moci a lásky, které si ani nedovedeme představit (Ef 3,20); proto vzdává chválu Bohu (verš 21). „Amen“ pochází z hebrejštiny a znamená ukončení modlitby slovy „tak jest“ nebo „tak se staň“⁵².

Kapitola 4

¹Prosím vás tedy – já, „vězeň v Kristu“ – abyste žili ve shodě s povoláním, kterým vás Bůh povolal: ²žijte v pokoře, tichosti, trpělivosti a lásce, ³horlivě udržujte jednotu Ducha a svazky pokoje. ⁴Je totiž jedno tělo, jeden Duch, jedna naděje, k níž jste byli povoláni, ⁵jeden Pán, jedna víra, jeden křest, ⁶jeden Bůh a Otec nás⁵³ všech, který je nade všemi a jedná skrze všechny a ve všech.

Pavel své adresáty v kapitolách 4,5,6 vyzývá a prosí je, aby žili z té nové podstaty svého života s Bohem, kterou jim připomněl a vykreslil v prvních třech kapitolách svého dopisu (a která už je skutečností v jejich životě). Protože připojením ke Kristu dostali smíření a pokoj s Bohem i smíření mezi sebou navzájem (2,14-18), mají tuto jednotu Ducha usilovně zachovávat (verš 3: třetí pohled typu „už ano – ještě ne“ (viz [6], str. 53): Jednota je už dána v Kristu, skrze Ducha (Ef 4,3), ale my do ní máme ještě dorůstat (Ef 4,13)). Vyzývá je (verš 2), aby projevovali vůči sobě navzájem stejné vlastnosti, jakými byl charakterizován život Ježíše Krista – tichost a pokoru srdce (Matouš 11,29). Jako základ tohoto úsilí o jednotu uvádí sedm věcí (verše 4-6), o kterých právě v úvodních kapitolách mluvil: jedno tělo (Ef 2,15 ... společné spojení s Kristem), jeden Duch (Ef 2,18 ... ta proměna, na které mají podíl, se právě v jejich životě děje skrze Ducha svatého), jedna naděje (Ef 1,18 ... naděje na věčný život s Bohem), jeden Pán (Ježíš Kristus ... obraty „v Kristu“ a „v Duchu“ či „Duchem“ jsou téměř totožné ve svém praktickém dopadu, protože vzkříšený Kristus, který má veškerou moc (Ef 1,21), poslal Ducha, který nyní koná své skutky ve věřících ... Ef 3,16-17), jedna víra (viz [3], 283-284: nejedná se o jednotlivé prožitky, ale o objektivní vztah ke Kristu – jedna víra, protože je jen jeden Pán!!), jeden křest (Ef 1,13-14 ... prožili okamžik, kdy byli skrze Ducha spojeni s Kristem), jeden Bůh (který je přijal do své rodiny ... Ef 1,5).

Výzva k pokoře a trpělivosti je svým způsobem klíčová v těchto praktických prosbách apoštola Pavla – vrací se k ní opět v Ef 5,21 (z úcty ke Kristu se poddávejte – podřízujte

⁵²Viz [4], str. 51.

⁵³Slovíčko „nás“ je do řeckého originálu vsunuto – ve shodě s výkladem Ef 3,15, varianta B: Pavel nemluví o všech lidech obecně, ale o všech lidech, kteří uvěřili v Krista.

– jedni druhým) a v Ef 5,22 – 6,9 uvádí některé konkrétní příklady této vzájemné podřízenosti (výzvou k pokoře a snášenlivosti praktické Pavlovy rady začínají i končí, jedná se tedy o klíčovou věc). Tato pokora a mírnost (jsme zpět v Ef 4,2) neznamená, že křesťané jsou vyzýváni k tomu, aby projevovali vždy slabé a pasivní reakce – naopak, mírné a láskyplné reakce často vyžadují vnitřní sílu. Viz [1], podle str.218-220: pokora = silná reakce, protože to znamená schopnost vidět Boha a jeho vedení (vzdávám se svých věcí, nevyvyšuji sebe); tichost = musím být natolik silný, abych nevyžadoval pozornost (vzdávám se hrubosti); trpělivost a láska = silná reakce, protože musím mít zdroje, ze kterých mohu dávat (vzdávám se svých plánů a představ o druhých lidech). K těmto věcem právě člověk potřebuje čerpat sílu od Boha.

⁷Každému z nás byla dána milost podle míry obdarování od Krista. ⁸Vždyť v Písmu se říká: „vystoupil do výšin, vyvedl zajaté, dal dary lidem“. ⁹Co jiného znamená „vystoupil“, než že předtím také sestoupil na zem? ¹⁰Ten, kdo sestoupil na zem, také vystoupil nad veškeré nebe, aby naplnil všechno. ¹¹A on též dal posly, proroky, hlasatele dobré zprávy, pastýře a učitele – ¹²k vybavení svatých pro dílo služby, k budování těla Kristova, ¹³abychom všichni mohli dojít k jednotě víry a poznání Božího Syna a dorůst do úplného člověka, který dosáhne plnosti Krista.

¹⁴Už nemusíme být jako děti, zmítaní a unášeni každým závanem učení, které je vrtkavé a svádí ke klamu. ¹⁵Můžeme mluvit pravdu⁵⁴ v lásce a dorůstat v každém ohledu v toho, který je hlavou, v Krista, ¹⁶z něž celé tělo, pevně spojené⁵⁵, roste a buduje se v lásce – skrze každý spoj dodávající živiny a skrze každou část, která přispívá podle svěřené míry⁵⁶.

Výzva k mírnosti a snášenlivosti je založena v důrazu na jednotu (Ef 4,1-6), ale tato jednota se uskutečňuje v rozmanitosti obdarování křesťanů (verš 7). Verš 8 cituje Žalm 68,19 (kde je Bůh uváděn do výšin chrámu nad městem Jeruzalémem, když se předtím zmocnil zajatého Izraele v Egyptě a uvedl je do zaslíbené země) s tou paralelou, že vyvýšený a vzkříšený Kristus (Ef 1,20-21) vysvobozuje lidi z hříchu a udílí svou moc a své dary těm, co s ním navázali vztah. A jako první Ježíš Kristus rozdal ty dary (verš 11), které šíří dobrou zprávu o Božím Synu (verš 13), aby rozhýbal celé „tělo Kristovo“ (= svaté = všechny, co jsou ve spojení s Kristem) k dílu služby (verš 12).

Zde se setkáváme se čtvrtým napětím „už ano – ještě ne“ (i když všechna tato napětí se do mnohé míry překrývají a možná jsou jen různými pohledy na tutéž skutečnost), že ten nový člověk (= celek všech, kdo jsou „v Kristu“) je už stvořen, vytvořen (Ef 2,15), ale současně také ještě dorůstá do dospělosti, do plnosti toho „zralého muže“ („úplný člověk“ ... Ef 4,13 doslova v řečtině říká: ať rosteme do dospělého člověka, do úplného muže).

Verše Ef 4,14-16 vykreslují kontrast mezi nedospělým člověkem, zmítaným různými názory, a silným a ukotveným člověkem, který pevně důvěřuje Kristu a je součástí toho

⁵⁴Pravděpodobně se má na mysli verš 11, kde všechny služby jsou službami slova.

⁵⁵Použita jsou stejná slova o spojení a o růstu jako v Ef 2,21 – ale nyní je užít obraz těla.

⁵⁶Je míněna míra, kterou udělil Kristus ... Ef 4,7.

„jednoho těla“, které vzájemnou podporou a pomocí svých částí dorůstá do dospělosti (tento růst se děje „z něj“ (verš 16 ... ze zakotvenosti v Kristu), podle toho, jak Kristus působí v každém křesťanovi (verš 16 ... různá obdarování), cílem je dorůst k plné míře Kristovy dospělosti (verš 13)). Poznámka k veršům 14-15 (podle [3], str. 310-311): prohnatost a chytráctví (= lživé učení) prezentované klamným způsobem (zaváděním, sváděním ... verš 14) je v kontrastu s pravdou prezentovanou v lásce ve verši 15 – na základě těchto souvislostí nemůžeme chápat „pravdu v lásce“ v tomto verši naprosto obecně, ale ve významu „pravdy evangelia“, „pravdy dobré zprávy“ (Ef 1,13 ... slovo pravdy = evangelium (dobrá zpráva) o vaší spáse). „Mluvte pravdu“ v širokém smyslu slova (nejen při říkání dobré zprávy) se nicméně vyskytuje v Ef 4,25.

V prvních šestnácti verších čtvrté kapitoly jsou tedy křesťané vyzváni k úsilí o jednotu, která se projevuje vzájemnou službou – má se na mysli služba s cílem dorůst do Krista, tedy služba mezi křesťany navzájem. V pohledu dopisu Efezským neexistuje „osamělé křesťanství“, protože vzájemná služba i dorůstání do dospělosti se děje v církvi – ve skupině křesťanů (Viz Petr Pokorný ([4], str.59): „V takovém společenství si je každý vědom své zodpovědnosti za ostatní a toho, jak potřebuje jejich podporu, uvědomuje si svou závislost na Kristu a je si vědom svého poslání na světě.“).

¹⁷Znovu říkám a potvrzuji v Kristu: nežijte už tak, jak žijí pohané – podle marnosti své mysli, ¹⁸s myšlením bloudícím ve tmě⁵⁷, odcizení od Božího života, protože odmítli poznání díky tvrdosti svého srdce. ¹⁹Ztratili citlivost⁵⁸ a oddali se bezuzdnosti, s hrabivostí dělají skutky veškeré nečistoty.

²⁰Vy jste však Krista takového nepoznali – ²¹pokud jste jej skutečně slyšeli a byli v něm vyučeni podle pravdy, která je v něm, ²²že totiž máte odložit starého člověka, ten dřívější způsob života, který ničí sebe sama⁵⁹ chtěním pramenícím z klamu, ²³obnovovat se ve své mysli⁶⁰ ²⁴a obléci nového člověka, stvořeného k obrazu⁶¹ Boha, se spravedlností a svatostí pramenící z pravdy⁶².

Pavel se vrací ke kontrastu vykresleném v Ef 2,1-10 (život bez Boha versus život s Bohem) a vyzývá, aby jeho posluchači a čtenáři žili ve shodě s tou změnou, která v jejich životě nastala – že Bůh je povolal a přijal (Ef 4,1). Nejsou přece těmi, kteří v zatvrzelosti srdce odmítli více poznat Boha (verš 18), a tak žijí v nevědomosti a v otupenosti svědomí a nenazývají věci pravými jmény (verš 19). Pokud se skutečně setkali s Kristem (verš 20) a poznali jeho jedinečnost (verš 21), tak vědí, že to správné učení spočívá v „odložení starého já“ (verš 22), v obnovování své mysli a přístupu k životu (verš 23) a „oblečení“ nového člověka, „nového já“ (verš 24), tedy takového přístupu k životu, který pravdivě odráží charakter spravedlivého a svatého Boha.

⁵⁷Doslova: s potmělou myslí.

⁵⁸Doslova: otupěli, ochabli.

⁵⁹Doslova: hyne, pomíjí, je ničen podle chtění klamu ... V kontrastu s neporušitelností, ve které žijí křesťané: Ef 6,24.

⁶⁰Doslova: obnovujte se v duchu své mysli.

⁶¹Doslova: stvořeného podle Boha.

⁶²Doslova: ve spravedlnosti a svatosti pravdy.

Obrat „staré lidství“, „starý člověk“ (verš 22) pravděpodobně znamená takové jednání, které podobně jako jednání prvního člověka Adama je v nesouladu s tím, co je dobré a co chce Bůh – člověka, který žije „bez Boha“ v tom smyslu, že nehledá Boha a žije jen podle svých představ (viz též Ef 2,1-3). Obrat „nové lidství“, „nový člověk“ (verš 24) asi znamená jednání člověka, který navázal vztah s Ježíšem Kristem (do té míry, že je součástí „jeho těla“ ... Ef 1,23), byl napojen spolu s dalšími na „jedno společné tělo“ (Ef 2,15 mluví o tom, že Ježíš Kristus společně se všemi křesťany vytváří „jednoho nového člověka“) a vyhledává ty činy, které Bůh pro něj připravil (Ef 2,10), které v něm utváří a dává mu pro ně sílu.

V tomto oddítku, zejména Ef 4,22-24, je důležité si všimnout, že Pavel vyjadřuje podobné věci jako ve svých jiných dopisech (Koloským 3,1-17 mluví o „svlečení a odložení“ starých skutků a „oblečení“ nových skutků; Římanům 6,1-14 mluví o „starém člověku“; Římanům 12,2 mluví o obnovování mysli: Nenechte se formovat tímto světem – raději se nechte proměňovat obnovou své mysli, abyste dokázali poznat, co je Boží vůle – co je dobré, náležité a dokonalé (překlad B21)). Důležitá paralela veršů Ef 4,17-19 je také v listu Římanům 1,18-32 (zdá se, jako by ty tři verše z listu Efezským ve zhuštěné formě říkaly totéž jako uvedených patnáct veršů z dopisu Římanům).

Jak sladit Ef 4,22-24 a Římanům 6,6? Do jaké míry je starý člověk ukřižován (naprosto mrtev), když přece v našem životě projevuje svou moc a svádí nás? Douglas J. Moo⁶³ navrhuje chápat pod smrtí starého člověka odpojení od vládce tmy, který působí neposlušnost (Ef 2,2) a napojení na vládce světla, který působí poslušnost v těch správných věcech (Ef 5,8-9) a dává pro ně sílu. V tomto smyslu starý člověk není označením něčeho v nás, ale skupinová sounáležitost k těm, kteří nepatří Bohu. Římanům 6,6 znamená, že klíčové pouto k tomuto vládci neposlušnosti bylo zlomeno a nahrazeno poutem k Ježíši Kristu. NEMUSÍME NEPOSLOUCHAT. Ale tato moc tmy má v našem životě vliv, ze kterého se vymaňujeme právě čerpáním síly od Krista. Boj s tímto vlivem je celoživotní – až do druhého příchodu Ježíše Krista. Ve světě tmy jsme byli napojeni na zdroj života, ale nebyli jsme z tohoto světa neposlušnosti vzati zcela, takže na nás může mít vliv.

²⁵Proto odložte lež a mluďte pravdu každý se svým bližním, vždyť jsme části jednoho těla⁶⁴. ²⁶Hněvejte se, ale nehřešte. Slunce ať nezapadne nad vaším hněvem – ²⁷nedávejte prostor ďáblu⁶⁵. ²⁸Zloděj ať už nekrade, ale ať se vlastníma rukama věnuje dobré práci, aby se mohl rozdělit s tím, kdo to potřebuje. ²⁹Žádné zkažené slovo ať nevyjde z vašich úst, ale jen dobré slovo, které buduje, co je potřeba⁶⁶, a přináší milost těm, kdo je slyší. ³⁰Nezarmucujte Hospodina svatého Ducha, jehož pečetí jste byli označeni pro den vykoupení. ³¹Všechna hořkost, zloba, hněv, křik, rouhání i každá špatnost ať je od vás odňata. ³²Budte vůči sobě laskaví, milosrdní, odpouštějte si navzájem, jak i Bůh v Kristu odpustil vám.

⁶³Epistle to the Romans, Eerdmans 1996, str.374.

⁶⁴Doslova: vždyť jsme částmi těla jeden druhého.

⁶⁵Doslova: a nedávejte pak místo ďáblu.

⁶⁶Doslova: Ale jen to, které je dobré, na budování potřeby.

Obecná výzva z Ef 4,1-3, aby křesťané v sobě nechali růst charakter Krista (tichost a pokoru srdce) a usilovali o jednotu s Bohem i mezi sebou navzájem, je rozvedena nyní do konkrétních výzev. V tomto oddítku se objevují výzvy ve čtyřech konkrétních oblastech – v každé oblasti je připomenuto, jaké jednání charakterizuje „starého člověka“ (Ef 4,22) a jaké „nového člověka“ (Ef 4,24). Pavlovi adresáti jako ti, co se stali součástí „nového člověka“, jsou vyzváni (a Pavel se za ně v tomto smyslu modlil v Ef 3,14-19), aby dorůstali do tohoto „nového člověka“ v těchto konkrétních věcech:

- a) Jako ti, co poznali pravdu evangelia, mají se vzdávat lži a říkat ve všech oblastech pravdu (verš 25).
- b) Mají řešit svůj hněv a nenechat se jím ovládat (verše 26-27), naopak mají dorůstat do laskavosti, soucitu a odpuštění (verše 31-32).
- c) Mají se vzdát krádeží a poctivě pracovat, aby se mohli sami rozdělit tam, kde je potřeba (verš 28).
- d) Mají se vzdát veškerých zkažených slov, a místo toho dorůstat do toho, že vším, co řeknou, se budou budovat navzájem – jejich slova budou všem pomoci v tom, co zrovna je potřeba.

Podle [3], str.356: tyto uvedené ctnosti (či upozornění na negativa) bychom našli i v mnoha seznamech lidí, co třeba nevěří v Boha. To, co je na dopise Efezským klíčové, jsou zde uváděné motivace k takovému jednání: křesťané jsou částmi „jednoho těla“ těch, co jsou spojeni s Kristem (verš 25); byli označeni pečeti Ducha pro den vykoupení (verš 30). Protože jsou pevně zakotveni v Hospodinově a Kristově lásce (Ef 3,17), mohou z těchto zdrojů čerpat lásku pro své vzájemné vztahy.

Kapitola 5

¹Napodobujte tedy Boha, jako milované děti, ²a žijte⁶⁷ v lásce – stejně tak i Kristus vás miloval a dal sám sebe za nás za všechny jako dar a oběť Bohu, jejíž vůně je Bohu příjemná⁶⁸. ³Necudnost, veškerá nečistota a chtivost ať není mezi vámi ani zmiňována, jak se sluší na svaté. ⁴Nemluvte také sprostě, urážlivě a provokativně – raději vzdávejte díky. ⁵Vězte, že všichni necudní, nečistí a chtiví uctívají modly a žádný z nich není dědicem království Kristova a Božího.

V těchto slovech vidíme motivaci pro náš život v lásce: „jako milované děti“ (verš 1) máme dál předávat tu podstatu našeho vztahu s Otcem, kterou je jeho láska. Verš 3 silně naráží na Ef 4,19 a uvádí další příklady jednání „starého člověka“ v kontrastu s jednáním, které pramení z Boha:

⁶⁷Doslova: chodte.

⁶⁸Doslova: oběť Bohu pro příjemnou vůni.

- e) Chamtivost neboli chtivost (verš 3) je dána do kontrastu s vděčností (verš 4).
- f) Smilstvo a nevázanost v oblasti sexu (verš 3 ... necudnost⁶⁹) je pak dále v Ef 5,22-33 dána do kontrastu s věrným životem v manželství.
- g) Další příklad nevázanosti je v Ef 5,18-21, kde opilství je dáno do kontrastu s naplněním Božím Duchem (vzájemné duchovní povzbuzení, písně, díkyvdání, vzájemná podřízenost). Zdá se, jako by f),g) byly konkrétními příklady kontrastu e), respektive kontrastu bezuzdnosti a Božího života vykresleného v Ef 4,18-19.

Sprosté, hloupé řeči a narážky (verš 4) dále rozvíjejí buď téma bezuzdnosti v oblasti sexu, nebo navazují na Ef 4,29 ve věci našich slov. I když kapitoly 4,5,6 dopisu Efezským lze považovat za ucelené pojednání o křesťanské etice, určitě seznam etických kontrastů uvedených v tomto listu není vyčerpávající – ale u mnoha negativních etických činů se objevuje nenasytost (Ef 4,19) či chamtivost (Ef 5,3) jako hlavní motiv (to ukazuje na bezuzdnost, na život bez hranic v etické oblasti). Protipólem je „život z Boha“ (řeceno pomocí Ef 4,18), jemuž dává hranice charakter Boha Otce – vděčnost (Ef 5,4; Ef 5,20) a skutky, které připravil Bůh (Ef 2,10; a právě teď je aktuální i oddíl Ef 5,8-9).

⁶Nikdo ať vás neklame prázdňými slovy: skrze tyto věci přichází Boží hněv na neposlušné⁷⁰. ⁷Němějte tedy spolu s nimi podíl na těchto skutcích. ⁸Kdysi jste byli tmou, ale nyní jste světlo v Pánu. Chodte proto jako děti světla – ⁹ovoce světla spočívá v dobrotě, spravedlnosti a pravdě – ¹⁰a dosvědčujte svým životem, co se líbí Pánu. ¹¹Nezapojujte se společně s nimi do skutků tmy, které nesou ovoce, ale spíše je napomínejte⁷¹. ¹²O skutcích, které dělají vskrytu, je přizemní⁷² i jen mluvit. ¹³Všechny skutky, které napomenete, jsou vyneseny na světlo⁷³. ¹⁴A vše, co je vyneseno na světlo, je vyjasněné⁷⁴. Vždyť v Písmu se říká: ”Vzbuď se ty, kdo spíš, vstaň z mrtvých, a bude ti dávat světlo Kristus.”

Pavel pokračuje opět připomínkou proměny, která nastala v životě jeho adresátů (nejlépe vyjádřeno v Ef 2,1-10) – nyní ovšem používá další obraz, a sice obraz světla a tmy (Ef 5,8): dřívější jednání (a podstatu) „starého člověka“ nazývá tmou, nynější přetvoření do části Kristova těla nazývá světlem. Vyzývá své adresáty, aby žili v souladu s tou novou podstatou, kterou „v Kristu“ získali (Ef 5,8-10). Silně doporučuji přečíst Jan 3,16-21: to je oddíl, kde se také mluví o kontrastu světla a tmy. Je tam řečeno podobně jako zde v listu Efezským, že vystavení skutků tmy na světlo je do velké míry bolestivé (Ef 5,11-12), ale vede k nazvání věcí pravým jménem (Ef 5,13) a k proměně (Ef 5,14; podle [3], str. 372: Pavel možná připomíná svým adresátům, že ti z nich, co dovolili Bohu, aby osvětlil jejich srdce, prožili pak proměnu tohoto srdce a sami se stali světlem; viz též Jan 3,16-21).

⁶⁹Překlad řeckého *porneia*.

⁷⁰Doslova: syny neposlušnosti.

⁷¹Varianta: kárejte.

⁷²Varianta: sprosté.

⁷³Doslova: zjeveny světlem, osvětleny.

⁷⁴Doslova: a vše vynesené na světlo je světlem.

Druhá polovina verše 14 dokumentuje, že v duchovním slova smyslu lze proměnu Pavlových adresátů označit za vzkříšení (opět téma veršů Ef 2,4-6). Pravděpodobně se jedná o myšlenky ze starozákonní knihy Izajáš, verše Izajáš 26,19 a Izajáš 60,1, a možná ještě Izajáš 52,1⁷⁵, ale místo „Hospodinova sláva vzešla nad Tebou“ Pavel říká: „zazáří ti Kristus“.

¹⁵Pozorně si tedy všimněte, jak žijete – nežijte nemoudře, ale moudře. ¹⁶Využijte⁷⁶ čas, protože doba je zlá⁷⁷. ¹⁷Nebudte nerozumní, ale pochopte, co je Pánova vůle. ¹⁸Nebudte opilí vínem, což vede k výstřednosti, ale nechte se Duchem uvádět do plnosti⁷⁸ – ¹⁹mluvte k sobě navzájem žalmy, písněmi a duchovními chvalami, zpívejte svým srdcem žalmy Pánu, ²⁰děkujte vždy za vše ve jménu našeho Pána Ježíše Krista Bohu a Otci ²¹a podřizujte se jedni druhým z úcty ke Kristu.

Když Pavel v Ef 4,25–5,18 předložil svým čtenářům (respektive posluchačům, protože v jeho době byly listy na shromáždění křesťanů nahlas předčítány) některé kontrasty mezi životem „bez Boha“ a „s Bohem“ (či „bez Krista“ a „s Kristem“), vyzývá je, aby rozeznali moudrost (Ef 5,15; ozývá se zde i Ef 1,8), kterou jim Bůh svěřil (podle [3]: moudrost zde znamená porozumět „tajemství“, o kterém se v dopise Efezským píše – tajemství Kristovo, tajemství evangelia), a žili v souladu se záměry Boha a Ježíše Krista (Ef 5,16-17). Výzva k naplnění Duchem je pouze vyvrcholením zmínek o plnosti (Ef 1,23 ... církev je plností Krista; Ef 3,17-19 ... Pavel se modlí, aby křesťané prožívali plnost Kristovy lásky a byli naplnění plností Boha; Ef 4,11-13 ... Ježíš Kristus vede křesťany, aby dorůstali do plnosti Krista), a ukazuje tedy stejným směrem: aby křesťané skrze Ducha dorůstali do plnosti Krista a plnosti Boha. Tato plnost (respektive růst k ní) se bude projevat vzájemným povzbuzením písněmi s duchovním obsahem, chválením Pána (Ef 5,19), vděčností Bohu (verš 20) a podřízením se těm, kteří jsou ve vyšším postavení (verš 21) (když se jedná o plnost, tak zřejmě popis této plnosti ani v těchto slovech páté kapitoly není úplný, ale naznačuje spíše některé průvodní znaky na cestě k této plnosti).

Pavel dále uvádí tři příklady pozice podřízené vyšší pozici: manželka podřízená svému manželovi (Ef 5,22-24), dítě podřízené svým rodičům (Ef 6,1-3), otrok podřízený svému pánu (Ef 6,5-8). Okamžitě po povzbuzení dané podřízené role ovšem Pavel oslovuje nadřízenou roli a vyzývá i ji, aby i ta vytrvala ve skutečích, které pro tuto roli připravil Bůh (Ef 5,25-33 ... povzbuzení manžela ve vztahu k manželce; Ef 6,4 ... povzbuzení otce ve vztahu k dítěti; Ef 6,9 ... povzbuzení pána ve vztahu k otrokovi).

²²Ženy, podřizujte se svým manželům jako Pánu, ²³protože muž je hlavou své manželky, podobně jako Kristus je hlavou církve – on je zachráncem celého těla. ²⁴Stejně jako církev se podřizuje Kristu, i vy ženy se ve všem podřizujte svým manželům.

⁷⁵Viz [3], str. 375: asi to není překvapující vzhledem k tomu, že existují i další paralely: Ef 2,13.17 a Iz 57,19; Ef 4,30 a Iz 63,10; Ef 6,14-15.17 a Iz 59,17 (a možná i 11,5; 52,7; a ještě jednou 57,19).

⁷⁶Doslova: Vykupujte čas.

⁷⁷Doslova: dny jsou zlé.

⁷⁸Doslova: naplňujte se Duchem.

²⁵Muži, milujte své manželky, podobně jako Kristus miloval církev a sám sebe za ni vydal, ²⁶aby ji posvětil a očistil obmytím vodou a slovem ²⁷a přivedl k sobě církev slavnou, bez vady či vrásky, aby byla svatá a bez poskvrny. ²⁸Takto mají muži milovat své manželky – jako své vlastní tělo. Ten, kdo miluje svou manželku, miluje sám sebe. ²⁹Vždyť nikdo není takový, že by nenáviděl své vlastní tělo, ale živí je a stará se o ně, podobně jako Kristus o církev, ³⁰protože jsme součástí jeho těla. ³¹Proto tedy opustí muž svého otce i matku a přilne ke své manželce, a oba budou jedním tělem. ³²Je to velké tajemství – to, co říkám o Kristu a o církvi. ³³Ale i vy podobně milujte každý svou vlastní manželku jako sebe sama, a žena ať má ke svému manželovi úctu.

Povzbuzení pro lidi v manželství: manželka je vyzvána k tomu, aby se svému manželovi podřizovala vždy (verš 24), tj. v každé oblasti svého života (cílem není pasivita nebo jednohlasnost, ale správná harmonie dvou lidí jako jednoho celku (verš 31), na rozdíl od dvou soupeřících stran). Motivem pro toto podřízení je obraz církve (= křesťanů spojených s Kristem), která se z lásky a vděčnosti podřizuje Ježíši Kristu (verše 23-24). Tato poddanost je nepodmíněná – děje se „Pánu“ (verš 22), tj. i když manžel není „dokonalý jako Kristus“, jeho manželka se mu podřídí z lásky ke Kristu. Cílem není naprosté sebezničení ženy, ale projevení lásky vůči manželovi – na druhé straně zde není řečeno, aby manželka mlčky trpěla manželovo chování, pokud je v nějakém ohledu ničivé⁷⁹.

Téměř jedním dechem je manžel povzbuzen k tomu, aby svou ženu miloval. Jako vzor je mu dán před oči Kristus, který vydal sám sebe za církev (verš 25), mluvil a mluví k lidem slova o svém vztahu lásky k nim (verš 26⁸⁰) a v budoucnosti přivede církev k životu bez jakékoliv poskvrny a vady (verš 27); už nyní o církev pečuje (verš 30). Proto manžel má milovat svou manželku jako sebe sama (verše 28-29), a podobně jako Kristus se obětoval pro církev, i manžel se obětuje pro manželku a zapře svá přání a zájmy (cílem není naprosté zotročení manžela jeho manželkou, ale to, aby manžel, který má roli vůdce, měl na mysli především pomoc své ženě – to, co je pro ni nejlepší).

Jak manžel, tak jeho manželka mají tedy ve svém vzájemném vztahu být „obrazem Boha“ – odražením oboustranný láskyplný vztah mezi Kristem a církví, která je s Kristem jedno tělo. I když tento oddíl v dopise Efezským je důležitým slovem Nového zákona o manželství, vyvolává některé otázky a mnohé zde řečeno není (musí být doplněn dalšími biblickými místy, která mluví o vztahu mezi manžely, např. Matouš 5,27-32; Matouš 19,3-12). Pavel na tomto místě pouze každé roli připomíná jednu klíčovou věc, která umožňuje a posiluje manželskou lásku. A možná oproti manželství nekřesťanů mají Pavlovi adresáti dvě věci navíc: a) mají nový důvod a cíl svého manželství, a sice zrcadlit ve svém vzájemném vztahu vztah lásky mezi Kristem a církví; b) mají další zdroje pro své manželství, a sice sílu a lásku, kterou mohou i pro svůj vzájemný vztah čerpat od Boha.

⁷⁹Doporučuji knihu *Hranice v manželství* (autoři: Henry Cloud, John Townsend; vydavatelství Návrat domů, Praha 2003), která mluví o tom, že ničivému jednání manžela se manželka musí bránit (a o rovnováze v této věci).

⁸⁰Viz M.Buban, *Manželství a rodina v biblické perspektivě*, in: *Theologia Vitae* 2008/1: obmytí vodou odkazuje asi na křest vodou, obmytí slovem odkazuje asi na nové narození křesťanů z Boha.

Poznámka: při výkladu tohoto oddílu je v dnešní době používáno dvou odlišných přístupů: 1) princip rovnosti mezi mužem a ženou (anglicky: egalitarianism = rovnostářství, rovnost): tento princip říká, že muž i žena se podílí na vedení a směřování manželství stejným dílem, tj. vedoucí roli i podřízenost si rozdělí mezi sebou (na základě vzájemné podřízenosti v Ef 5,21); 2) princip vzájemného doplnění mezi mužem a ženou (anglicky: complementarianism = doplnění): tento princip říká, že vedoucí roli v manželství má muž (na základě Ef 5,23 ... muž je hlavou ženy).

Celá diskuse mezi těmito dvěma tábory je velmi jemná, protože oba tábory chtějí brát vážně verš 21 i 23 z Efezským 5, otázka tedy zní, jaká je vzájemná souhra mezi vzájemnou podřízeností mezi manželem a manželkou (verš 21)⁸¹ a autoritou manžela nad manželkou (verš 23)⁸².

Kdybych se měl pokusit vysvětlit výkladový přístup (2), tj. verš Ef 5,23 (manžel je hlavou manželky = má v manželství vedoucí roli), stejně i tak je dosti těžké tuto vedoucí roli manžela nějak popsat. Má manžel větší rozumové schopnosti? Nemyslím. Je emocionálně vyrovnanější? Težko říct, není to pravidlem. Je celkově silnější? I když je často fyzicky silnější než manželka, u psychické či emocionální síly tomu může být naopak. Je aktivnější než manželka? To je často mužská vlastnost – vstupovat do věcí, nemlčet, ale začít mluvit; ovšem nelze to považovat za pravidlo. Muži a ženy jsou prostě jiní, jinak přemýšlí, jinak cítí, ale nelze to dosti dobře popsat nějak zjednodušeně. Navrhuji následující analogii: když manželství přirovnáme k autu, tak vedoucí roli manžela lze přirovnat k tomu, že manžel sedí za volantem, manželka na místě spolujezdce, a tyto dvě pozice si nemohou navzájem vyměnit, ani kdyby jeden či oba z nich chtěli. Zkrátka vedoucí role manžela v manželství je něco, čeho se nelze zbavit; pouze se s tím dá žít a bránit či pomoci tomu, aby auto někam jelo. Pro zdárnou cestu auta nestačí, že spolujezdkyně lépe zná cestu, či lépe vycítí těžkosti na cestě. Musí je řidiči sdělit (a nebo jisté schopnosti, ve kterých je lepší, s ním sdílet). Na druhé straně, pokud řidič záměrně jede špatně, tak spolujezdkyně má mnohé prostředky, jak usilovat o změnu – ovšem klíče má v ruce řidič⁸³ a mnohé věci se nestanou bez jeho rozhodnutí.

⁸¹M.Buban, Manželství a rodina v biblické perspektivě, in: Theologia Vitae 2008/1, str. 9-19, velmi pečlivě vykresluje právě výkladový přístup (1), který klade důraz na vzájemnou podřízenost mezi manželem a manželkou, ovšem opomíjí vysvětlení, v čem prakticky je vedoucí role manžela nezastupitelná.

⁸²Přístup (2) se mi zdá pečlivější, i když není lehké jej nějak slovně uchopit a popsat. Jak říká Don Carson ve své knize Christ and Culture Revisited (Eerdmans 2008), to, že Ježíš Kristus umýval nohy svým učedníkům, neznamená, že by přestal být jejich Pánem.

⁸³Velmi vyvážené povzbuzení do manželského vztahu poskytují D.B.Allender a T. Longman III v knize Doveryní spojenci (ve slovenčině, Porta libri 2006) – snaží se podat obraz manželství především na kapitolách Genesis 1-3; též zdůrazňují, že i když muž a žena jsou rovnocenní, mají v manželství různé role.

Kapitola 6

¹Děti, poslouchejte své rodiče životem s Kristem⁸⁴, vždyť to je spravedlivé. ²Cti svého otce i matku – to je první přikázání, za kterým následuje slib: ³a bude se ti dobře dařit a dožiješ se dlouhého věku⁸⁵. ⁴Otcové, neprovokujte své děti ke hněvu, ale vychovávejte je v kázni a napomínání našeho⁸⁶ Pána.

Druhý příklad podřízenosti uvádí apoštol Pavel ve vztahu dětí k rodičům v rodině. Součástí spravedlnosti, která je ovocem Ducha (Ef 5,9), je též poslušnost vůči rodičům. A jedním dechem (verš 4) dodává něco o vztahu rodičů vůči dětem – rodiče mají děti ukazovat ne podle svého rozmaru, ale podle toho, co se líbí Bohu a Pánu Ježíši Kristu.

⁵Otroci, poslouchejte své lidské pány s úctou a bázní v upřímnosti svého srdce jako Krista, ⁶nejen naoko, abyste se zalíbili lidem, ale jako otroci Krista, kteří konají Boží vůli z celého srdce⁸⁷. ⁷Služte s dobrou myslí, jako Pánu, a ne lidem. ⁸Vždyť víte, že každý, kdo vykoná něco dobrého, dostane též dobré od Pána – ať už je to otrok, či svobodný člověk. ⁹Páni, jedněte stejně i vůči otrokům. Zdržte se výhrůžek – vždyť víte, že v nebi je Pán váš i jejich, který nikomu nestraní.

Třetí příklad podřízenosti se týká vztahu otroků vůči pánům, a jedním dechem je dodána ohleduplnost pánů vůči lidem jim podřízeným. Je zajímavé si všimnout, že otroci (podřízení) mají službu lidem brát jako součást své služby Pánu (verš 7), zatímco pozemští páni také mají jednat s podřízenými s vědomím, že i oni sami mají Pána v nebi (verš 9). Otroci a páni v tomto biblickém textu souvisí skutečně spíše s domácností a s řádem v domácnosti, ale určitě lze tyto postoje vztáhnout i na život v zaměstnání v dnešní době, protože dříve byla práce spojena s domácností mnohem více, než je tomu dnes.

Paul Stevens (Disciplines of the Hungry Heart, Harold Shaw 1993, kapitola 1) ukazuje, jaké prakticky může být to podřízení „v Pánu“ – ať už mezi manželi (Ef 5,22-33), nebo mezi rodiči a dětmi, či mezi nadřízeným a podřízeným v našem zaměstnání: nejde o to vidět místo toho druhého člověka Ježíše Krista a představovat si, že můj nadřízený či moje dítě je naprosto dokonalé. Svoje blízké lidi máme mít rádi takové, jací jsou. Na druhé straně si nemusíme představovat, ale můžeme dokonce vědět, že Ježíš Kristus je v tomto okamžiku skrze svého Ducha s námi v naší rodině, či v naší práci – veškeré své vztahy můžeme prožívat „před jeho tváří“ (Ef 1,4). A proto naší konečnou autoritou je, abychom se zalíbili nikoli svému šéfovi či členu rodiny, ale Bohu.

⁸⁴Doslova: děti, poslouchejte své rodiče v Pánu, vždyť to je spravedlivé. Vsunuté slovo „životem“ má cíl upozornit na význam: děti, poslouchejte své rodiče tak, že budete dělat, co se líbí také Bohu – tj. poslouchejte je „v Kristu“, „s Kristem“.

⁸⁵Doslova: dlouhého věku na zemi.

⁸⁶Slovo „našeho“ je zde vsunuto navíc.

⁸⁷Doslova: kteří z duše činí Boží vůli.

¹⁰Hledejte tedy zmocnění u Pána, najděte svou sílu v jeho síle.
¹¹Oblečte na sebe Boží zbroj, abyste mohli obstát před ďáblovými výpady. ¹²Vždyť nebojujeme proti lidem z masa a krve, ale proti vládcům tmy – duchovním silám zla v nebeských sférách.

¹³Proto si vezměte Boží zbroj, abyste měli sílu odolat v den zlý, vykonat vše dobré⁸⁸ a obstát. ¹⁴Stůjte opásáni pravdou, oblečeni pancířem spravedlnosti, ¹⁵obuti připraveností dobré zprávy o pokoji ¹⁶a při všem noste štít víry, abyste mohli uhasit všechny zápalné šípy toho zlého. ¹⁷Také si vezměte přilbu záchrany a meč Ducha – Boží slovo. ¹⁸Pevně stůjte⁸⁹ skrze modlitby a prosby⁹⁰. Modlete se v Duchu v každé chvíli⁹¹ s veškerou vytrvalostí. Proste za všechny svaté – ¹⁹i za mne, ať je mi dáno to pravé slovo, kdykoli otevřu ústa, abych mohl směle oznamovat tajemství dobré zprávy, ²⁰kvůli které jsem vyslancem nyní i v řetězech. Kéž u Krista najdu smělost a mluvím tak, jak mám.

V závěrečné výzvě dopisu je obsaženo shrnutí a současně vyvrcholení celého dopisu – na té cestě do plnosti Krista, ke které jsme vyzváni (Ef 4,11-13), máme čerpat právě z jeho síly. Veškeré požehnání je v Kristu (Ef 1,3), a my (a všichni, kdo v něj uvěřili) máme s Kristem spojení.

Pavel ve svém dopise vykreslil až moc dokonalý obraz – velké ideály, jak by řekli mnozí. Pavel ale není idealista – on ví, že všechny jeho výzvy k trpělivosti, mírnosti, pokoře (Ef 4,1-3), ke vzájemné službě (Ef 4,11-16), k životu v pravdě (Ef 4,25), k životu bez neřešeného hněvu (Ef 4,26-27), k poctivé práci (Ef 4,28), ke správnému užívání naší řeči (Ef 4,29-31), k odpouštění a lásce (Ef 4,32 – 5,2), k životu ve vděčnosti (Ef 5,4), k životu podle ovoce světla (Ef 5,9), ke vzájemné podřízenosti (Ef 5,21 – 6,9) – ví, že tyto všechny věci se nestanou automaticky. Je si vědom boje s duchovním světem, který stojí i za našimi mezilidskými konflikty (Ef 6,11-12). Ale celým dopisem probleskoval (Ef 1,20-23; Ef 3,10), a nyní je znovu zdůrazněn fakt, že Ježíš Kristus se nachází výše než všechny ostatní duchovní síly – On má moc dovést své záměry v našich životech do plnosti.

To čerpání síly nastává skrze modlitbu (také Ef 6,18). Ef 6,13-17 vykresluje vybavení křesťana jak pro každý den, tak možná i pro speciálně zlý okamžik (den zlý ... Ef 6,13). Je zde výzva, abychom oblékli zbroj, kterou připravil Bůh (a se kterou on sám bojuje). Tímto mocným obrazem je zde vyjádřeno, že Bůh nám dává vše, co má k dispozici.

Jak kniha [1], tak kniha [3] zdůrazňují, že je pomocí nevidět v těchto závěrečných výzvách zcela nové věci, ale hledat souvislost a spojitost s tím, co bylo už v dopise řečeno. Není potřeba hledat důvod, proč by se každá část zbroje měla naprosto vylučovat s těmi ostatními a vyjadřovat něco zcela odlišného – je možné, že všechny části zbroje

⁸⁸Slovo „dobré“ je vsunuto navíc.

⁸⁹Slova „pevně stůjte“ jsou do tohoto verše dodána, i když v originálu se nevyskytují, aby upozornila na spojení s veršem 14 – je možné též pojit modlitbu se slovem „vezměte“ ve verši 17, ale to by znamenalo, že se máme modlit jen při získání zbroje; Pavel ovšem má pravděpodobně na mysli, aby modlitba doprovázela veškeré naše chození a jednání (podle [3], komentář k Ef 6,18).

⁹⁰Doslova: skrze každou modlitbu a prosbu.

⁹¹Doslova: v každém čase.

mají povzbudit a znovu a znovu vyjádřit totéž: abychom čerpali u Pána sílu pro svůj život.

opásání pravdou: výzva k pravdě byla řečena na několika místech – přijali slovo pravdy (Ef 1,13), mají mluvit pravdu evangelia v lásce (Ef 4,15); poznali Krista podle pravdy (Ef 4,21) a oblékli novou přirozenost, která má zdroj v pravdě (Ef 4,24); mají mluvit pravdu ve všem (Ef 4,25), žít v pravdě je ovocem světla (Ef 5,9).

pancíř spravedlnosti: nové lidství se projevuje spravedlivými skutky (Ef 4,24; 5,9; 6,1). Podle pravidla kontextu v dopisu Efezským (tři výskyty tohoto slova v celém listu) se tímto nemá na mysli darovaná spravedlnost, ale skutky spravedlnosti, které jsou ovocem Ducha (ovocem světla ... Ef 5,9).

obuti připraveností: doslovný překlad je „nohy obuté připraveností evangelia pokoje“. Jediná další zmínka o připravenosti je ve verši Ef 2,10, který mluví o skutcích, jež Bůh připravil; věřím, že Ef 6 nyní vyzývá, abychom byli připraveni tyto připravené skutky činit. Může se týkat jak říkání evangelia, tak veškerého jednání, které vede ke skutečnému pokoji. Nejmocnější biblická spojitost s pokojem je opět v listu Efezským: Ef 2,14-17: Ježíš JE pokoj, STVOŘIL pokoj i ZVĚSTOVAL pokoj. Ve verši Izajáš 59,17, který zřejmě Pavlovi posloužil jako základní místo pro vytvoření celého obrazu zbroje vojáka, je použit plášť horlivosti⁹² – horlivost je tedy také dobrým synonymem této připravenosti.

štít víry: Pavel připomíná svým posluchačům, že uvěřili díky moci, kterou v nich působí Bůh (Ef 1,19); že mají spasení skrze víru (Ef 2,8); že mají skrze víru v Kristu přístup k Otci (Ef 3,12, ale také Ef 2,18); a modlí se, aby skrze víru Kristus přebýval v jejich srdcích (Ef 3,17).

přilba záchrany: jsou z milosti zachráněni, spaseni (Ef 2,5-8); dozvěděli se zprávu o své záchraně (Ef 1,13) a uvěřili jí; nyní žijí ve vztahu s tím, kdo je zachránce (Ef 5,23).

meč Ducha: tím je slovo Boží; moc živého slova mohli prožít, když se dozvěděli o své záchraně (Ef 5,26); totéž slovo je pro ně povzbuzením, a totéž slovo může být nástrojem, jak zachránit další lidi k tomu, co nabízí Bůh. Pavel prosí své posluchače o modlitby, aby on sám mohl být nástrojem tohoto živého slova (Ef 6,19-20).

²¹Abyste i vy věděli, co je se mnou a co dělám, vše vám oznámí Tychikos – milovaný bratr a věrný služebník Krista⁹³, ²²kterého jsem k vám poslal, abyste o nás věděli a aby povzbudil vaše srdce. ²³Pokoj bratrům a sestrám a láska s vírou od Boha Otce a od Pána Ježíše Krista. ²⁴Milost se všemi, kteří milují našeho Pána, Ježíše Krista, nehynoucími skutky⁹⁴.

⁹²Podle ČSP.

⁹³Doslova: věrný služebník v Kristu.

⁹⁴Doslova: kteří milují našeho Pána, Ježíše Krista, v neporušenosti. Tím je vyjádřen kontrast s Ef 4,22, kde skutky starého člověka „pomíjí, porušují se, kazí se“.

V závěrečné výzvě jednak Pavel pověřuje Tychika, aby dopis předal a četl v těch místech, kam jej Pavel poslal (verše 21-22), a na druhé straně opět zakončuje modlitbou a přáním požehnání pro své posluchače (verše 23-24 ... přeje jim lásku, víru a milost pro jejich život a pro praktické uskutečňování verše Efezským 2,10). Možná i obratem „nehynoucí skutky“ připomíná Pavel kontrast, který též prochází celým jeho listem: existují dva světy — jeden, který hyne (Ef 4,22), a druhý, který je nepomíjející, který vytrvá. A u svých posluchačů má Pavel naději, že jsou součástí toho druhého světa.

Část II

Podrobněji k některým motivům dopisu

1 Bůh je Otec

Prvním důležitým pohledem nebo motivem Boží milosti je to, že **Bůh je náš Otec**. Poprvé se můžeme s tímto motivem setkat v Ef 1,2, kde Pavel při úvodním pozdravu mimo jiné říká: **Milost a pokoj vám od Boha, našeho Otce**. Připomíná křesťanům v Efezu a okolí, že Bůh je jejich Otec. V dalších slovech Pavel vysvětluje, jak se to stalo – Ef 1,5: byli jsme přijati za syny a dcery, Bůh nás skrze Ježíše Krista adoptoval – prohlásil za své děti.

Při přemýšlení o tom, co to pro nás může znamenat nebo znamená, nejprve budiž řečeno, že Bible zmiňuje Boha jako Otce v trojím smyslu:

- a) Bůh je Otec Ježíše Krista (Ef 1,3): Ježíš Kristus je jedinečným Synem Boha (proto velké písmeno „S“). On nikdy nebyl nikým jiným – při pozemském početí Ježíše v těle Marie nehrál roli žádný muž, ale pouze Bůh. Bůh vzkřísil Ježíše Krista a vzal jej do nebe (Ef 1,20-21), Ježíš žije u Boha životem, který bude trvat věčně.
- b) V jistém smyslu je Bůh Otcem každého z nás (Sk 17,24-28): od Boha odvozuje své jméno každý rod, každá rodina¹. Bůh stvořil první manžele na zemi, Adama a Evu, a tak potažmo každého člověka. Bůh vymyslel a stvořil mezilidské vztahy, i ty nejbližší vztahy v rodině, a tak jako autor a zdroj vztahů je Otcem každé rodiny.
- c) V listu Efezským je nejvíce používán tento třetí smysl otcovství – Bůh je Otcem těch, které adoptoval (přijal) do své rodiny (Ef 1,5). V tomto smyslu Bůh není Otcem každého člověka, ale jen těch (např. Pavla nebo adresátů jeho dopisu), kteří tímto procesem adopce prošli.

1.1 Stvoření k obrazu Boha

Zabývejme se dále tím třetím typem otcovství – jaký je smysl a podstata tohoto adoptivního otcovství? V biblické knize Genesis se píše o nejstarších událostech z pohledu naší lidské chronologie. Nejprve Gn 1,26-28: Bůh stvořil lidi **ke svému obrazu**, tj. aby odráželi jeho charakter, jeho život, tj. zkrátka aby byli jeho děti. Žít v rodině s Bohem a dorůstat do podoby Boha je tím původním záměrem, proč tady lidstvo je.

Další kapitola, Genesis 2, mluví o tom, v jakých oblastech toto správcovství země a život k obrazu Boha spočívá:

¹Často jsou takto interpretovány i verše Ef 3,15 a Ef 4,6 – viz poznámky k překladu těchto veršů.

1. Práce a tvořivost:

- Bůh vysadil v Edenu zahradu; pak člověk měl v tom díle tvoření pokračovat tím, že obdělával a rozhojňoval tuto zahradu (Gn 2,8.15).
 - Bůh stvořil všechna zvířata na zemi, člověk dostal úkol je všechna pojmenovat (Gn 2,19); možná to byl první úkol pro člověka hodný vědeckého a systematického přístupu (o pojmenování všech rostlin zde nečteme, takže k tomu došlo zřejmě až později :-)).
2. Svoboda a etika² (Gn 2,16-17): Člověk mohl jíst veškeré ovoce v zahradě kromě plodů jediného stromu (stromu poznání dobrého a zlého); stejně jako Bůh je jen dobrý (1. list Janův 1,5; list Jakubův 1,7) a nedělá špatné věci, i když k nim má možnost, podobně i lidé měli prokázat tuto charakterovou kvalitu – neměli jíst z toho daného stromu, a neměli tak způsobit zlo jak pro sebe, tak pro tuto zemi. Byla jim umožněna svoboda etické volby: buď jíst a volit sobě smrt a této zemi prokletí – „otevřít dveře“, kterými vejde do tohoto světa bolest rozličného druhu – nebo nejíst a soustředit se na ovoce veškerých ostatních stromů, zejména např. na ovoce ze stromu života (Gn 2,15), který zaručoval věčný život (= jak délkou, tak kvalitou výjimečný život v Hospodinově blízkosti).
 3. Život v mezilidských vztazích, rodina (Gn 2,18-24): Člověk neměl žít jako jednotlivec, ale dostal ve svém životě na pomoc ženu – společně měli vytvořit rodinu a dát zrod mnoha dalším rodinám, které měly naplnit zemi; vzájemné vztahy mezi lidmi měly být oboustrannou pomocí.

V Genesis 3 se dočítáme o tzv. „pádu člověka“, kdy člověk v tom svobodně-etickém rozhodnutí volil variantu jíst ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého (Gn 2,25 – 3,7) a úkolu být obrazem Boha ve svém životě se vzdálil (či řečeno slovy Ef 4,18: odcizil).

1.2 Důsledky pádu člověka

Důsledky pádu člověka do života, který není obrazem Boha, lze vyčíst v Genesis 3 právě v uvedených třech oblastech práce, etiky a vztahů (Gn 3,8-21):

- ad 1)** V oblasti práce a tvořivosti: Člověku byl odepřen přístup do Hospodinovy zahrady v Edenu a musel obdělávat zemi mimo zahradu. Země byla prokleta (prokletí = odepření některých dobrých věcí v určitém měřítku), což znamenalo malou úrodu. Pro práci to znamenalo bolest, protože vynaložená námaha nenesla očekávaný výsledek (Gn 3,17-19).
- ad 2)** V oblasti svobody a etiky: I když člověk měl veškerou moudrost (dokonce i tu, kterou Bůh člověku nikdy nechtěl dát :-)), bez blízké přítomnosti Boha ve svém životě nedokázal tuto moudrost realizovat k prospěchu sobě či druhým. Život „mimo obraz Boha“ vedl k první vraždě (Gn 4,1-16 ... Kain zabil Ábela), a dokonce do

²Za spojení těchto termínů v jedno nad textem Gn 2,15-17 vděčím Christianu Benseleovi – viz [9], str.7.

takového stavu, který Bible popisuje slovy (Gn 6,5 v překladu B21): **Hospodin viděl, jak se na zemi množí lidské zlo a že všechny myšlenky, jež spřádají v srdcích, jsou den co den jen zlé.**³ Místo svobody byla země naplněna násilím (Gn 6,11).⁴

ad 3) V oblasti mezilidských vztahů: Rodina a výchova dětí se staly bolestí (Gn 3,16 ... utrpení v tomto verši nemusí znamenat jen bolest při porodu, ale bolest při celém procesu výchovy a života v rodině⁵).

V této chvíli je možná potřeba zmínit i hada, který k pádu první lidí svedl (Gn 3,1-6; trest hada viz Gn 3,13-15 ... had bude zabit právě skrze potomky lidí, které svedl). Nějak se zde nemluví o tom, proč had v zahradě byl a jak se tam vzal – pouze můžeme z celého příběhu vytušit, že Bůh od lidí očekával, že budou (ve své svobodě a etice) „mařit skutky ďáblův“ – odolávat hlasu hada a důvěřovat raději Bohu. Had je zde tedy představen jako ten, kdo člověka odvádí od blízkého vztahu k Bohu (a jako ten, kdo je svým sváděním spoluzodpovědný za to, že do světa vešel stud, zneužití a bolest).

1.3 Přijetí do Hospodinovy rodiny

Adam s Evou a všichni další lidé, co přišli později (tedy i my), mohli v modlitbě Boha požádat, aby je přijal do své rodiny a vychovával a přetvořil ke svému obrazu, který ztratili.

Nemůžeme říct, že prosbou o adopci do Hospodinovy rodiny se život stává procházkou v růžové zahradě, protože v důsledku dávného rozhodnutí Adama a Evy stále platí určitá omezení dobrých věcí, tj. náš život stále je bolestivým procesem. Přesto se pokusme najít v Genesis 2 (v popisu života před prvním hříchem) naději pro svou nynější práci, zaměstnání a úkoly odpovědnosti, pro své vztahy s lidmi a pro věci svobody a etiky. Věřím, že obraz Boha, který vykresluje 2.kapitola knihy Genesis, je možné získat a vytvořit v našem životě JEN jako důsledek otcovského vztahu s Bohem.

ad 1) Obraz Boha v oblasti práce a tvořivosti:

- Práce prvních lidí byla **spoluvtvořivostí** společně s Bohem: Bůh vysadil zahradu (Gn 2,8) a člověk ji měl obdělávat a střežit (Gn 2,15). Bůh přivedl zvířata, člověk je měl pojmenovat (Gn 2,19). Zkrátka člověk nebyl ve své práci sám, ale jeho úkoly vycházely od Boha (Hospodin Bůh na nich měl podíl). Podobně i dnes můžeme sledovat, jak v tomto světě jedná Bůh, a pak se k

³Nový biblický slovník (přeloženo z J.D.Douglas: New Bible Dictionary, Second Edition, IVP 1982), heslo „zlo“: Kořen hebrejského slova *ra* pochází od slova „zničit“, „rozbít na kusy“ – tj. „zlé“ = rozbité, a tak bezcenné.

⁴Při přemýšlení o stvoření světa a člověka a o rozšíření hříchu po pádu člověka doporučuji přečíst prvních jedenáct kapitol knihy Genesis, a možná ještě první tři verše dvanácté kapitoly (Gn 1,1 – 12,3). Prvních jedenáct kapitol vykresluje neposlušnost člověka v odloučenosti od Boha, první tři verše dvanácté kapitoly začínají mluvit o tom, že Bůh má lidi na srdci a začíná skrze Abrama a jeho rodinu budovat něco, co má přinést zase dobré věci pro lidstvo. Bůh znovu přichází za lidmi a usiluje o vztah s nimi.

⁵Tato myšlenka viz S.Walton: Genesis. NIVAC Series. Zondervan 2001, komentář k danému verši.

těmto věcem přidat, rozhojňovat je a střežit před zneužitím.

Práce samotná není smyslem života – ten smysl práci dává Bůh, když ji děláme jemu. Je to Bůh Otec, který volá každého člověka ke konkrétním věcem.

Pokud svou současnou práci nevnímáme jako úkol od Boha, je to možná důvod práci změnit (pokud k tomu máme možnost). Bůh chce, aby naše práce ovlivňovala tuto kulturu a společnost tím správným směrem, v jeho stylu.

Pokud je naše práce nudná, i tak může sestávat z úkolů, které nám dává Bůh Otec. Když je objevíme, tak i stejná práce dostane jiný smysl, protože ji děláme Bohu. Náš zaměstnavatel nám zadal určitý popis práce – ale možná Bůh chce něco konkrétního v našem popisu a stylu práce změnit, aby byly prosazovány i záměry Boha Otce s touto prací v dnešní kultuře a společnosti. Například⁶:

- Pokud učitel ve škole vůbec nemluví o Bohu a tom, jak se Bůh dívá na jisté věci, tak vlastně předává veškeré vzdělání, veškerou interpretaci vědeckých faktů, do rukou společnosti, která Boha nezná nebo nechce respektovat; neexistuje nic jako nestranný výklad nebo nestranný rozum: myšlení člověka pracuje na základě předpokladů, kterým tento člověk věří. Vzdělání předávané lidmi, kteří nezmiňují Hospodina nebo jeho pohled na věci, je zkesleno směrem k ateismu, nikoli k nestrannosti.
- Právník je povolán nejen k tomu, aby vyhrával případy nebo sděloval svým klientům, jaké mají možnosti – právník je povolán Bohem (a jeho klienti by to měli vědět), aby obnovoval nebo vytvářel řád, který ustanovuje Bůh, nikoli většina společnosti nebo vlivná menšina společnosti.
- Každá práce nebo zodpovědnost obsahuje své těžké věci – uděláme např. vše možné a důležité, ale výsledky nejsou takové, jak jsme čekali; víme, co vše je důležité pro správný dopad našeho snažení, ale v pracovním kolektivu není možné se domluvit a shodnout, apod. Přesto možná není řešením danou práci nebo zodpovědnost opustit:
 - pokud práci vidíme jako úkol od Boha a sami v některých věcech děláme chyby, zůstat znamená se něco sám naučit, zlepšit nebo změnit; zodpovědnost nebo úkol je nástrojem, jak Bůh chce něco učít nás samotné nebo něco změnit v našem životě;
 - možná, že když jsme nešťastní ve své práci nebo zodpovědnosti, dokazujeme tím, že tato věc je pro nás příliš důležitá – že z ní čerpáme příliš moc své vědomí vlastní hodnoty a ceny⁷; práce a zodpovědnost je důležitá, ale práce samotná není smyslem života – ten smysl a význam dává našemu životu Bůh Otec:
 - * on si cení mne osobně, i když jistá zodpovědnost je pro mne příliš těžká a učím se ji i několik let;

⁶Tyto příklady jsou vzaty z knihy [8], kapitoly 1 (str. 37-42) a 2 (str. 63-66).

⁷viz [9], str.7.

- * on si cení mne osobně, i když moje práce nenese výsledky, které jsem čekal;
- * práce není mým Bohem; i když já jsem nedokonalý při své práci a výsledky mé práce jsou nedokonalé, moje cena spočívá v tom, že si mne váží Bůh Otec; jemu jde o mne osobně; on se mne nikdy nevzdá a nepřestane být mým Otcem, bez ohledu na to, jak si vedu v jednom z jeho darů, kterým je práce a zodpovědnost;
- v Bohu Otci máme naději na nebe, kdy práce bude znovu pouze radostí a radostnou tvořivostí Boha s člověkem; máme naději na plné obnovení stavu před pádem člověka, kdy lidé budou stoprocentně a se zdarem plnit své povinnosti v novém světě; není naše věc znát datum této proměny celého světa – naše věc je jednat s vírou, že všechny dobré věci a výsledky naší práce, které vykonáme v tomto světě a které mají hodnotu, budou nějakým způsobem přeneseny a nechají stopu v tom budoucím světě (a tak bude stále platit, že lidé společně s Bohem vytvářejí život a prostor k životu⁸);

ad 2) Obraz Boha v oblasti svobody a etiky: všechny tři oblasti (1 = práce a tvořivost, 2 = etika a svoboda, 3 = rodina a mezilidské vztahy) se navzájem prolínají, protože etická a svobodná rozhodnutí děláme právě v oblasti práce nebo mezilidských vztahů; přesto několik podnětů i speciálně v tomto oddílu:

- Jak bylo naznačeno už v myšlenkách o práci, adoptivní otcovství u Boha je nezvratitelné – tj. pokud Bůh Otec člověka jednou přijme, tak se jej nikdy nevzdá⁹; adoptovanému člověku Bůh slibuje věčný život – o tom se lze dočíst například ve Zjevení 22,1-5; tento věčný život přijímáme a žijeme ve víře – i když všichni lidé umírají, Bible mluví o vzkříšení a o věčném životě, a pro ty, co byli přijati do Hospodinovy rodiny, platí slova ze Zjevení 22.
- Pokud jsme přijati u Boha Otce, každé naše nesprávné rozhodnutí jej zarmocňuje, ale už nepřestáváme být „syny a dcerami“ svého Otce – naopak, právě přijetí do Hospodinovy rodiny je důvodem pro to, aby nás Bůh vychovával. I když je v našem životě vždy nesprávné etické rozhodnutí „na dosah ruky“, naším povoláním je nikdy jej nevolit, ale rozhodovat se pro „život“.

Číst Bibli je odlišné od čtení římské nebo řecké mytologie: tam jsou bohové obrazem lidí – jsou hašteriví, namyšlení, nečestní k sobě navzájem. Ne tak Bible – ta mluví o tom, že Bůh je od „věku věků“ dobrý a vychovává nás k podílu na své svatosti, která je tolik jiná od charakteru olympských bohů.

⁸Více k tomuto tématu viz kniha Paula Stevensa *The Disciplines of the Hungry Heart*, Harold Shaw Publishers 1993, Illinois, kapitola s názvem *Naděje: stopy naší práce v nebi*; Paul Stevens dobře mluví o tom, že smysl má nejen práce ryze křesťanského charakteru, ale práce v jakékoli profesi.

⁹Více na toto téma viz *Exkurz číslo 3: Lze ztratit záchranu?* (str.71)

Je dost těžké (aspoň pro mne) uprostřed mé vlastní nedokonalosti věřit, že Bůh Otec mne neodmítá, ale trpělivě a vytrvale vede k něčemu většímu. Dokonce by si někdo mohl myslet (a je to častá otázka), že pokud nás už jednou Otec přijal, „máme svoje jisté“ a je vlastně jedno, co děláme. Ale myslím, že se jedná o neporozumění tomu, že zde jsou dvě strany téže mince: na jedné straně jistota, že mne Otec přijal, na druhé straně moje prahnutí žít jinak, nechat se proměnit (1.list Janův 3,2-3 v překladu B21: ²**Milovaní, teď jsme Boží děti, ale ještě se neukázalo, co budeme. Víme však, že až se ukáže, budeme podobní jemu, neboť ho uvidíme tak, jak je. ³Každý, kdo k němu upíná tuto naději, usiluje být čistý, jako je čistý on.**).

Otázka je, odkud čerpat svou totožnost, svou hodnotu. Pokud čerpám svou hodnotu z toho, jak jsem dobrý, tak při mém selhání „přestává mít můj život cenu“; navrhuji (a Bible k tomu taky vede) čerpat svou hodnotu z toho, že Otec se mne nikdy nevzdá (to nám pomůže znovu se vracet k Bohu a znovu začínat dobré věci).

- Je zajímavé vidět ten paradox, že had Adama s Evou lákal tím, že budou jako Bůh, ale Bůh jim z daného stromu zakázal jíst přesně ze stejného důvodu – aby v nich vytvořil svůj obraz, nepodplatitelný charakter, který se nedá zlákat žádným slibem, ale je věrně dobrý.

Je důležité slyšet svědectví Evy poté, co pojedla ovoce (Gn 3,13): měla jasné vědomí toho, že had ji **podvedl** – svým skutkem neposlušnosti Hospodina nezískali nic, jen vpustili do světa zlo. Had měl určitě pravdu v tom, že zlo předtím neznali – ale svou neposlušností nezískali Adam s Evou nic dobrého, leda snad poznání těch špatných věcí na vlastní kůži. Tak Bible podává svědectví o tom, že člověk nic nezíská svou neposlušností Bohu, naopak mnohé věci ztrácí.

- Kromě nesprávné etické volby (Gn 2,16) bylo v zahradě Hospodinově velké množství svobodných a povolených voleb „žádoucích na pohled“ (Gn 2,9) – ty všechny byly správné a vedly k životu užívání dobrých darů. Had také vedl člověka k tomu, aby přemýšlel (Gn 3,1) takto: „Hospodin mi chce všechno upřít“. Ale tak tomu není – v téže zahradě je velká hojnost krásných stromů. V téže věci nebo oblasti, ve které se rozhodujeme, existuje hodně dobrých voleb – máme svobodu si vybrat kteroukoli z nich.

ad 3) Obraz Boha v oblasti mezilidských vztahů:

- Obsahem mezilidských vztahů, které jsou obrazem Boha, je vzájemná pomoc (Gn 2,18 ... žena měla být pomocí muži, ale protože byla „jemu rovná“, muž měl být i pomocí ženě). O těchto vztazích vzájemné pomoci a vzájemné podřízenosti právě mluví dopis Efezským: Ef 5,21 – 6,9 mluví o vzájemných vztazích manželů, rodičů a dětí a „pánů“ a lidí „pánům“ podřízených. Otázka zní: Jak mohu být tou správnou a vyváženou pomocí svým nejbližším a ostatním lidem kolem sebe?
- Mezilidské vztahy nejsou cílem samy o sobě. Cílem mezilidské lásky nebo podstatou přátelství není jen to, aby se člověk cítil dobře¹⁰ – pokud láska je jen prostředkem k tomu, aby se člověk sám cítil lépe, tak proč ten vztah nazývat láskou (nebo přátelstvím)? Žena byla muži v Gn 2,18-24 dána, aby mu byla pomocí v těch věcech, ke kterým ho povolal Bůh – tj. Bůh má svůj plán; své věci, kterými chce naše vztahy naplnit.
- Mezilidské vztahy opět nemusí být tím klíčovým zdrojem, ze kterého čerpáme svou hodnotu: Mohu setrvat a být zdravou pomocí i v náročném vztahu (kde cítím, že jsem pro druhou stranu v něčem nedostatečný či bezcenný), pokud čerpám sílu od Boha Otce, který mi nabízí sám sebe:

Boží milost útočí na negativní sebevnímání a nesmyslnost života: jak můžeme označit za nesmyslné to, čeho si Bůh tolik cení? Jak můžeme označit za bezcenné to, co si Bůh vyvolil a do čeho investuje? Současně milost vylučuje aroganci či přeceňování sebe sama, protože všechna hodnota pochází od Boha. Veškeré náboženství je milost, veškerá etika je vděčnost (Karl Barth: Ethics. New York 1981, str.499: Religion is grace, ethics is gratitude).¹¹

V předchozích třech bodech nebyl proveden vyčerpávající popis toho, co všechno člověk získává prosbou o adopci do Hospodinovy rodiny – ale je zde naznačeno, že

- získáváme směr a sílu pro svůj život;
- kromě moudrosti a směru je tím základem a pevným bodem **vztah** s tím, kdo myslí na naše nejlepší dobro a kdo se nás nevzdá; nedávno se mne kdosi ptal závažnou otázkou: Jaký je důvod udělat si čas na Boha v dnešním náročném časovém rozvrhu, když vidím, že křesťané kolem mne zápasí se stejnými věcmi jako já? Tím důvodem je vztah s Bohem Bible – nepotřebujeme jen najít svou cestu životem (vyhrát své zápasy), nevystačíme si jen se vztahy s lidmi – v životě jde ještě o něco více; Bůh je pevným bodem, který dává naší cestě a našim vztahům smysl, v životě jde i o vztah s Ním.

¹⁰Viz [9], str.5.

¹¹Citováno v [1], str.66.

- získáváme naději na svět, který Bůh jednou stvoří – svět, ve kterém bude přebývat spravedlnost, ve kterém bude mít práce stoprocentní dopad a naše vztahy s druhými budou jen radostí a vzájemnou pomocí.

Ještě je na tomto místě důležité říci, že být přijat u Boha Otce dostává nový rozměr s příchodem Ježíše Krista (Ef 1,5 ... Bůh Otec nás přijal za své syny a dcery skrze Ježíše Krista¹²) – Starý zákon ukazuje na novou smlouvu, kterou Bůh uzavře s lidmi; Jeremjáš 31,31-34 (překlad B21) říká: **”Hle, přicházejí dny, praví Hospodin, kdy s domem Izraele a s domem Judy uzavřu novou smlouvu. Ne ovšem takovou smlouvu, jakou jsem uzavřel s jejich otci v den, kdy jsem je vzal za ruku a vyvedl je z Egypta – tuto mou smlouvu totiž porušili, ačkoli jsem byl jejich manželem, praví Hospodin. Nuže, toto je smlouva, kterou po těch dnech uzavřu s domem Izraele, praví Hospodin: Svůj zákon vložím do jejich nitra a napíšu jim ho na srdce. Budu jejich Bohem a oni budou mým lidem. Už se nebudou navzájem poučovat a jedni druhé nabádat: Poznejte Hospodina! Všichni mě totiž budou znát, od nejmenších až po největší z nich, praví Hospodin. Odpustím jim jejich viny a už nikdy nevzpomenou na jejich hřích.”** V dnešní době Bůh volá k této smlouvě nikoli jen dům Izraele, ale každého.

Bible podává svědectví o poznání Boha na nové rovině – skrze Ježíše Krista (Jan 14,1-10) a skrze Ducha (viz Jóel 3,1-5). Proto všechny, kteří myslí svůj vztah k Bohu vážně, Bible odkazuje na Ježíše Krista a na Ducha svatého¹³ – klíčovým je v této souvislosti příběh, kterým je zaznamenána historie šíření křesťanství v biblické knize Skutky, celá kapitola 10: Kornelius a jeho domácnost věřili v Boha, ale nebyli křesťany; Bůh vedl jak Kornelia ke křesťanům, tak křesťany ke Kornéliovi, aby zajistil to nejdůležitější: Bůh nás lidi zve, aby od doby Kornelia náš vztah k Otci se děl a byl zprostředkován „skrze Ducha“, který spojuje lidi s Otcem. I když kdysi v historii Bůh mluvil k národu Izrael skrze Mojžíše a k jiným národům často skrze národ Izrael, tak dnes nabízí každému možnost znát Boha a žít s ním „skrze Ducha“ – každému z nás nabízí osobní poznání Boha na velmi úzké rovině.

Rád bych ukončil tento oddílek příkladem modlitby pro toho, kdo následující krok nikdy neprovedl:

Hospodine, Bože, rád bych Tě teď poprosil, abys mne přijal jako Otec – abys mne vychoval a proměnil k podílu na své svatosti, kdy můj život bude obrazem Tvého charakteru. Prosím o to, abys mi ukázal, k jaké práci a k jakým zodpovědnostem mne vedeš, byl v těchto úkolech se mnou a pomohl mi být v nich věrný – pomoz mi i v oblasti práce být Tvým obrazem, Tvým mistrovským dílem, které nese stopy Tvé tvořivosti.

Prosím Tě též o věrnost ve vztazích s lidma – kéž mohu od tebe čerpat moudrost a sílu být v nich pomocí. Prosím ukazuj mi, jakým směrem jít jak ve vztazích s mými blízkými, tak ve vztazích s lidmi, které znám méně, ale přesto je potkávám.

Rád bych žil svůj život především Tobě. Velice bych rád, abys Ty byl tím pevným bodem, tím vztahem, o který se budu moci opřít. Děkuji za jistotu Tvé péče a Tvého zájmu – že

¹²Na důležitost této souvislosti poukazuje John Stott, viz [2], komentář k verši Ef 1,5.

¹³Jim se budou věnovat kapitoly 2 a 3 těchto poznámek.

jako Bůh Otec se nikdy nevzdáš toho, koho jsi přijal. Prosím dej tuto jistotu a otcovství mně osobně, i když toho nejsem hoden. Spoléhám se jen na Tvé odpuštění a Tvou milost.

Hospodine, na základě Efezským 1,5 a Efezským 1,13-14 dnes víme, že poznání Tebe dáváš skrze Ježíše Krista a skrze Ducha svatého. Chtěl bych Tě prosit, abys mi dal poznat Ježíše Krista a setkat se s ním, jak skrze slova v Bibli o něm, tak osobně, jak to jen jde. Prosím Tě také o Ducha svatého, abych skrze tohoto Ducha, o kterém se píše v listu Efezským, mohl mít spojení s Tebou.

Podobnou modlitbu se mohou modlit i ti, co už se takovou modlitbu někdy modlili, jen s mírnými změnami, které odráží vděčnost za jistotu, kterou už v Bohu mají :):

Otče, děkuji ti za to, žes mne kdysi přijal, a že se mne už nikdy nevzdáš. Je to pro mne tím nejkrásnějším v životě, že tě mohu ve víře poznávat, žít s Tebou a dělat s Tebou všechny věci, prožívat s Tebou všechny vztahy. Děkuji, že mne chceš dál proměňovat v oblastech a) práce a tvořivosti, b) svobody a etiky, c) rodiny a vztahů s lidma. Děkuji, že jsi s mou proměnou ještě neskončil. Prosím Tě, ... Atd.

1.4 Bůh Otec v dopise Efezským

Důležitým rysem zmínek o Bohu Otci v dopise Efezským je to, že Pavel zmiňuje ty věci jaksi naprosto samozřejmě:

- **Ef 1,2:** Milost a pokoj vám od Boha, našeho Otce.
- **Ef 2,17-18:** Přišel a přinesl dobrou zprávu o pokoji vám, co jste byli daleko, i těm, co byli blízko, abychom skrze něj měli všichni – hebrej i pohan – v jednom Duchu přístup k Otci.
- **Ef 5,20:** děkujte vždy za vše ve jménu našeho Pána Ježíše Krista Bohu a Otci.
- **Ef 6,23:** Pokoj bratrům a sestrám a láska s vírou od Boha Otce a od Pána Ježíše Krista.

Tyto zmínky o Bohu jako o Otci jsou až moc samozřejmé jak pro nás v 21.století, tak pro lidi 1.století – stejně samozřejmě, ale stejně revolučně mluvil o Bohu Ježíš Kristus, když učil své učedníky se modlit: **Proto se modlete takto: Otče náš, který jsi v nebesích, ...** (Mt 6,9 v překladu B21). Bylo revoluční oslovovat Stvořitele vesmíru jako Otce¹⁴.

Ve Starém zákoně je kromě oslovení Otce ve významu Stvořitele všech (Malachiáš 2,10) a Otce ve významu vysvoboditele národa Izrael (Dt 32,6; Iz 63,16) jen málo míst, která přímo zmiňují Boha jako Otce v tom adoptivním slova smyslu – snad jen Žalm 103,13, který mluví o Bohu Otci jaksi nepřímě, ale zdůrazňuje snad právě tu důležitou věc, která je předpokládána ve zmínkách z dopisu Efezským: **Jako je otec k dětem laskavý, tak je laskavý Hospodin k těm, kdo ho ctí!** (v překladu B21). Bůh je naším adoptivním

¹⁴ D.A.Carson: Matthew 1–12, EBC Series, Zondervan 1995, str.169.

Otcem, protože nám odpustil, protože nás přijal (píše Pavel adresátům svého dopisu). Přijímá každého, kdo o to stojí.

Přijetí u Boha Otce je revoluční v tom, že Bůh je často v Bibli chápán nebo představen jako Soudce – jako ten, kdo má v rukou spravedlnost a bude soudit každého člověka (dopis Efezským o tom též mluví – Ef 5,5-6). A najednou tento Soudce, který nenávidí každý hřích, který spravedlivě trestá, říká „Jste volní“ a ukončuje soudní proces. A nejen to, ale Soudce vesmíru pozývá zločince na večeři ve svém domě¹⁵. A nejen to, nejedná se jen o jednorázovou dobročinnost – Soudce vesmíru pozývá lidi, kterým třeba dříve byl lhostejný, na večeři, a na té večeři jim sdělí, že pro ně má být (který jim trvale patří) a práci. A že tato večeře není poslední, ale první ve sledu večeří a hlavních jídel, na které se vždycky každý den s nimi sejde. To je Bůh Otec – ten, kdo stvořil celý vesmír, nás zve k životu a k pravidelným hostinám ve své přítomnosti.

- **Ef 2,19: Už tedy nejste cizinci, ale spoluobčané svatých – patříte k Boží rodině.**

Možná znáte ze své vlastní rodiny ty chvíle, kdy sedíte všichni, rodiče i děti, společně u jednoho stolu při jídle. Jsou to zvláštní chvíle blízkosti pro celou rodinu. Není to jen chvíle načerpání fyzických sil, ale člověk čerpá i něco víc. U některých mých přátel je pravidlem to, že všichni, rodiče i děti, podají ruce každý oběma svým sousedům, a tak před jídlem vytvoří spojený kruh a děkují Bohu za jídlo. Toto je obraz vztahu, o kterém mluví Ef 2,19: Bůh nás zve do svého rodinného kruhu – abychom byli součástí toho nejbližšího kruhu jeho rodiny.

- **Ef 1,5: Skrze Ježíše Krista nás přijal za své syny a dcery – to byl jeho odvěký radostný záměr.**

Toto je klíčový verš mluvící o adoptivním otcovství – protože mluví o tom, jak k tomu adoptivnímu otcovství došlo: skrze skutky Ježíše Krista. Každý, kdo chce přijmout Boha Otce (nebo lépe: kdo chce být od něj přijat), má navázat vztah s Ježíšem Kristem. To je poselstvím dopisu Efezským a křesťanství v dnešní době. I když už od stvoření vesmíru bylo možné Hospodina žádat o odpuštění a vedení (možná ne ve stejné terminologii otcovství, jak o něm tady mluvím, ale ve stejném smyslu – prosba Boha o přivedení k takovému životu, pro který mne stvořil), v konkrétním okamžiku v historii jako vyvrcholení toho, co chtěl Bůh říct lidem, přišel Ježíš Kristus – a i když lidé možná prosbu o adoptivní otcovství před příchodem Ježíše Krista přímo neformulovali za použití slova „otec“, dnes nás křesťanství směřuje, abychom se s Otcem setkali v Ježíši Kristu (viz též Janovo evangelium, kapitola 14, verše 1-10 ... Ježíš Kristus právě proto dokonale představuje Otce, protože on nikdy nezhrěšil, nikdy nebyl Otcí neposlušný – stále žil a žije v těsném svazku a jednotě s Otcem).

- **Ef 4,6: Je jeden Bůh a Otec nás všech, který je nade všemi a jedná skrze všechny a ve všech.**

¹⁵[1], str.50.

Toto je zvláštní věta zakončující oddíl Ef 4,1-6. Tento oddíl vybízí k jednotě a vzájemné pomoci – a jedním z argumentů je tvrzení, že Bůh je také jen jeden. Existují dva hlavní výklady tohoto místa¹⁶: jeden výklad tvrdí (a má pro to dobré důvody), že se zde mluví o Hospodinově otcovství vůči všem lidem, druhý výklad říká, že se jedná jen o otcovství pro ty, kteří prošli procesem adopce. Já osobně jsem nyní v takové fázi, že přijímám spíše ten druhý výklad – vede mne k tomu souvislost (neboli kontext) tohoto verše: celý dopis píše apoštol Pavel těm, kteří již křesťané jsou (tj. „všichni“ = ti, které už Bůh přijal); následující verš 4,7 používá slovo „každý“ o těch, kteří patří Kristu (podobně v Ef 1,10 je uveden Hospodinův plán shromáždit „všechny“ v Kristu – nemyslím, že z tohoto verše máme vyčíst, že všichni lidé budou zachráněni u Boha; spíše jen ti, kteří přijmou Hospodinovu nabídku odpuštění a proměny (také Ef 5,5-6)).

- **Ef 4,32 – 5,1: Budte vůči sobě laskaví, milosrdní, odpouštějte si navzájem, jak i Bůh v Kristu odpustil vám. Napodobujte tedy Boha, jako milované děti, a žijte v lásce.**

Znovu výzva, která pramení z obrazu mezi rodičem a dítětem: Stejně jako si nás zamiloval Bůh (Ef 2,4), my jako děti, které dělají to, co vidí u svého Otce, nemáme vidět prokazování lásky jako něco těžkého. Pro dítě je přirozené imitovat své rodiče (nebo své sourozence – Ef 5,2). Začíná se zde mluvit o síle, které nám umožňuje žít jinak – síle lásky: nejprve získáváme přijetí u Otce, a pak teprve následuje naše výchova a konkrétní skutky, které pro nás Bůh připravil (Ef 2,10). Nejprve nás Bůh Otec přijme, a pak jsme zakořeněni v jeho lásce (Ef 3,17), rosteme z jeho lásky a péče a neseme ovoce.

- **Ef 1,17: prosím, aby vám Bůh našeho Pána Ježíše Krista, Otec slávy, dal ducha moudrosti a zjevení – aby dal světlo očím vašeho srdce, takže jej budete lépe znát.**

Známe Boha? Pavel se modlí za křesťany, aby poznali, že Bůh je především Otec – Otec slávy. Chce, aby když začneme myslet na Boha, ta první asociace, která v nás nejmocněji zní o jeho charakteru, byla – Otec. Už ani není řečeno, čím Otec, protože on sám sebe nabízí všem a chce se stát Otcem všech.

1.5 Zranění a radost

- Jak říká Jim Houston¹⁷, přijetí u Boha Otce je nejdůležitějším rysem života víry dnešní doby, protože náš vztah k rodičům, zejména k našim otcům, je často zdrojem zranění. V tom naši rodiče nemusejí nést výlučnou zodpovědnost, protože možná se jedná o zranění, které s sebou nese tato společnost nebo která se táhnou po několik generací – navzdory tomu, že většina lidí se dnes snaží být supersoběstačná, v některých věcech si nedokážeme pomoci sami:

¹⁶Viz též poznámky k verši Ef 3,15 na str. 12

¹⁷Touha. Návrat domů, Praha 1998, kapitola 12.

- Jak řekl křesťanský psycholog a poradce Don Smith v jedné ze svých přednášek, když v rodině otec často mlčí, na jeho syna to bude mít ten dopad, že si v životě bude dělat starosti o příliš mnoho věcí, bude přehnaně a neproduktivně ustaraný;
- Richard Rohr vykresluje otcovské zranění následovně¹⁸:

Těch, kdo mají otcovské zranění, se jejich lidský otec nikdy nedotkl. Buď na to neměl čas, svobodu nebo chuť. Výsledkem jsou děti, které postrádají mužský princip. Bude jim chybět sebedůvěra, schopnost něco dokázat, vytrvat, důvěřovat sami sobě – protože jim otec nikdy nedůvěřoval. ... Zdá se, že tito muži ztrácejí kromě jiného schopnost správně porozumět situacím a lidem kolem sebe, mají malou důvěru ve vlastní úsudek a ve svoji schopnost navázat osobní vztah. To je obrovská ztráta. Muži nevědí, co skutečně cítí, nevědí, jak se vcítit do druhých lidí.

Richard Rohr ve své knize mluví o tom, že toto zranění v srdci muže vede ke smutku – ale muži nechtějí prožívat smutek, a tak se uchylují k jedné z následujících tří reakcí¹⁹: buď se snaží naplnit svůj život pouze situacemi, kde o všem rozhodují, nebo se snaží vše ovládat (mít vliv), nebo jen chtějí všemu naprosto rozumět²⁰. Ale toto zastření jejich smutku jim nepomůže – řešení je obrátit se ke svému smutku a dokázat jej prožít, a to je možné právě na modlitbě s Bohem Otcem. Bůh chce brát na sebe náš smutek a dávat našemu srdci ty správné důvody k radosti, nikoli náhražku radosti.

Omlouvám se, že píši tyto myšlenky pouze z pohledu muže (v tomto ohledu potvrzují pravdivost uváděných citací); R.Rohr mluví i o postojích žen k životu, ale nikoli v knize [21], ale na internetu na toto téma je v češtině přepis jedné jeho přednášky (odkaz: <http://www.svobodat.com/rohr2001/transkript/zena.htm>) a schéma o cestě muže (odkaz: <http://www.svobodat.com/rohr2001/DCM1.pdf>) a ženy (odkaz: <http://www.svobodat.com/rohr2001/DCZ1.pdf>). O vlivu rodičů a otce na život ženy pak určitě mluví kniha přeložená do češtiny jako „Navždy tátovo děvče“ (Návrat domů 1998, v současnosti vyprodáno).

- Ken Wilson²¹ mluví o tom, že muže často ovládá strach, a že muži místo aby svůj strach řešili, utíkají k jedné ze čtyř reakcí: k hněvu (nepřiměřená zloba na všechny i na všechno, která jen hledá hromosvod, na kterém by se mohla vybit), k upracovanosti (aby člověk zapomněl, že chce prožívat i jiné věci než jen

¹⁸[21], str.20 a str.75.

¹⁹[21], str.78.

²⁰Při čtení těchto řádků jsem u sebe odhalil zejména tu třetí věc – tendenci všemu rozumět; projevuje se u mne příliš velkým zaměřením na Bibli, kdy chci všemu o Bohu a o Bibli rozumět ještě dříve, než začnu žít; ale to není vyvážený přístup – musím se učit, že křesťanský život nespočívá ve shromažďování faktů, ale především ve Vztahu, ve vnímání Hospodinovy přítomnosti v mém praktickém životě v rodině a ve společnosti.

²¹Konference „Chlapi, do toho“, KAM Malenovice, leden 2010.

pracovat), k tomu, že vše řeší s ochotou a úsměvem (snaží se splnit očekávání druhých, ale svůj vlastní život vlastně nežijí), či k tomu, že věci vzdají (nic nedělají, leda že by jim někdo pomohl tak, že by vše v podstatě udělal za ně). Do těchto našich strachů vstupuje láska Otce jako pevný bod, kvůli kterému stojí za to vypořádat se se svým strachem a žít dospěle.

- Pokud třeba náš pozemský otec na nás neměl čas, máme pak při přístupu k Bohu tendenci si myslet, že Bůh Otec také na nás nemá čas – promítáme své zkušenosti s rodiči do svého vztahu k Bohu. Ale to není ideální, protože Bůh je JEN dobrý:

Bůh je vždycky iniciátor, vždy dobrý, vždy připraven se s námi setkat a jeho působení je vždy zadarmo.²²

Při hledání cest k Bohu musíme mít na paměti, že Bůh je jiný než naši pozemští rodiče – on sám nám běží vždy naproti, čeká na nás, má na nás čas. Vztahy s lidmi nemáme nahradit vztahem k Bohu – musíme proměňovat a prohlubovat své vztahy k lidem – ale Bůh chce do našeho života dávat mnohem více, než čekáme nebo si dovedeme představit (Ef 3,20-21).

- Bůh Otec je zdrojem lásky a péče o mne; On dává smysl mému životu, říká mi, proč jsem tady; učí mne samostatnosti, dospělosti, odvaze, věcem, kterým stojí za to se věnovat, a pak mi nechává volný prostor, abych byl takový, jaký je On; On je ten, ke komu se mohu vrátit, když jsem v koncích, a začít pod jeho vedením znovu a od začátku. Velmi se mi líbí verš Žalm 37,4 (v překladu ČEP): **Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvé srdce.** Je zde řeč ne o tom, že Bůh mi dá, co se mi zlíbí, ale že on ví, co mé srdce potřebuje, a dokáže moje srdce naplnit.

Bůh Otec zná naše srdce a dokáže nás uvést do radosti. Peter Kreeft si pokládá otázku, jak se liší naše dnešní křesťanství od křesťanství prvního století našeho letopočtu²³: dochází k závěru, že křesťanství naší doby není chudší o pravdu (staletí myslitelů spíše přidala pravd a myšlenek od lidí, jako byli Augustin, Tomáš Akvinský, Blaise Pascal), ani není chudší o příklady morálních a svatých životů (mezi Ježíšem a dnešní dobou stojí hodně svatých, jejichž životy jsou často lepším svědectvím o křesťanství než myšlenky nejlepších teologů), ale dnešní křesťanství na rozdíl od toho o dva tisíce let staršího je chudší o radost:

Když se podívám kolem sebe – ba co víc, když se podívám do svého nitra – vidím tak směšnou neradostnost, že se mi zdá, že dobrá zpráva (= evangelium) se vůbec nehlasá. Obecné křesťanství v zemi říká: „Bůh existuje a miluj svého bližního.“ To není dobrá zpráva; či vlastně – není to ani dobrá, ani zpráva, ale otřepaná fráze zahalená v mystickém hávu.

Jedním z klíčových rozdílů mezi novozákonním křesťanstvím a dnešním „obecným křesťanstvím v zemi“ je rozdíl mezi šílenou, naprostou

²²[21], str.10.

²³[17], str.193-210.

radostí toho novozákonního křesťanství, radostí, která vkládala píseň na rty mučedníkům, a neradostností toho dnešního. Traduje se příběh o jednom vikáři v Anglii, který na otázku svého kolegy, co očekává, že se stane po jeho smrti, odpověděl: 'Když se na to ptáš, tak myslím, že vejdu do věčné radosti, ale nebavme se o tak morbidních věcech'.

Když už i radost je morbidní, tak co vlastně je radost? Jestliže i světlo ve vás je temné, jak veliká je potom tma (Mt 6,23 v překladu ČEP)? Jestliže sůl ztratila chuť, čím bude osolena (Mt 5,13 v překladu ČEP)?

Jak obnovit radost? ... Radost není něco, co máme vyrobit, o co máme usilovat. Radost *je*. Není to předně jen lidský pocit, ale Hospodinova realita, ne budoucí cíl, ale současný stav Nebe. A království Nebe přišlo na zem – *toto* je dobrá zpráva.

Bůh *nedává* radost; Bůh *je* radostí. On dává sám sebe (a tudíž i radost) bez omezení, bez skrbení. Jediné omezení je na naší straně, a to omezení není v našich zásluhách, nýbrž v naší touze. Bůh neříká: kdo je *hoden*, ať přijde. Spíše říká: Kdo *žízní*, ať přistoupí, kdo *touží*, ať zadarmo nabere vody života (Zjevení 22,17).²⁴

To vše je důvodem, proč přicházet k Bohu Otci.²⁵ Bůh Otec nás uvádí do radosti. Zralý člověk ve svém životě má výváženost **akce** (zapojení do zodpovědností a do vztahů s lidmi) a **kontemplace** (= rozjímání; rozvíjení vztahu k Bohu Otci, který pečuje o naše srdce)²⁶.

²⁴[17], str.195-198.

²⁵Další pomoci, která je dnes všeobecně k dostání, by mohlo být pomalu si procházet knihu rozhovorů "O Boží otcovské lásce s Karlem Řežábkem" (Karmelitánské nakladatelství 2009), 95 stran, která asi ve čtyřiceti krátkých zamyšleních poukazuje na konkrétní věci v našem vztahu k Otci – objednávka například na adrese <http://www.ikarmel.cz>.

²⁶[21], str.106 – R.Rohr vysvětluje, proč nazval své středisko Centrum akce a kontemplace.

2 Ježíš Kristus je Pán

Druhým klíčovým motivem Boží milosti je to, že **Ježíš Kristus je Pán**. Poprvé se v dopisu Efezským s tímto tématem setkáváme v tomtéž verši, jako jsme se setkali s Bohem Otcem:

- **Ef 1,2: Milost a pokoj vám od Boha, našeho Otce, a od Pána Ježíše Krista.**

Pavel připomíná křesťanům, že Ježíš Kristus je jejich Pán. Stejně jako spojení „Bůh Otec“, i spojení „Ježíš Kristus Pán“ se vyskytuje v listu znovu a znovu. Už ve třetím verši první kapitoly je možná klíčový výskyt – Pavel vede pohled svých posluchačů do nebeských sfér, kde se nachází vzkříšený a ve slávě vyvýšený Ježíš Kristus. Pavel na něj ukazuje jako na toho, v němž je nám dáno veškeré požehnání, veškeré dobré dary od Boha:

- **Ef 1,3: Chvála patří Bohu a Otci našeho Pána Ježíše Krista, který nám v Kristu dává veškeré duchovní požehnání z nebeských sfér!**

Co vede apoštola Pavla k tomu, aby takto mluvil? Co znamenalo, že Ježíš Kristus je Pán, pro Pavlovy posluchače osobně? Rád bych se odpovědi na tyto otázky pokusil vykreslit v této kapitole – a to zejména na základě dopisu Efezským.

2.1 Vykoupení a smíření

Slovo „vykoupení“ se v dopise Efezským vyskytuje na třech místech – 1,7; 1,14; 4,30.

- **Ef 1,7: V Kristu máme vykoupení skrze jeho krev – z bohatství své milosti nám Bůh odpustil hříchy.**

Toto je klíčový verš, společně ještě snad s veršem Matouš 20,28 (v překladu ČEP), kde Ježíš říká: **Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.** Tato dvě místa osvětlují význam slova „vykoupení“: my lidé jsme se vzdali Boha jako Pána, a tak jsme začali patřit jinému pánu. Tím ovšem pro nás pozvání do Božího království přestalo platit. Ale byl tu někdo, kdo mohl zaplatit tu nekonečnou cenu, kterou bylo potřeba zaplatit – byl tu Pán, který je nekonečně bohatý, a proto mohl zaplatit tu nekonečnou cenu¹.

To je první význam slov „Ježíš je Pán“. Ta cena, kterou zaplatil, nějak souvisela s jeho smrtí (s jeho prolitou krví) a s tím, že byl bez hříchu – proto Bůh jeho oběť přijal. V tomto smyslu můžeme říkat, že Ježíš Kristus vykoupil lidi z hříchu minulého, přítomného i budoucího – zaplatil totiž cenu za veškerý náš hřích. Nedokážu přesně vysvětlit, jak zaplacení proběhlo, ale vím jedno: Ježíšova smrt a vzkříšení do stavu, kdy už víc neumírá, jeho vystoupení do nebe a seslání Ducha svatého nějak souvisí s tím, že skrze jeho krev nám Bůh odpustil. Cena za vstup do Božího království je zaplacená. Věříme, že je dostatečná? Pokud ano, to je vše, co můžeme pro svou záchranu udělat. Jedna vteřina této víry nám zaručí věčný život s ním. O tomto ujištění Pavel píše slovy:

¹Podrobnější vysvětlení toho, jak Bůh skrze Krista lidem odpustil: Viz John Stott: Kristův kříž (nakl. Porta libri, 2003).

- **Ef 1,13-14:** I vy nyní patříte Kristu – když jste uslyšeli slovo pravdy, radostnou zprávu o své záchraně, tak jste v něj uvěřili a byli jste označeni pečeti slíbeného Ducha svatého. Ten je zárukou našeho dědictví – až do chvíle, kdy Bůh vykoupí své vlastnictví. Chvalte i vy jeho slávu!

Ve verši 1,13 je popsáno, co se děje v okamžiku, kdy člověk uvěří, že Bůh lidem skrze dílo Ježíše Krista odpustil – ten, kdo uvěří, že Bůh mu odpustil, dostane Ducha svatého a je označen pečeti, která v budoucnu plně realizuje vykoupení, k němuž zatím došlo jen skrze víru².

- **Ef 5,2:** a žijte v lásce – stejně tak i Kristus vás miloval a dal sám sebe za nás za všechny jako dar a oběť Bohu, jejíž vůně je Bohu příjemná.

Zde je potvrzení: nemusíme zcela rozumět všemu co se odehrálo mezi Otcem a Synem, ale jedno je z tohoto verše jasné: dílo odpuštění skrze Ježíše Krista mělo takový dopad, že je Bůh přijal. Nám lidem zbývá v této chvíli jediná věc, a sice říci Pánu, že stojíme o jeho království, děkujeme za jeho odpuštění a chceme žít v napraveném vztahu s ním.

V souvislosti s přijetím odpuštění od Boha (s přijetím vykoupení) se často používá ještě jedno slovo, a sice slovo **smíření**. Odpuštění souvisí se smířením. Tak, kde dříve byl rozpor, nepřátelství, nejednota, je nyní obnovený vztah. A to je i cílem odpuštění skrze Ježíše Krista: obnovit vztah s Bohem, a také obnovit či navázat vztah s druhými lidmi (přiblížení lidí k Bohu je přibližuje i k sobě navzájem.). Slovo „smířil, usmířil“ se v listu Efezským vyskytuje na jediném místě, a sice v oddílu Ef 2,11-22³, který právě mluví o smíření:

- **Ef 2,16:** On skrze kříž smířil hebreje i pohana v jednom těle s Bohem – svou smrtí zabil nepřátelství mezi nimi.

Vidíme zde smíření dvou nejvzdálenějších táborů tehdejšího světa – hebreje i pohana – ale také se zde současně mluví o smíření s Bohem. Pokud přijmeme odpuštění, které se stalo v Kristu, tak se nám otevírá nový přístup k Bohu Otcí:

- **Ef 2,17-18:** Přišel a přinesl dobrou zprávu o pokoji vám, co jste byli daleko, i těm, co byli blízko, abychom skrze něj měli všichni – hebrej i pohan – v jednom Duchu přístup k Otcí.
- **Ef 3,11-12:** Bůh se už před věky rozhodl k tomu, co nyní vykonal skrze Ježíše Krista, našeho Pána – v něm můžeme směle a s důvěrou přicházet k Bohu skrze víru.
- **Ef 1,15:** Protože jsem slyšel o vaší víře k Pánu Ježíši a o lásce ke všem svatým, nepřestávám za vás děkovat.

²Poslední zmínka o vykoupení (Ef 4,30) mluví ve stejném smyslu jako Ef 1,14, ale je uvedena až ve čtvrté kapitole dopisu uprostřed konkrétních výzev, aby křesťané žili život hodný toho, k čemu je Bůh povolal (Ef 4,1).

³Důraz na smíření, pokoj a jednotu je vidět zejména v Ef 2,14-18, ale také v Ef 4,1-6.

„Svatí“ znamená „oddělení pro Boha“⁴ – ti, kdo přijali jeho odpuštění a mají k němu nový přístup. Lásku ke svatým oceňuje apoštol Pavel ne proto, aby ostatní mezilidské vztahy nějak ponížil, ale proto, že křesťané v Efezu a okolí vyšlapali novou cestu k těm, kdo mají stejnou víru – protože byli skrze Krista přijati u Boha jako Otce (Ef 1,5), nyní se skrze víru stali bratry a sestrami těm, kdo mají též přístup k Bohu jako Otcí.

Kdo tedy přijal od Boha Otce dílo odpuštění a smíření skrze Pána Ježíše Krista, došlo u něj k věcem, které jsou dobře popsány v Ef 2,12 – respektive v tomto verši je dobře zhuštěně popsáno, co člověk nemá, když není „v Kristu“⁵, zatímco ve zbytku listu je popsáno, co se stalo, když člověk odpuštění a smíření přijal:

- **Ef 2,12: Tehdy jste byli bez Mesiáše, bez podílu na společenství Izraele, beze smluv, které slíbil Bůh, žili jste bez naděje a bez Boha.**

Pokud vezmeme všech pět věcí z tohoto verše a dáme je do kontrastu s tím, co v Boží milosti v Kristu dostáváme, najdeme v listu Efezským tyto věci:

1. **Bez Mesiáše** je v kontrastu s tím, co lze získat v Kristu – Pána, který nás uvádí do království pokoje a spravedlnosti (Ef 2,13).
2. **Bez podílu na společenství Izraele** je v kontrastu s tím, že lidé se mohou stát „spoluobčané svatých“ (Ef 2,19) – součástí Božího lidu, uprostřed něhož žije Bůh; platí pro ně slib nebeského města (Zjevení 21,9-27), ale už v současné době jsou skrze víru do tohoto života uváděni.
3. **Beze smluv, které slíbil Bůh**, je v kontrastu se spoluvlastnictvím slibu (Ef 3,6) – v Kristu lze získat účast na nové smlouvě, o které mluví Jeremjáš 31,31-34: proměnu srdce, nikoli soubor dalších pravidel, ale vztah.
4. **Bez naděje** je v kontrastu s tím, že Bůh povolává lidi k naději (Ef 1,18; Ef 4,4).
5. **Bez Boha** je v kontrastu s tím, že lidé jsou pozváni do toho nejužšího rodinného kruhu Boha (Ef 2,19 a poznámky k tomuto verši na straně 35), nemusí prožívat osamění.

2.2 Nejmenší ze všech svatých

Je možná důležité přemýšlet o tom, jak prožíval odpuštění a smíření samotný apoštol Pavel, autor dopisu Efezským. Jeho samotného totiž setkání se vzkříšeným Ježíšem Kristem ovlivnilo hodně dramaticky (viz Skutky 9,1-19). V listu Efezským se ke svému vlastnímu postoji také vyjadřuje, a sice v jakési vsuvce (co se týká hlavního záměru dopisu) v Ef 3,1-13.

Určitě je zajímavé si všimnout, jak apoštol Pavel označuje sám sebe v celé té věci, že nyní je křesťanem a píše dopis, aby povzbudil ve víře jiné křesťany (a možná i vysvětlil své evangelium těm, co křesťané nejsou):

⁴Podle ČSP – odkazy u verše Ef 1,1; poznámka u Sk 9,13.

⁵Význam slovního spojení „v Kristu“ – viz poznámky na str. 8.

- **Ef 3,8-9: Mně – nejmenšímu ze všech svatých – byla dána milost nést pohanům dobrou zprávu o nezměrném bohatství Krista a objasnit povahu tajemství skrytého od věků v Bohu a Tvůrci všeho.**

Sám sebe označuje apoštol Pavel za nejmenšího ze všech svatých⁶ – nejmenšího z těch, které Bůh přijal. Když se Pavel díval na svůj minulý život, kdy pronásledoval právě křesťany (a měl svůj díl na různých krutých činech, které měly křesťany zastráshit či zlikvidovat), vidí, že sice byl „blízko“ (řeceno slovy Ef 2,13.17) Bohu, protože byl hebrej (a platil pro něj slib, že Bůh pošle Mesiáše), ale současně byl hodně daleko, protože nechtěl Boha pustit do svého srdce (a odmítal Mesiáše, když ten přišel).

Myslím, že apoštol Pavel je pro nás správným modelem odpovědi na otázku, proč říkat druhým o milosti, kterou Bůh nabízí v Kristu – Pavel byl „posledním“ z těch, které Bůh přijal, a přesto se mu milosti od Boha dostalo tolik, že nějak přetekla z jeho srdce do života druhých lidí. Ba co víc, Bůh mu přímo dal úkol svědčit o jeho milosti (Skutky 9,15), možná mimo jiné proto, aby Pavel mohl být dobrým prototypem, na kterém je vidět, že Hospodinovy milosti je skutečně hodně a že je jí dost i pro beznadějně případy.

Tak Pavel píše dalším křesťanům, aby je ujistil o významu církve, a sdílel spolu s nimi radost z evangelia a z Boží milosti. Kvůli Boží milosti máme najednou sílu do vztahů s druhými lidmi – nejen do účasti na křesťanských shromážděních a skupinách sdílejících společnou víru, ale i sílu do rozhovorů o Boží milosti s těmi, kterým víra v Boha neříká nic praktického či smysluplného⁷.

V Pavlově životě nešlo jen o přetékání milosti z jeho života do života druhých – on byl ochoten i trpět pro evangelium, protože sdílení této noviny o odpuštění a vysvobození z hříchu se najednou stalo hlavní silou jeho života:

- **Ef 3,13: Neztrácejte prosím odvahu pro mé těžkosti kvůli vám – vždyť pro mne je ctí v této službě třeba i trpět.**

Pavel se právě nachází dlouhodobě ve vězení – právě kvůli evangeliu, jehož poselství i v té době pobouřilo tehdejší svět. On je ochoten přesvědčovat druhé o důležitosti Ježíše Krista a neznadit svou zvěst, jen aby Boží milost mohli přijmout ještě mnozí další. Ukazuje na to, že k řešení našich problémů či naplnění našich tužeb existují ještě jiné zdroje, než dává tento svět – zdroje pocházející z Hospodinova království, od Boha⁸.

2.3 Proč zrovna křesťanství?

Zabývejme se krátce odpovědí na otázku, proč zrovna Boží milost, kterou dává Bůh lidem skrze Ježíše Krista, je ta jediná správná. Rád bych řekl jen několik myšlenek.

⁶Možná se jedná i o hříčku ve spojení s jeho jménem: paulos = malý.

⁷Podle [2], myšlenky k Ef 3,1-13: Dokladem toho, že jeho skromnost nebyla ani pokrytecká (že by si ve skutečnosti myslel, že je lepší), ani chorobná (že by si myslel, že je skutečně nejmenší), je to, že mu skromnost nebránila nést zodpovědnost apoštola, těžký to celoživotní úkol (v dopise Filipským říká: všechno mohu v Kristu (s Kristem), který mi dává sílu).

⁸Podle [1], str. 116: Pokud Bůh nemůže naplnit naše srdce nijak jinak než ze zdrojů, které používá tento svět, tak je evangelium bezcenné.

1. Pokud bych měl s někým příležitost k rozhovoru o věcech Boha a musel začít opravdu od píky, tj. od toho, abych mu ukázal, že Bůh existuje, asi bych takovému člověku dal přečíst Žalm 19 z Bible. Zde jsou takové dva ukazatele odpovědi:
 - a) Prvním ukazatelem na Boha je příroda (Žalm 19,1-7): Nebesa mluví o Boží slávě, i když nic neříkají. Beze slov předávají to poselství, že řád tohoto světa vytvořil Bůh – ukazují na Boha jako Stvořitele všeho.
 - b) Druhým ukazatelem je také to, jak Bůh mluvil k lidem v historii. Pokud v Bibli se říká, že jisté věci jsou Boží slovo, že Bůh v historii konkrétní věci řekl či udělal, na nás lidech je čist tyto záznamy a přesvědčit se, že tento Bůh je hoděn naší důvěry, že stojí za to se s ním setkávat a žít, pokud je to nějakým způsobem možné. Žalm 19,8-15 ukazuje na morální zákon (napsaný na dalších místech v Bibli – doporučuji přečíst např. celou knihu Genesis, a knihu Exodus minimálně kapitoly 1-24, zejména kapitolu 20, kde se mluví o vydání desatera přikázání od Boha), který Bůh vyslovil, a říká, že tento zákon je jak příjemný, tak moudrý.

A potom bych dal či půjčil tomuto člověku knihu [30], která uvádí jak do konkrétních věcí ohledně otázky, zda existuje Bůh, tak i do konkrétních etických zákonů, které jsou v Bibli uvedeny, že mají svůj původ u Boha.

2. Věřím, že Bůh dal lidem o sobě poznat absolutní, vždy platné zjevení – jaký je Bůh (něco, co o něm platí v každé době) a jaká jsou měřítka, podle kterých se hodnotí, zda je jednání člověka správné nebo ne. Toto absolutní zjevení nemůže být samo o sobě rozporuplné. Co to znamená nyní u otázky, které náboženství je to správné, či který pohled na tento svět a život je ten nejužitečnější? Když existují dvě nějaká tvrzení, která jsou navzájem v rozporu (platnost toho prvního porušuje platnost toho druhého), tak nemohou být současně obě pravdivá a platí nanejvýš jedno z nich.

Dejme tomu, že nás zajímá jen skutečné jádro všech náboženství, jen skutečná množina těch pravd, které platí v každém z nich – to bych nazval jako základ absolutního zjevení o tomto světě a životě.⁹ Co je v tomto průniku všech hlavních pohledů na svět? Co je tím jádrem absolutního zjevení o světě a o životě? Věřím, že tento základ absolutního zjevení je přístupný všem, protože je zapsán do svědomí každého člověka. Jsou to vlastně ty dvě věci, o kterých už byla řeč v předchozím bodě – a) Bůh existuje; b) etická měřítka, podle kterých se posuzuje správnost jednání každého člověka.

3. Pokud každému člověku je přístupný skrze jeho svědomí základ absolutního zjevení, tak každý člověk může podle tohoto základu získat věčný život a vztah k Bohu, když
 - i) Přizná Bohu (v modlitbě, ve svém srdci) hřích ve svém životě – něco, co není v souladu s etickými měřítky, které ve svém svědomí zná.

⁹Myšlenky v tomto bodě úzce souvisí s knihou Jamese Sireho: *Za novými světy (Návrat domů, Praha 1993)*, která stručně představuje osm hlavních světových názorů na život a na svět.

- ii) Usiluje o opuštění těch hříchů (které se eticky neslučují s Bohem) a prosí Boha, aby mu v tom pomohl.
 - iii) Prosí o odpuštění svých hříchů s vědomím, že odpuštění (milost) je jediná cesta, jak dosáhnout smíření s Bohem.
 - iv) Vždy se spoléhá jen na to, že mu Bůh odpustí – ani na konci jeho života ho Bůh nepřijme na základě toho, co on sám dokázal, ale na základě odpuštění.
4. Názor, který jsem právě vykreslil, by se možná mohl nazvat inkluzivismus (= zahrnutí) – říká totiž, že do Božího království přijdou všichni ti, co prosí Boha o odpuštění a milost. Všechno tohle může dosáhnout kdokoli, protože všechny vstupní informace a pravdy (bod 2) jsou přístupné všem skrze jejich svědomí a skrze přemýšlení o tomto světě, takže všichni na ně mohou reagovat (bod 3).

Kromě uvedených předchozích čtyř bodů, v souladu s nimiž může kdokoli z nás navázat vztah s Bohem, světová náboženství a světové názory směřují dál, k jakémusi plnému absolutnímu zjevení (ve kterém se mohou objevovat pohledy navzájem sporné, čili ne nutně pravdivé). Proč tedy hledat ještě nějaké další prvky a pravdy toho absolutního zjevení, když mimo tento průnik se názory různí, a proto nastává šance se mýlit? Věřím, že důvody hledat další části absolutního zjevení jsou minimálně tři:

- Pokud v těch dalších částích absolutního zjevení (mimo průnik – tj. některé pohledy na svět zde už s daným pohledem nesouhlasí, ale my sami danému pohledu z dobrých důvodů věříme a přijímáme jej, i když leží už mimo průnik všech pohledů) se vyskytuje nějaké ujištění, že mi Bůh odpustil mé hříchy a přijal mne, zbytek života mohu prožít v radostné důvěře, nikoli v pochybnostech.
 - Při zkoumání dalších „sfér“ absolutního zjevení si můžeme potvrdit správnost morálních pravidel (vztahujeme je na něco více než na své svědomí, které může být v nějakém ohledu zraněné či necitlivé, nebo své svědomí nechceme brát jako konečnou autoritu a hledáme potvrzení z dalšího, důvěryhodného zdroje).
 - Pokud v některém dílku absolutního zjevení je možnost více poznat Boha (o čem přemýšlí, jaké jsou jeho záměry, jak jednal v historii), můžeme najít odpovědi na některé další svoje otázky.
5. Nyní jak to vše souvisí s křesťanstvím a s Ježíšem Kristem? Celek absolutního zjevení, které přijímáme, by měl splňovat některá kritéria:
- i) Celek absolutního zjevení by neměl být v rozporu s těmi částmi absolutního zjevení, které tvoří základ (vykreslený v bodech 1-4).
 - ii) Měl by dávat každému člověku logický a nezvratný důvod k morálnímu jednání.

- iii) Měl by dávat každému bez výjimky důvod k radosti, který je stálý a všepřetrvávající.

Podle mého názoru tato tři kritéria splňuje jen křesťanství (= absolutní zjevení obsažené v Bibli)¹⁰, protože

- ad i)** šedesát šest biblických knih není v klíčovém rozporu, který by narušoval jejich celkové poselství¹¹;
- ad ii)** důvodem k morálnímu jednání je vyjádřit svůj souhlas s měřítky, které určil Bůh + vyjádřit Bohu svou vděčnost za to, že mi odpustil a přijal mne do své rodiny + skrze morální jednání můžeme prožívat blízkost s Bohem;
- ad iii)** v tomto nejistém světě se můžeme radovat a těšit z Boha za každých okolností; Bůh není jen zdrojem pravd a principů, ale i zdrojem radosti.

S otázkou „Proč zrovna přijmout milost skrze Ježíše“ souvisí otázka: **Jak se liší přijetí víry od dob před Ježíšem a po Ježíši? Proč Ježíš přišel v určitém okamžiku v historii?**, na kterou bych rád nyní řekl ještě dvě myšlenky:

- 1. Přijetí milosti v dobách „před Ježíšem“ a „po Ježíši“ se v zásadě neliší.**
Vždy záleží na odpuštění a milosti, které bylo vykresleno v pěti bodech odpovědi na předchozí otázku. A vždy toto odpuštění je skrze víru: v minulosti („před Ježíšem“) museli lidi věřit, že Bůh jim nějak odpustí a dá jim bohatý život (tj. dívali se do budoucnosti), v pozdějších dobách („po Ježíši“) se díváme do minulosti a také musíme věřit, že odpuštění skrze Ježíše Krista, které se odehrálo v historii, má platnost i pro náš život. V obou případech je ta milost od Boha darovaná skrze víru.
- 2. Přesto to, že Ježíš přišel v určitém okamžiku historie, má svůj důvod.**
Určité věci nyní, „po Ježíši“, víme lépe. Především v Ježíši Bůh představil krále svého království – máme v Bibli vykresleného toho, kdo bude rozhodovat o tom, zda prožijeme věčnost s Bohem, či nikoliv (a můžeme z Ježíšových slov a jednání lépe získat jistotu odpovědi na otázku, kde strávíme věčnost my sami). A další důvod – v charakteru Ježíše poznáváme Boha Otce¹² lépe než z jakéhokoli jiného zdroje v historii, a to nám může pomoci vidět, jakou kvalitu má život s Bohem v jeho království (tj. zda stojí za to žít s Bohem). Ba co víc, Efezským 1,5 říká, že přijetí u Boha Otce nastává „skrze Ježíše Krista“ – tedy v dnešní době být přijat do Hospodinovy rodiny se děje skrze Ježíše Krista (skrze Ježíše Krista přicházíme na zcela nové rovině do vztahu k Bohu Otci) – a ještě lépe, dnešní přístup k Otci nastává „skrze Ducha“, kterého poslal Bůh díky Ježíši Kristu (Ef 2,18).¹³

¹⁰Pokud uvedené dvě stránky byly pro čtenáře nesrozumitelné, doporučuji už uvedenou knihu Jamese Sireho, která dochází k témuž názoru poněkud podrobnějším popisem hlavních pohledů na svět.

¹¹I když některá místa je intelektuálně těžké sladit, svědectví o Kristově vzkříšení a o věčném životě tím není ohroženo.

¹²Viz poznámky k EF 1,5 na straně 35.

¹³Viz též téměř celá str. 33 a celá kapitola 3.

Dalším námětem ke čtení jsou články na téma „Proč zrovna křesťanství“ na stránce rozhovor.cz/krestanstvi/index.php.

2.4 Otrok či svobodný?

Vraťme se ale k tématu „Ježíš Kristus je Pán“, od kterého jsme až příliš odešli. Už jsme se zabývali tématem vykoupení – to možná navozuje představu koupení nějakého majetku (či v době napsání Nového zákona koupení nějakého otroka), který nám bezvýhradně patří a můžeme si s ním dělat, co chceme. Znamená to, že ti, co přijali Boží milost, Bohu bezvýhradně patří a Bůh s nimi může dělat, co chce? To je otázka, kterou si mnozí nekřesťané kladou, ale kladou si ji i křesťané: Ježíš Kristus je Pán – co to tedy znamená konkrétně pro mne?

Tato otázka taky souvisí s představou svobody: znamená to, že kdo uvěřil, že vykoupení skrze Ježíše Krista platí i pro něj, má se stát nesvobodným, nedívat se na svůj rozum a svědomí a dělat JEN to, co chce Pán Ježíš Kristus? Bible mluví také o jhu – stejně jako kůň je zapřažen do jha (= těch postrojů, co mu umožňují, aby táhl vůz), máme i my být zcela zapřaženi do Boží vůle? A pokud ano, co to tedy vlastně je ta Boží vůle – co si Bůh konkrétně přeje, aby se dělo v mém životě?

Lukáš Makovička v jednom ze svých kázání vykresluje¹⁴:

Úsloví „Bůh má plán pro tvůj život“ je na mém osobním seznamu nenáviděných křesťanských klíšé poměrně vysoko. Bible totiž o nějakém plánu pro můj život neříká ani čárečku.

Jistě, hovoří o tom, že Bůh má svou vůli pro můj život, ale plán?

Stejně tak je jasné, že můj táta měl svou vůli pro můj život – chtěl ze mne mít zodpovědného a spolehlivého synáčka – ale že by měl plán? To bych si nedovolil říct.

Jistě, jeden můj přítel se dal slyšet, že svému synáčkovi naplánoval aspoň dva doktorátky, nicméně to ještě prověří čas.

Jistě, Bůh dává lidem občas úkoly, právě tak jako můj táta někdy chtěl, abych něco udělal, ba, dokonce si i občas někoho (ale ani zdaleka ne všechny) povolá a oddělí pro nějaký zvláštní úkol – jako třeba apoštol, pastýř nebo učitel, ale že by měl plán?

Jestliže má Bůh plán pro můj život, k čemu mi dával vůli? Proč mi vůbec dával schopnost se rozhodovat? Aby ji mohl zase znásilnit?

A jestliže nám Bůh dal svobodu, proč by nás měl potom trestat za to, že ji využíváme a jednáme podle své vůle? Mít svou vůli a i mít silnou vůli, to není žádný hřích! Naopak, je to definiční znak svobodného člověka – svobodný jedná, jak chce, otrok musí jednat, jak chtějí druzí.

A Kristus nás přišel osvobodit, abychom už neotročili hříchu. Nepřišel nám jen vyměnit pouta!

To, co zde Lukáš říká, je jistě pravdivé, protože klíčem, proč Ježíš Kristus dává své vykoupení a záchranu, je skutečně svoboda. On sám o svém království říká: **”Poznáte**

¹⁴Stránka studnice.org – kázání z 11.6.2008: Boží vůle a lidské touhy.

pravdu a pravda vás učiní svobodnými” (Jan 8,32 – překlad ČEP). Tj. svoboda je klíčovým pojmem křesťanství!!! Ten, kdo toto na křesťanství nevidí, je při pochopení křesťanství mimo. Nebo my křesťané jsme se od té svobody tak trochu odklonili? Možná trochu ano – vždy je těžké udržet něco, co je klíčově důležité. Lukáš ve svých slovech vykresluje rozdíl mezi Boží vůlí a Božím plánem. Boží plán znamená přesné nalinkování života – dneska ráno vstaneš, oblečeš si to a to, budeš dělat to a to, pak půjdeš na oběd s tím a tím, po obědě budeš ... (to je tzv. krátkodobý plán, ale jistě si představíte i dlouhodobý plán, např. pětiletý, desetiletý, protože i v této dimenzi přemýšlíme – vystuduješ tu a tu školu, oženíš se s Aničkou Novákovou, budeš mít tři děti, budeš pracovat jako ...). Linkuje nám Bůh v tomto smyslu náš život? Souhlasím s Lukášem, že nelinkuje – spíše nás vychovává, abychom byli samostatní, zralí a dospělí, nesli zodpovědnost za svá rozhodnutí, používali své city i svůj rozum, takže Bůh Otec, který nás k tomuto zodpovědnému životu vychovává, z našeho života bude mít radost.

Přesto bych k Lukášovým slovům ve zbytku tohoto oddílu rád dodal malý dovětek či doplnění tohoto obrazu zodpovědné svobody: Bůh Otec nás vychovává k samostatnosti, abychom se zodpovědně rozhodovali a svým životem mu dělali radost – ale kde je v tomto všem Pán Ježíš Kristus? Jakou on v našem životě hraje roli, co to konkrétně znamená, že on je náš Pán?

Začneme slovem „svoboda“. To je možná klíčové – uvědomit si, co svoboda je a co není. Rád bych zde zmínil tři myšlenky Davida Nováka, které se snaží lépe vymezit život ve svobodě:

- Co to znamená svoboda? Znamená to, že mohu dělat vše, co chci, a že nikdo nemá právo mi do toho zasahovat? Viz článek Davida Nováka (www.cb.cz/novak/system/files/o_svobode.doc) Křesťanství versus svoboda: Odpověď leží v tom představit si společné bydlení s někým, kdo by si mohl dělat „naprosto všechno, co chce“. Chtěli byste s takovým člověkem bydlet? Já ne – a tím je znázorněno, co to je svoboda. Svoboda znamená žít v jakémsi rámci, kde i druhý člověk, můj spolubydlící, prožívá ve vztahu se mnou svobodu – svoboda musí být něco, nějaký prostor, ve kterém se daří dobře úplně všem.
- Někdy si myslíme, že v jistých situacích svobodu nemáme a že „nemůžeme jinak“. Viz článek Davida Nováka (www.cb.cz/novak/system/files/Svoboda.doc) Svoboda, zodpovědnost a schopnost napočítat do deseti: Omlouváme své nevhodné chování výchovou v rodině, či stavem ve společnosti – a tak trochu tím vlastně i říkáme, že naše špatné jednání není naší zodpovědností, že za to mohou ti druzí. Ale ruku na srdce – skutečně znamená příkoří vykonané vůči nám, že při další příležitosti musíme toto příkoří oplatit či jednat stejně, protože „nemáme svobodu“? Nevymlouváme se jen? Nemáme přece jen tu svobodu trochu větší – než jen říct, že jsme nesvobodní v situaci, kdy se nám to hodí nebo kdy je to pohodlné?
- Speciálně v některých situacích nejednáme svobodně ze strachu¹⁵ – žena se bojí vzepřít bezohlednému manželovi; muž se bojí výchovně zasáhnout z obavy z kon-

¹⁵Příklady vzaty ze článku David Novák: Svoboda, zodpovědnost a schopnost napočítat do deseti.

fliktu s dětmi; zaměstnanec se bojí vzepřít zaměstnavateli (a poukázat na nešvary v zaměstnání) z obavy před propuštěním. V těchto příkladech by svobodné a správné jednání znamenalo velké dobrodružství, protože bychom riskovali svoje pohodlí – za cenu pravdy. Svoboda tedy souvisí s jednáním podle určitého eticky správného rámce a rozhodně není něčím nudným nebo pasivním.

Když se obrátíme k již citovanému verši Jan 8,32, pak svobodný člověk je zde zmiňovaný jako ten, kdo nehřeší (je svobodný od hříchu), tj. jedná v souladu s etickými mantinely, které stanovil Bůh. I lidé, co nejsou křesťany, když čtou Bibli (a už zmiňované Desatero přikázání v Exodus 20,1-21), tak přiznávají, že tato etická měřítká jsou hezká – že to jsou možná velké ideály, které my lidé ovšem nemáme sílu uskutečnit. Není v tomto ohledu pomoci zamyslet se nad následujícím místem?

- **Ef 6,10: Hleďte tedy zmocnění u Pána, najděte svou sílu v jeho síle.**

List Efezským zmiňuje slovo „svobodný“ na jediném místě:

- **Ef 6,7-9: Služte s dobrou myslí, jako Pánu, a ne lidem. Vždyť víte, že každý, kdo vykoná něco dobrého, dostane též dobré od Pána – ať už je to otrok, či svobodný člověk. Páni, jednejte stejně i vůči otrokům. Zdržte se výhrůžek – vždyť víte, že v nebi je Pán váš i jejich, který nikomu nestraní.**

Tato slova jsou řečená otrokům tehdejší doby ve vztahu k jejich pánům. V dnešní době bychom je mohli jistě vztáhnout na vztah podřízených a nadřízených v práci. Vidíme v nich možnou definici svobody: prostor, kde nikomu není straněno, je vytvořen tehdy, když se lidé podřídí Pánu Ježíši Kristu v nebesích. Dobré jednání je určeno tím, co určil Bůh svými mantinely – v tomto smyslu podřízení i nadřízení mohou jednat svobodně.

Podívejme se nyní na další verše z listu Efezským, které ukazují na vztah Ježíše Krista k nám a na naši reakci. Klíčovou věcí je zde právě událost vykoupení – není to jen možnost najít odpuštění, ale spíše možnost najít vztah:

- a) Od Ježíše Krista jsme přijali takovou nabídku, kterou lze přirovnat k nabídce manželského vztahu – on si nás namlouvá, dvoří se nám konkrétními skutky (skutkem vykoupení nás zachraňuje od hříchu a od smrti, pro věčný život s ním). Tím hlavním, co kdysi i nyní proudí od Ježíše Krista z nebeských sfér k nám, je láska:
 - **Ef 3,17-19: Apoštol Pavel se modlí za křesťany: Prosím, abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli společně se všemi svatými pochopit, co je šířka a délka, výška a hloubka – poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání – pak budete naplněni veškerou plností Boží.**
- b) Pán Ježíš nás chce osvobodit od hříchu, tj. k životu, který má jistou kvalitu – k životu v dobrotě, spravedlnosti a pravdě. Chce, aby o nás mohlo být řečeno:

- **Ef 5,8-10: Kdysi jste byli tmou, ale nyní jste světlo v Pánu. Chodte proto jako děti světla – ovoce světla spočívá v dobrotě, spravedlnosti a pravdě – a dosvědčujte svým životem, co se líbí Pánu.**

To je svoboda, ke které nás Ježíš Kristus chce osvobodit. Ovšem nechce, abychom v té svobodě zůstali tak nějak bezprizorní, osamocení. Svoboda není jen od špatných věcí – svoboda je především určena dobrým věcem (dobrotě, spravedlnosti a pravdě). Proto nám nabízí celoživotní nabídku „zůstat v něm“, čerpat od něj. On nám chce dávat podporu k dobrým skutkům (též viz Ef 2,10).

- c) Ježíš Kristus vydal za nás lidi sám sebe – jeho láska jde až za smrt. Mluví jeho skutky, nejen slova.

- **Ef 5,25b-27: Kristus miloval církev a sám sebe za ni vydal, aby ji posvětil a očistil obmytím vodou a slovem a přivedl k sobě církev slavnou, bez vady či vrásky, aby byla svatá a bez poskvrny.**

Kristu jde o odstranění i té nejmenší vady, tolik mu na nás záleží. Jeho jednání chce vzbudit lásku – zamilovanost, kdy „děláme, co mu na očích vidíme“.

- **Ef 5,29-30: Vždyť nikdo není takový, že by nenáviděl své vlastní tělo, ale živí je a stará se o ně, podobně jako Kristus o církev, protože jsme součástí jeho těla.**

Naše chování vychází z úcty ke Kristu, z lásky ke Kristu – protože on se o nás chce starat jako o součást sebe sama, jako o svoje vlastní tělo, jako sám o sebe. Chce nás chránit před vlivy, které jsou proti nám.

Čili Ježíš Kristus je Pán ve smyslu stvořitele etických norem (Ef 5,17), ale je také Pánem ve smyslu manžela, který chce lidem pomoci – umožňuje nám eticky žít (Ef 6,10-12).

Tři shrnující poznámky:

1. Cílem výchovy Boha Otce je určitě svoboda a nezávislost – určitá zralá samostatnost. Ale my lidé nedokážeme být zcela nezávislími – potřebujeme na někom či něčem zdravě záviset, abychom byli dobře ukotveni v této nové svobodě.

Abych to ilustroval ještě víc, představte si dva lidi (muže a ženu), kteří se sblíží, jsou spolu rádi, jsou obohaceni a povzbuzeni jeden pro druhého. Je to pro ně signálem, aby si řekli: Tak dobrá, dobře si rozumíme, vše mezi námi perfektně klapě, tak to jsme ten vztah zvládli a můžeme se už rozejít? Nebo je normální, aby muž řekl: Já už vím, co moje přítelkyně prožívá, co si myslí, co potřebuje a co jí udělá radost – takže ji mohu s veselou myslí opustit a být samostatný? Spíše si myslím, že je to naopak – dva lidi, co si rozumí, spolu vejdou do manželství, jsou spole mnohem častěji než dříve a vše, co prožívají a dělají, je součástí jejich společného vztahu.

Podobně probíhá i vztah lidí s Bohem – pokud člověk pochopí, že Bůh je ten, kdo o nás ví vše, a přesto mu na nás záleží, vede ho to k Bohu častěji než dříve. Neřekne jen: já už vím, že Bůh existuje a co si myslí, co mu udělá radost – ale buduje skrze vztah k Bohu ve svém životě něco víc. Ano, být dospělý znamená být samostatný, ale naše dospělost je pevně zakotvená v našich vztazích k Bohu i k lidem.

2. Kdo nám dá skutečnou svobodu? Ježíš v Bibli říká (Matouš 11,28-30, překlad ČEP): **Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.**

V těchto slovech je zvláštní pravda – Ježíš je tichý (pokorný), tj. jde mu o naše dobro, nikoli o samolibost či o cizí zájmy; nechce nás zneužít pro nějaké své plány, ale chce nám dát větší svobodu než kdokoli jiný. On dává spočinutí, odpočinek, nasycení – včetně nasycení těmi dobrými skutky, vědomí, že svůj život nepromarnujeme.

3. Cílem „ohraničení“ naší svobody je tedy kvalita našeho života – dojít k hlubokým věcem na tom malém prostoru, který máme k životu. Ohraničení prostoru (a jednání) může navozovat představu omezení dobrých věcí, či vzbuzovat touhu po věcech, které jsou za mantinely. Ale jak to sami známe z budování svého vlastního bytu či rodiny, ohraničení prostoru je dobré – můžeme se radovat z věcí a vztahů uvnitř těch dobrých hranic, jít do podstaty věcí, zakoušet skutečný život.

Možná bude pomoci uvést na tomto místě modlitbu pro toho, kdo nikdy neučinil následující krok:

Pane Ježíši Kriste, děkuji za Tvou nabídku nikoli jen směřování, ale za nabídku sdílet se mnou svůj život. Jsem si vědom toho, že Ty jsi Pánem etiky a stanovuješ, co je dobré a co není (a že není v mém právu tyto etické mantinely měnit). Věřím také, že tyto etické mantinely jsou dobré, spravedlivé a pravdivé, a chtěl bych v nich žít. Ba co víc, je pro mne neuvěřitelné, že jsem dostal nabídku žít s Tebou – sdílet život s Tebou, který jsi dobrý, spravedlivý a pravdivý.

Vím také, že chceš být mým Pánem hlavně v tom smyslu, v jakém je muž pánem své manželky – že chceš usilovat o to nejlepší pro mne a k tomu nejlepšímu v životě mne dovést. Věřím Ti, že to dokážeš. Velmi rád bych byl, abys mne osvobodil od mého hříchu – od jeho moci v mém životě.

Na Tvou nabídku odpovídám ANO. Prosím, Pane, drž mne, mám pochybnosti, že dokážu činit to dobré – že na to budu mít sílu. Ale chci čerpat svou sílu od Tebe – prosím pomoz mi v této celoživotní volbě.

Pane, nemám co Ti dát, protože vše dobré v životě pochází od Tebe – i dobré skutky, i síla k nim. Spoléhám se jen na Tvou milost a podporu.

Nejedná se o formální modlitbu, ale o příklad modlitby vyjadřující celoživotní rozhodnutí – stejně důležitou jako manželský celoživotní slib. Můžete proto volit svá vlastní slova, která máte na srdci, a mluvit mnohem konkrétněji.

Ale i ten, kdo už přijal někdy dříve Ježíše Krista jako svého Pána, se může tuto modlitbu modlit jen – s mírnými obměnami:

Pane, děkuji Ti, že jsem kdysi mohl přijmout Tvou nabídku jít s Tebou životem. Jsem za ni vděčný a jsem rád, že v takovém vztahu mohu žít.

Velmi dobře jsem ve svém životě poznal, že sám o sobě nemám sílu činit dobré – přesto, nebo právě proto se chci nyní i touto modlitbou k Tobě vrátit a ještě jednou děkovat za tu celoživotní nabídku, kterou nikdy nevezmeš zpět. Děkuji za tu jistotu, kterou v Tobě mám – že jsi s mou proměnou ještě neskončil, že jsi rozhodnut dovést ji v mém charakteru a mém srdci do cíle.

Často bych si přál vidět Tě víc – víc vidět a prožívat to, že jsi dobrý, spravedlivý a pravdivý. Prosím dej mi svůj pohled na věci a na život. Odpusť mi, že jsem netrpělivý. Rád bych se učil víc Tě znát – skrze Bibli i skrze to, co se děje v mém životě a kolem mne. Rád bych se učil čekat na to správné načasování všech událostí a činů, nebo naopak byl rozhodný v těch věcech, kde je čas jednat (dej mi prosím rozeznání, co mohu udělat sám a kdy mám čekat na Tebe, na Tvé jednání – ať už v průběhu dnešního dne, nebo dlouhodobě v průběhu celého života). Atd.

Nejedná se o formální modlitbu, ale o příklad modlitby potvrzující celoživotní rozhodnutí – stejně důležitou jako manželský celoživotní slib. Můžete proto volit svá vlastní slova, která máte na srdci, a mluvit mnohem konkrétněji.

2.5 Můj Pán a můj Bůh

Podívejme se ještě na několik veršů dopisu, kde je zmíněno, že Ježíš je Pán, a které v této části ještě nezazněly.

- **Ef 4,4-6: Je totiž jedno tělo, jeden Duch, jedna naděje, k níž jste byli povoláni, jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec nás všech, který je nade všemi a jedná skrze všechny a ve všech.**

Pán Ježíš je zmíněn jako jedna ze sedmi věcí, které výtvářejí základ jednoty křesťana¹⁶.

- **Ef 5,17: Nebudte nerozumní, ale pochopte, co je Pánova vůle.**

Pán Ježíš je Bůh – to je velké tajemství křesťanské víry. „Boží vůle“ a „Pánova vůle“ (myšleno vůle Pána Ježíše Krista) jsou používány v listu Efezským zaměnitelně, tedy znamenají totéž – viz Ef 5,17; Ef 6,6. Opět vidíme blízký vztah a jednotu mezi Otcem a Synem. Tato zaměnitelnost je také jedním z biblických důkazů, že Syn je Bohem na stejné úrovni s Otcem (viz [3]).

- **Ef 5,19-20: Mluvte k sobě navzájem žalmy, písněmi a duchovními chvalami, zpívejte svým srdcem žalmy Pánu, děkujte vždy za vše ve jménu našeho Pána Ježíše Krista Bohu a Otci.**

¹⁶Viz poznámky k těmto veršům na str. 13.

Toto je další místo mluvící o Pánu Ježíši Kristu jako o Bohu. V Bibli jsme vyzýváni k tomu, abychom chválili pouze jednoho Boha¹⁷. A nyní křesťané mají zpívat žalmy a chválit Pána Ježíše – jedná se o Trojici Otce, Syna a Ducha, která dohromady je jedním Bohem¹⁸. Pokud v Bibli jsme vyzýváni ke chvále pouze jednoho Boha, a pokud pak jsme vyzýváni ke chvále Ježíše Krista, musíme z toho vyvodit, že Ježíš Kristus a Bůh Otec jsou svým způsobem Jedno, i když v různých osobách¹⁹.

V Ef 5,20 je řečeno, že vzdávat díky máme ve jménu našeho Pána Ježíše Krista – to znamená díky němu a pro to, co on udělal, můžeme přistupovat k Bohu Otci v modlitbě (díky odpuštění, které se stalo skrze Pána Ježíše; a tak křesťané někdy končí svou modlitbu k Bohu slovy: ve jménu Pána Ježíše Krista²⁰).

- **Ef 5,22: Ženy, podřizujte se svým manželům jako Pánu.**
- **Ef 6,1: Děti, poslouchejte své rodiče životem v Kristu²¹, vždyť to je spravedlivé.**
- **Ef 6,4: Otcové, neprovokujte své děti ke hněvu, ale vychovávejte je v kázni a napomínání našeho Pána.**

Vzájemné podřizování se mezi křesťany v křesťanské rodině má probíhat z úcty k Pánu Ježíši.

- **Ef 6,24: Milost se všemi, kteří milují našeho Pána, Ježíše Krista, nehynoucími skutky.**

Láska vůči Pánu Ježíši je vyjadřována konkrétními skutky²². Stejně jako Ježíš Kristus vyjadřuje svou lásku nejen slovy, i my ji máme vyjadřovat svým životem²³.

¹⁷Např. viz 2 Královská 17,38-41.

¹⁸Podrobnější vysvětlení pojmu Trojice viz kniha [30], zejména str. 107-115.

¹⁹C.S.Lewis mimo jiné vysvětluje, že kdyby byl Bůh pouze jednou osobou, tak by nevěděl nic moc o lásce, protože láska předpokládá vztah. Bůh je věčně láskou, ještě před stvořením člověka – a ví o lásce, protože existuje věčně ve třech osobách. Též viz poznámky k Evangeliumu podle Matouše, kapitola 17 na stránce rozhovor.cz/matous/mt14-17.php.

²⁰Viz [3], str. 398: skrze Krista, který otevřel cestu do Otcovy přítomnosti.

²¹Doslova: děti, poslouchejte své rodiče v Pánu.

²²Viz též poznámky k tomuto verši na str. 25.

²³Na doplnění tématu „Ježíš Kristus je Pán“ doporučuji knihu Roye a Revel Hessionových: Kalvárie nebo Sinaj? (Návrat domů 2004, 110 stran). Tato kniha dnes už není ke koupi, ale je možné ji půjčit v knihovně a oxeroxovat. Manželé Hessionovi zde shrnují své celoživotní zkušenosti do několika úvah o tom, že Ježíš Kristus je cesta, pravda i život (Jan 14,6), které vyznívají konkrétně a prakticky. Mluví o tom, že hledět na vzkříšeného Pána Ježíše je důležitým životním zaměřením.

3 Duch svatý uvádí do plnosti

Třetím klíčovým motivem Boží milosti je v listu Efezským to, že **Duch svatý uvádí do plnosti**. Kdo je to Duch svatý? Apoštol Pavel říká uprostřed svých výzev ke zbožnému životu:

- **Ef 4,30: A nezarmucujte Hospodinova svatého Ducha, jehož pečeti jste byli označeni pro den vykoupění.**

Z toho je vidět, že Božího Ducha lze zarmoutit, a že tedy se jedná o osobu, která může prožívat zármutek. Dopis Římanům doplňuje tento obraz o Duchu (Římanům 8,26-27, v překladu ČEP): **Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním. Ten, který zkoumá srdce, ví, co je úmyslem Ducha; neboť Duch se přimlouvá za svaté podle Boží vůle.** Další rolí Ducha je přimlouvat se za křesťany, aby se v jejich životě naplňovala vůle Boha. Duch je tedy osoba – jedná se o třetí osobu v Trojici Boha¹.

Když přemýšlíme o Duchu a listu Efezským, asi nejvýznačnějším veršem, který se nám vybaví, je tento:

- **Ef 5,18: Nebudte opilí vínem, což vede k výstřednosti, ale nechte se Duchem uvádět do plnosti.**

Co tohle znamená konkrétně, toto naplnění nás lidí Duchem? Odpovědí na tuto otázku se budeme zabývat v této části. Když vytrhneme tento verš Ef 5,18 ze souvislostí celého dopisu, mohl by být problém prakticky jej uchopit. Ale když zůstaneme v dopise Efezským, souvislosti nám ukazují na další verše, které také o plnosti mluví:

- **Ef 3,17-19: Apoštol Pavel se modlí za křesťany: Prosím, abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli společně se všemi svatými pochopit, co je šířka a délka, výška a hloubka – poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání – pak budete naplnění veškerou plností Boží.**

¹Jedna z možných interpretací Trojice Boha:

Bůh Otec i Bůh Syn mají oba fyzické tělo – o Bohu Otci to dokumentuje Daniel 7,9-14 (Otec neboli Věkovitý sedí na trůny fyzicky), Zjevení 4,1-11 (v nebi Otec sedí na trůnu fyzicky ... na druhé straně, i když se jedná o osobu, je příliš odvážné představovat si tuto osobu nějak konkrétně, třeba jako osobu podobnou lidem – přeci jen v tomto oddílu tato osoba sedí na trůnu, ale na pohled je jako jaspis a karneol, což je popis vymykající se lidským kategoriím: tento popis navozuje představu oslepující záře, kterou nelze proniknout), Zjevení 5,1-10 (Syn přichází k Otci a bere z jeho rukou (fyzicky) svitek). Duch svatý je třetí osobou Trojice, která jediná nemá fyzické tělo a zprostředkuje vztah Lásky mezi Otcem a Synem. Tento Duch prostupuje Otce i Syna (je to Duch Otce i Duch Kristův), ale sám je též osobou (protože může být zarmoucen, rozhoduje se a přimlouvá se za svaté). Duch svatý je ta osoba, která je všudepřítomná a skrze kterou Bůh jedná na zemi. Cílem této osoby Ducha je ukazovat lidem na Otce a Syna, pracovat v srdcích lidí a zprostředkovat spojení mezi lidmi a Otcem a Synem. Tento Duch také způsobuje přenesení lidí „do Krista“, takže pak apoštol Pavel může o nich říci, že jsou „v Kristu“ či „v Duchu“, nebo evangelista Jan, že „přijetím Ducha“ se odehraje to, že Otec i Syn přijdou do srdce člověka a učiní si u něj příbytek (Jan 14,23). Tj. křest Duchem svatým lze popsat jako zahrnutí daného člověka „do Ducha“ – do osoby Boha, do Lásky, která sama je osobou a existuje věčně mezi Otcem a Synem.

- Ef 4,10: Ten, kdo sestoupil na zem, také vystoupil nad veškeré nebe, aby naplnil všechno.
- Ef 4,11-13: A on též dal posly, proroky, hlasatele dobré zprávy, pastýře a učitele – k vybavení svatých pro dílo služby, k budování těla Kristova, abychom všichni mohli dojít k jednotě víry a poznání Božího Syna a dorůst do úplného člověka, který dosáhne plnosti Krista.

Tyto verše společně s veršem Ef 5,18 vyčerpávají čtyři výskyty slova „naplnit“ či „být naplněn“ v listu Efezským. Společně s dalšími čtyřmi výskyty slova „plnost“ (1,10; 1,23 dva výskyty; 3,19 výskyt slov „být naplněn“ i „plnost“) dostáváme konkrétnější obraz, o jaké plnosti to Pavel mluví.

3.1 Širší pohled

Cílem tohoto oddílků je uvést čtenáře do „VŠEHO“ v následujícím smyslu – podívejme se na dopis Efezským s cílem zachytit všechny myšlenky o hojnosti, plnosti, které se zde vyskytují. Budeme pak mít lepší představu o tom, co to znamená PLNOST. Pro stručnost nebudu citovat dané verše, jen doplňovat mírný komentář:

- Ef 1,3: Bůh nám požehnal veškerým duchovním požehnáním. Pokud existuje nějaké duchovní požehnání, tak Bůh nám ho v Kristu dal.
- Ef 1,7: Vykoupení a odpuštění máme díky bohatství jeho milosti a lásky. Svě milosti má nadmíru – více než potřebujeme.
- Ef 1,8: Zahrnul nás veškerou moudrostí a rozumností. Pokud existuje nějaká moudrost a rozumnost, tak Bůh ji uskutečnil v Kristu.
- Ef 1,10: Dal nám poznat plán přivést vše k jednotě v Kristu. Neznamená to, že bude zachráněn ten, kdo nechce, nebo že na základě tohoto místa máme usuzovat, že budou zachráněni všichni lidé – pouze je zde řečeno, že velkou touhou Hospodina je zachránit všechny, přijmout všechny lidi do svého království.
- Ef 1,11: Byli jsme přijati podle záměru toho, kdo působí vše rozhodnutím své vůle. Neznamená to, že v tomto vesmíru neexistuje jiná než Hospodinova vůle – spíše chce zdůraznit, že v Kristu se stalo vše, co má váhu, co má hodnotu, co vytrvá. A také: nikdo nemá moc zabránit Bohu v tom, co On sám se rozhodl udělat.
- Ef 1,15: Slyším o vaší lásce ke všem svatým – zná Pavel jiné přídavné jméno než „bohatý“ nebo „veškerý“? Těmito slovy chce ukázat na proměnu života jeho posluchačů, na nové stvoření, novou kvalitu lásky.
- Ef 1,16: Nepřestává děkovat – děkuje stále.
- Ef 1,18: Pavel chce, aby jeho adresáti poznali bohatství slávy, ke které je Bůh zve.
- Ef 1,19: Velikost jeho moci je přesahující – přesahuje naše představy, naše potřeby.

- Ef 1,21: Vzkřísil Krista a vyvýšil jej nad každou vládu, autoritu a moc – nad každé jméno v tomto věku i v budoucím věku. Ani v současnosti, ani v budoucnosti není nikdo, kdo by měl větší moc než Kristus.
- Ef 1,22: Vše podřídil pod jeho nohy – vítězství je jisté, výsledek války je jistý. Ustanovil jej nade vším (má moc nade vším).
- Ef 1,23: Církev je tělem Ježíše Krista, církev je plností toho, kdo naplňuje všechno ve všem: Bůh dal lidem v Kristu vše, takže církev je nyní plností Krista – církev je plností Boha, protože Bůh dal lidem v Kristu sám sebe.
- Ef 2,3: My všichni jsme byli kdysi duchovně mrtví.
- Ef 2,4: Bůh je bohatý v milosrdenství, má velkou lásku, kterou si nás zamiloval. Těmito superlativy je vyjádřen nový život, převedení ze smrti do života.
- Ef 2,7: Bůh ukázal všem budoucím věkům nesmírné bohatství své milosti. Stejně jako hluboká voda nás přesahuje, že nedosáhneme na její dno, i Boží milost je nesmírná, neprozkoumáme její hranice.
- Ef 2,14-18: Hebrejové i pohané představují dva tábory, které vyčerpávají všechny lidi na zemi. Ježíš Kristus přišel se zprávou o pokoji, abychom skrze něj všichni mohli mít přístup k Otci – kdokoli chce.
- Ef 2,21: Vy všichni jste budováni v jeden svatý chrám – opět jsou na mysli všichni, které Bůh přijal v Kristu.
- Ef 3,8: Pavel se považuje za nejmenšího ze všech svatých – tj. žasne nad tím, že Boží milost stačila i pro něho, na jeho hřích. Je to proto, že bohatství Krista je nevyčerpatelné, nezměrné.
- Ef 3,9: Tajemství evangelia bylo skryté v Bohu, který je Stvořitelem všeho – důraz je na velikost Boha, od nějž pochází vše dobré.
- Ef 3,10: Boží milost je mnohotvará, rozmanitá, bohatá v různých směrech.
- Ef 3,11: Bůh v Kristu uskutečnil svůj odvěký záměr – záměr, který přesahuje věky, přesahuje historii, pramení přímo z podstaty Boha.
- Ef 3,15: Bůh dává život celé své rodině na nebi i na zemi.
- Ef 3,16: Bůh posiluje našeho vnitřního člověka podle bohatství své slávy.
- Ef 3,17: Není podstata naplnění Duchem dovolit Kristu, aby skrze víru přebýval v mém srdci?
- Ef 3,18: Se všemi svatými (je zde důraz i na společný rozměr, nikoli individualismus) můžeme poznávat, jaká je šířka a délka, výška a hloubka – všechny rozměry lásky.

- Ef 3,19: Kristova láska přesahuje každé dostupné poznání – je neprozkoumatelná v tom smyslu, že je nevyčerpatelná. Cílem poznání Kristovy lásky je být naplněn do veškeré plnosti Boha. Už dnes je církev plností Krista (Ef 1,23), ale ještě přesto může být víc naplňována a uváděna do veškeré plnosti Boha.
- Ef 3,20: Bůh má moc učinit nadevše víc – jeho skutky přesahují to, za co prosíme či co chceme.
- Ef 3,21: Jemu buď sláva po všechny generace na věky věků.
- Ef 4,2: V originálu je řečeno: se vší pokorou a tichostí – výzva k velké proměně našeho života.
- Ef 4,3-6: Horlivě usilujte o jednotu – žijte ve veškeré jednotě (vyjádřeno tím, že je jedna víra, jeden Bůh, atd.). Jednota vám byla darována, ale usilujte o její udržení.
- Ef 4,7: Každému z nás byla dána milost – byly dány dary pro službu druhým.
- Ef 4,10: Ježíš Kristus vystoupil nade všechna nebesa, aby naplnil všechno. Plnost přichází od Ježíše Krista – odehrává se díky Kristu a skrze jeho jednání.
- Ef 4,11-12: Kristus dal své dary, aby zcela vybavil všechny svaté pro růst do plnosti.
- Ef 4,13: Cílem je, aby všichni došli jednoty víry a míry plnosti Krista. Cílem naplnění Duchem je tedy dorůst do plnosti Krista. Ježíš Kristus byl jediným plným a celým člověkem – byl plně obrazem Boha, ale byl také plně lidský.
- Ef 4,14: Už nemusíme být zmítáni každým závanem učení či životem.
- Ef 4,15: Můžeme dorůstat do Krista ve všem, v každém ohledu.
- Ef 4,16: Z Krista celé tělo roste skrze každý spoj dodávající živiny a skrze každou část, která přispívá podle svěřené míry.
- Ef 4,19: Ti, co odmítli žít s Bohem, dělají skutky každé nečistoty.
- Ef 4,25: Praktická výzva: mluvejte všichni pravdu.
- Ef 4,29: Žádné špatné slovo ať nevyjde z vašich úst.
- Ef 4,31: Ať je od vás vzdálena každá hořkost, zloba, hněv, křik, rouhání – i každá špatnost.
- Ef 5,3: Veškerá necudnost a každá špatnost (nečistota) ať se mezi vámi ani nezmiňuje.
- Ef 5,5: Všichni necudní, nečistí a chtiví uctívají modly – žádný z nich není dědicem Božího království.
- Ef 5,6: Nenechte se od nikoho oklamat.

- Ef 5,9: Ovoce světla spočívá ve veškeré dobrotě, spravedlnosti a pravdě.
- Ef 5,13: Všechny skutky, které napomenete, jsou vyneseny na světlo.
- Ef 5,14: Vše vnesené na světlo je jasné.
- Ef 5,18: Nechte se Duchem uvádět do plnosti.
- Ef 5,20: Děkujte vždy za vše Bohu a Otci. Není asi míněno, abychom měli radost z nespravedlnosti či utrpení, kterým procházíme, ale že vždy, i v těžkých chvílích, máme za co Bohu děkovat.
- Ef 5,23: Ježíš je zachráncem celého těla².
- Ef 5,24: Ženy, podřizujte se svým manželům ve všem.
- Ef 5,27: Kristus se obětoval za církve, aby ji přivlel k sobě bez vady, bez poskvrny.
- Ef 5,29: Nikdo není takový, že by nenáviděl své vlastní tělo.
- Ef 5,33: Každý ať miluje svou manželku jako sebe sama.
- Ef 6,6: Neposlouchejte své pozemské pány naoko, ale z celého srdce.
- Ef 6,8: Každý, kdo vykoná něco dobrého, dostane též dobré od Pána.
- Ef 6,9: Víte, že jejich i váš Pán je v nebi – Pán všech, který nikomu nestraní.
- Ef 6,13: Oblečte si Boží zbroj, abyste mohli vykonat vše dobré.
- Ef 6,16: Při všem si berte štít víry, abyste mohli uhasit všechny ohnivé šípy zlého.
- Ef 6,18: To vše dělejte skrze každou modlitbu a prosbu v každém čase, se vší vytrvalostí a prosbami za všechny svaté.
- Ef 6,19: Ať je mi dáno to pravé slovo, kdykoli promluví.
- Ef 6,21: Tychikos vám řekne o všem, co dělám.
- Ef 6,24: Milost se všemi, kteří milují našeho Pána.

Skoro bychom řekli, že apoštol Pavel se neumí vyjadřovat jinak než s přídavným jménem „veškerý“, „bohatství“ či „plnost“. Riskuje tím, že jeho slova budou špatně pochopena, že vznikne vytržením z kontextu nějaká věc, která bude těžko srozumitelná. On ale vše toto podstupuje s jediným rizikem – chce zdůraznit, že v jeho zprávě, které je poslem, je obsaženo VŠECHNO, a že ten, kdo není v Kristu, nemá NIC.

Dále je jasné, že při výkladu verše Ef 5,18 nemůžeme vycházet jen z něj samotného nebo z šesti veršů uvedených v úvodu, které obsahují slova „naplnit“ či „plnost“, ale výklad slova plnost v dopise Efezským má mnohem širší základ.

²Slovo „celého“ není v řeckém originálu, ale podle smyslu je v českém překladu vhodné.

3.2 Křest Duchem svatým

Možná čtenář očekává, že podobně jako tento text obsahoval modlitbu vedoucí k vydání se Bohu jako Otci (str. 33) a modlitbu vedoucí k vydání se Ježíši Kristu jako Pánu (str. 51), tak tato kapitola bude obsahovat modlitbu k Duchu svatému, aby nás uváděl do plnosti. Nebude – z toho důvodu, že Duch svatý, i když Bůh a třetí osoba Trojice, má trochu jinou roli než Otec nebo Syn a nikde v Bibli není záznam modlitby k Duchu svatému³.

Myslím si, že Duchu svatému nevadí, když se k němu modlíme přímo (protože v okamžiku, kdy oslovíme Ducha svatého, anebo ještě dříve, slyší naše slova Otec i Syn) – ale podle mne je ještě raději, když se modlíme k Bohu Otci či k Pánu Ježíši. K takovým modlitbám jsme vyzýváni i v dopise Efezským: že máme děkovat Bohu Otci (Ef 5,20) a že máme hledat sílu a zmocnění u Pána (Ef 6,10). Je možné k těmto dvěma veršům dodat ještě Ef 5,18 (podle překladu B21: Nechávejte se naplnit Duchem) a říci, že to je odkaz povzbuzující nás, abychom se modlili i k Duchu a žádali jej o naplnění. Já ovšem si myslím, že Ef 5,18 nevyzývá k modlitbě, ale spíš k citlivosti na Ducha – abychom Duchu naslouchali, jakým způsobem ukazuje na Otce a Syna, jakým způsobem nás chce Pán skrze Ducha vést. Jakou roli tedy v našem životě hraje Duch svatý, když nejsme vyzváni, abychom se k němu modlili?

- **Ef 2,17: Přišel a přinesl dobrou zprávu o pokoji vám, co jste byli daleko, i těm, co byli blízko.**

Tato slova jsou řečena o Ježíši Kristu – že přišel říct své poselství o pokoji lidem, přišel sdělit zprávu o odpuštění všeho a pozvat lidi do vztahu k Bohu Otci (též Ef 2,18). Ovšem Ježíš Kristus neříkal přímo Efezským tuto zprávu osobně, protože byl a je v nebi. Říkal ji skrze apoštoly a další misionáře – ale hlavně skrze svého Ducha, kterého už předtím dal těmto misionářům mimo jiné pro to, aby je vyzbrojil k předávání té dobré zprávy. Tady nyní působí Duch a potvrzuje, že zpráva o dobrém Bohu, který chce mít s námi lidmi blízký vztah, je pravdivá.

- **Ef 1,13: I vy nyní patříte Kristu – když jste uslyšeli slovo pravdy, radostnou zprávu o své záchraně, tak jste v něj uvěřili a byli jste označeni pečeti slíbeného Ducha svatého.**

Když lidé v Efezu a okolí uvěřili, že skrze život, smrt a vzkříšení Ježíše Krista byl světu představen Mesiáš – král, který uvádí do života ve spravedlnosti a v pokoji – a že díky dílu tohoto Mesiáše jsou jim odpuštěny veškeré jejich hříchy a že mají možnost získat smíření s Bohem, znovu tady jednal a jedná Duch svatý. Ef 1,13 vykresluje, že v okamžiku, kdy lidé uvěřili tomu, že odpuštění skrze Ježíše Krista stačí na jejich každý hřích, a že tedy mohou navázat vztah blízkosti a smíření s dobrým a krásným Bohem, Duch svatý vchází do jejich srdce a života (Jan 14,23 v překladu B21: Ježíš mu odpověděl: "Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo; můj Otec ho bude milovat a přijdeme k němu a budeme žít s ním.").

Toto „zapečetění Duchem svatým“ je dále popsáno v Ef 1,14 jako udělení Ducha, který je závdavkem věčného života s Bohem – od té chvíle mohou věřící prožívat podíl

³Pokud se mýlím, dejte mi prosím vědět.

na Božím království, vidět Boha jako svého Otce a Ježíše Krista jako svého Pána; a žít v jistotě, že Duch je zárukou toho, že budou součástí Božího království, až přijde v plnosti.

Toto působení Ducha svatého, kdy člověk naváže vztah s Bohem Otcem a Ježíšem Pánem, Bible označuje jako znovuzrození (Jan 3,3-6), nebo jako „trvalé ponoření do prostoru Ducha“ = křest Duchem svatým (1. list Korintským 12,12-13). Řečeno jazykem listu Efezským, pokřtění Duchem svatým = přenesení „do Krista“, do života „v Kristu“ (viz str. 8 – poznámky k výrazu „v Kristu“). Ne že by člověk pokřtěný Duchem svatým nějak „vlastnil“ Ducha svatého, měl ho v sobě⁴ – spíše je „přenesen“ do velkého „prostoru Ducha“ = do prostoru těch, co mají vztah s Pánem Ježíšem Kristem (ponořen do Ducha, „zaplaven“ Duchem). Přesto Bible mluví o těch, co navázali vztah k Ježíši Kristu jako Pánu, jako o těch, co „mají Ducha Kristova“ (= Ducha svatého, kterého poslal Kristus ... Římanům 8,9) nebo co mají Syna Božího (1. list Janův 5,2 ... ten, kdo má Syna Božího = ten, kdo věří Ježíši Kristu a má Ducha).

Exkurz 1: Průvodní znaky křtu Duchem

Samotná událost křtu Duchem (či křtu v Duchu) je na některých místech biblické knihy Skutky popsána dost dramaticky: **Skutky 2,1-13** mluví o křtu Duchem sto dvaceti nejbližších hebrejských učedníků a následovníků Ježíše Krista: čteme, že událost byla provázena hukotem z nebe, viditelnými ohnivými jazyky – a Ježíšovi učedníci začali chválit Boha jinými lidskými jazyky, které se sami nikdy neučili, ale kterým rozuměli právě hebrejové shromáždění na svátek letnic v Jeruzalémě z různých zemí světa. Učedník Filip (Sk 8,1-13) mluvil v Samaří o Ježíši Kristu jako králi Božího království a mnozí samařané mu uvěřili. Apoštolové Petr a Jan přichází do Samaří a modlí se nad touto skupinou, aby Bůh dal Ducha svatého i těmto lidem (**Sk 8,14-25**) – a dochází k témuž jevu jako na začátku působení Ducha v Jeruzalémě: není řečeno, co přesně je vidět, ale apoštolové jednoznačně poznali, že i těmto lidem byl „dán“ (Sk 8,17) Duch svatý. Apoštol Petr dostává zvláštní slovo od Ducha (Sk 10,19), aby se nebál jít do domu pohana Kornélia v Cézareji. Ve stejné době tento Kornélius má vidění a anděl mu říká, aby poslal pro Petra. Petr přichází a rozumí, že toto zvláštní vedení je určeno k tomu, aby i pohanům (= nehebrejům!!) řekl o Pánu Ježíši Kristu jako o soudci živých i mrtvých, který zve každého do svého království (**Skutky 10**). Ještě, když Petr mluví, sestupuje Duch svatý na přítomné pohany a Ježíš Kristus je přijímá! Také tyto „křesťany z pohanů“ vidí Petr chválit Boha jinými jazyky. Petr ohromen jede do Jeruzaléma a podává zprávu i ostatním apoštolům, že i pohanům dává Bůh Ducha a život (Skutky 11,1-18). Na své třetí misijní cestě se apoštol Pavel v Efezu setkává se skupinou učedníků Jana Křtitele (**Skutky 19,1-7**), kteří asi ještě neslyšeli o Ježíši Kristu – vede je ke křtu vodou jako vnějšimu znaku vydání se Pánu Ježíši, a také na ně „přichází“ Duch svatý: chválí Boha cizími jazyky a prorokují.

Někteří z těchto čtyřech odkazů (vyznačeny tučně v předchozím odstavci) knihy Skutků usuzují, že skutečným křesťanem je pouze ten, kdo prožil tuto „hlasitou

⁴Dan Drápal: Jak je to se křtem v Duchu? KMS, Praha 2006 – str. 11: O Duchu nemůžeme mluvit jako o svém vlastnictví, jako když říkáme „mám chatu v horách“.

zkušenost⁵ doprovázenou mluvením jazyky (a prorokováním). Zatímco věřím, že podobná zkušenost s podobnými nebo stejnými jevy se může odehrát i v dnešní době, působení Božího Ducha bych neomezoval jen na tuto formu – stejně tak věřím, že křest Duchem svatým se může (v dnešní době nebo i kdysi dávno) odehrát jako „tichá zkušenost“, kdy Duch svatý v naprosté tichosti vstoupí do srdce a života člověka a už napořád zůstane (a Pán Bůh přitom dá člověku jiné dary než uvedené dva).

Celou událost křtu Duchem je dosti těžké uchopit jak teologicky (= co o ní máme říkat), tak prakticky (= jak vést ke křtu v Duchu v dnešní době), protože v životech lidí z uvedených čtyř odkazů z knihy Skutků se jedná o další krok na cestě k Bohu, třebaže krok rozhodující (Sk 2: učedníci znali už dříve Ježíše osobně; chtěli jej následovat; Sk 8: samařané už dříve pravděpodobně též věřili v hebrejského Boha, chválili jej svým životem; Sk 10: o Kornéliovi je už předtím napsáno, že to byl člověk zbožný, který se bál Boha; Sk 19: učedníci Jana Křtitele už dříve vyznali své hříchy Bohu a prosili o odpuštění a o vedení) – křest Duchem pro ně všechny byl v jistém smyslu „další zkušeností“ na cestě k Bohu. Kdežto člověk, který přichází dnes k Bohu z prostředí, kde neměl víru v Boha, možná ve křtu Duchem prožívá své první setkání s Bohem. Musí být prožitek každého z nás stejný jako prožitek apoštolů a nejbližších Ježíšových učedníků ve Sk 2,4? Věřím tomu, že nemusí – tato klíčová událost „zapečetění Duchem“ může být jak „hlasitá“, tak „tichá“. K oprávněnosti „tiché“ varianty této události mne vedou následující důvody⁶:

- Formulace „všichni začali mluvit jinými jazyky“ se objevuje pouze ve Sk 2,4 u skupiny sto dvaceti nejbližších apoštolů a učedníků Ježíše Krista. V dalších oddílech (Sk 8; Sk 10; Sk 19) se objevuje dar jazyků a prorocství, ale jen u celé skupiny – není řečeno, že těmito jazyky mluvil KAŽDÝ Z NICH.
- U většiny učedníků ve Skutcích není při jejich křtu zmínka o mluvení jazyky (křest tří tisíc židů ve Sk 2,40-42; všichni ve Skutcích zmiňovaní jednotlivci, např. Lydie Sk 16,11-15; filipský žalářník Sk 16,16-40; a asi dvacet dalších lidí). Pokud by Lukáš (= autor knihy Skutky) chtěl z mluvení jazyků (či prorokování) učinit normativní zkušenost pro všechny, asi by mluvení jazyky zmínil důsledněji.
- Lukášovým záměrem je něco jiného – zmiňuje jazyky pouze PŘI PRVNÍM VÝSKYTU KŘTU DUCHEM U KAŽDÉ VÝZNAMNÉ ETNICKÉ SKUPINY:
 1. Sk 2 – sto dvacet hebrejských apoštolů a nejbližších učedníků Ježíše Krista
 2. Sk 8 – skupina samařanů = etnických polohebrejů, kteří věřili v Boha hebrejů, ale uznávali ze Starého zákona pouze Pentateuch. Bůh jejich křtem chtěl uvést jejich víru do vztahu k apoštolům v Jeruzalémě, a tak navzdory komplikovaným etnickým i náboženským vztahům mezi hebreji a samařany zabránit rozdělení křesťanství hned na začátku (proto čekal s darem Ducha až na příchod apoštolů Petra a Jana z Jeruzaléma).

⁵Označení „hlasitá zkušenost“ jsem zvolil z toho důvodu, že byla doprovázena hlasy buď různých jazyků, nebo hlasy prorocství; tato zkušenost nemusela nebo nemusí být příliš hlasitá (normální význam bez uvozovek), ale v každém případě se projevila tak, že to apoštolové slyšeli.

⁶Zejména podle D.A.Carson: Showing the Spirit – A Theological exposition of 1 Corinthians 12–14, Baker Books 1985, str. 137-157.

3. Sk 10 – skupina pohanů; Bůh jejich křtem potvrdil že pohané se mohou stát křesťany, aniž by se museli stát hebreji (a dodržovat hebrejské zákony a nařízení).
4. Sk 19 – skupina učedníků Jana Křtitele, kteří sice asi věděli o Ježíšově smrti a vzkříšení, ale nevěděli o novém životě skrze Ducha (byli o jeden významný Hospodinův čin pozadu v historii vykoupení a záchraně).

Těmito historickými, etnickými a teologickými skupinami je vyčerpán celý svět. Lukáš chtěl naznačit, že Duch svatý byl dán věřícím ze všech různých skupin v tehdejší světě.

- Apoštol Pavel ve svém 1. listu Korintským zakazuje si myslet, že existuje nějaký DAR ČI PROJEV DUCHA, který by byl darovaný všem. Je to vidět z jeho řečnických otázek v kapitole 12, verše 27–30 (v překladu B21): **”Vy jste tedy tělo Kristovo a jednotlivě jeho části. Bůh v církvi ustanovil jedny za apoštolů, druhé za proroky, třetí za učitele, potom zázraky, dary uzdravování, pomocné služby, vedení a různé druhy jazyků. Jsou snad všichni apoštolové? Jsou snad všichni proroci? Jsou snad všichni učitelé? Konají všichni zázraky? Mají všichni dary uzdravování? Mluví snad všichni jazyky? Vykládají snad všichni?”** Při křtu Duchem byl určitě dar jazyků některým v Korintu dáván, ale z Pavlových reakcí je vidět, že nebyl dán všem (a Pavel také říká, že stejně jako tělo má různé části, tak věřící lidé dostali od Boha různá obdarování – 1 Kor 12,11).⁷

V každém případě není důležitá forma či projev, ale cíl celé události – zda je člověk přijat u Boha Otce, zda přijal Ježíše Krista jako Pána, zda Duch Boží vešel a žije v našem srdci. Tato naše vnitřní modlitba má být vyjádřena také vnějším způsobem, když požádáme o křest vodou v některém dostupném křesťanském sboru (křest vodou je vnějším vyjádřením našeho vnitřního rozhodnutí, že chceme být „zaplaveni“ Duchem = Duchem uvedeni a zahrnuti do vztahu k Pánu a k Otci; tento křest je krokem, ke kterému Pán vyzývá jako k jednomu z prvních kroků poslušnosti).

Kdybych měl osobně poradit někomu, kdo chce být přijat od Boha Otce nebo kdo chce mít Ježíše Krista jako svého Pána, řeknu mu, ať si přečte list Efezským, přemýšlí o tom, zda stojí o to přijmout, co Bůh nabízí, zda to vidí jako velký a pravdivý dar žít s Bohem skrze víru už nyní a v plnosti někdy v budoucnu – a ať prostě Boha nebo Pána Ježíše Krista osloví v modlitbě a řekne mu, že by rád prožíval to, co se v listu Efezským píše (viz příklad modliteb na str. 33 či 51). Ať se vůbec nesoustředí na Ducha – jeho odpovědností je mluvit k Otci nebo k Pánu. A Duch pak bude jednat. Ať se nesoustředí na to, zda jeho modlitbu budou doprovázet projevy hlučné či nehlučné – ať se soustředí

⁷Někteří dnes říkají, že právě citované místo z 1 Kor 12 nevyklučuje, že např. dar jazyků je možné získat pro každého – s tím souhlasím; ale podobně si myslím, že 1 Kor 14,5 (kde apoštol Pavel říká: Přeji si, aby všichni mluvili jazyky) a kniha Skutky nepotvrzují, že dar jazyků může získat každý křesťan. Za obzvlášť nešťastné považuji rčení, že když někteří křesťané nemluví těmito různými jazyky, je to proto, že sice jsou pokřtěni v Duchu svatém, ale nějak prostě uhašují jeho projevy a jazyky nemluví, i když by mohli – toto tvrzení zachází za hranice vyváženého výkladu Bible.

na výsledek, kterým je smíření a přijetí. Jak tento výsledek pozná? Podle Římanům 8,16 (překlad ČEP): „Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti.“ Není to tedy okolí, které nám potvrdí, že nás Bůh přijal, ale hlavně Boží Duch, který svým způsobem promluví k našemu vnitřnímu člověku, k našemu duchu. Bůh mému vnitřnímu člověku sděluje, že mi odpustil, že mne přijal. Že jeho odpuštění stačí na všechny moje hříchy. Že mne přijal a už se mne nevzdá⁸.

3.3 Plnost Ducha svatého

Když čteme Nový zákon, kromě křtu Duchem se ještě setkáváme s výrazem „naplnění Duchem svatým“. Vlastně i v oddílu Skutky 2,4, který byl zmíněn v předchozí kapitole, se tento výraz objevil. Jaký je rozdíl mezi křtem Duchem a naplnění Duchem? Co je to plnost? Na tyto věci se podívejme teď.

Křest Duchem svatým, o kterém byla řeč v 3.2, je jednorázovou událostí, ale naplnění Duchem – plnost Ducha – je něco, co musí být neustále udržováno, obnovováno. Obsahem celého křesťanského života je „nechat se vést Duchem svatým“. V jakém smyslu tedy Bible používá „plnost Ducha“ či „naplnění Duchem?“

1. Plnost Ducha je normální charakteristikou života každého křesťana (Skutky 6,3 ... ustanovení diakonů bylo pro praktickou službu pomoci pro vdovy a starší lidi; přesto i pro tuto službu hledali lidi, kteří jsou naplnění Duchem; Skutky 11,24 ... Barnabáš se staral v Antiochii o druhé křesťany (duchovně – o jejich víru), kteří nově uvěřili; Antiochie je po Jeruzalému druhým velkým místem, o kterém se píše, že zde vznikla křesťanská církev; Skutky 13,52 ... konečně místo, které mluví o všech věřících v daném místě: podle překladu ČSP: „učedníci byli stále naplňováni radostí a Duchem svatým“). O Barnabášovi, diakonech a učednících Ježíše Krista v Pisidské Antiochii je řečeno, že byli „plni Ducha“ či „naplňováni Duchem“ – co bylo charakteristické na životě těchto lidí? Myslím, že plnost Ducha se projevuje ve všech třech oblastech našeho života: jak v osobním životě (našem soukromí, které se týká nás), tak ve službě i zaměstnání (služba druhým v církvi i ve společnosti), tak i ve vztahu k Bohu (Pán tohoto vesmíru je i naším Pánem; Otec Pána Ježíše Krista je i naším Otcem). Plnost Ducha znamená vyzbrojení a připravenost k činům ve všech těchto rovinách.
2. Plnost Ducha svatého je vyzbrojením pro určité poslání. (Lukáš 1,15-17 ... Zachariášovi je sděleno proroctví, že jeho syn Jan Křtitel bude „naplněn Duchem“ pro speciální poslání – jeho úkolem bude významně ukazovat na Mesiáše; to se pak naplnilo v jeho životě, když křtil křtem k pokání a odpuštění hříchů; Skutky 9,17 ... Pavel byl naplněn Duchem po svém setkání se vzkříšeným Ježíšem Kristem; určitě byl přítom hned vyzbrojen pro své celoživotní poslání, protože od toho okamžiku, on, pronásledovatel křesťanů, začal říkat lidem, že Ježíš Kristus je opravdu Mesiáš, a dělal to celý život – jeho speciálním celoživotním posláním bylo kázat i pohanům

⁸Věřím, že toto potvrzení nám Duch dává nejen na začátku, ale neustále: to je význam tohoto verše v dopise Římanům.

dobrou zprávu o tom, že nejen hebrejové, ale kdokoli může přijít k Ježíši Kristu a přijmout jeho odpuštění a dary).

3. Naplnění Duchem je vystrojení pro bezprostředí úkol či bezprostřední povzbuzení (Skutky 4,8 ... Petr a Jan zázračně z Boží moci uzdravili chromého žebráka, a použili toto uzdravení k tomu, aby říkali druhým o Ježíši Kristu – jak kolemstojícím, tak hebrejské veleradě, před kterou byli předvedeni; pro tento proslov před veleradou byl Petr „naplněn Duchem“; Skutky 4,23-31 ... po výslechu Petra a Jana před veleradou zakázali hebrejové učedníkům mluvit o Ježíši; oni se modlili a prosili o smělost, až se dané místo zatřásl a byli „naplnění Duchem“, aby mohli dál být svědky o vzkříšeném Mesiáši, nad kterým už smrt nemá moc).

„Naplnění Duchem“ je tedy v Bibli používáno jak o jednorázové zkušenosti, která člověka povzbudí a podpoří, dá mu sílu, tak o celoživotním vyzbrojení⁹. Nebo bychom mohli říci: naplnění Duchem je jak na celý život (život křesťana, obdarování Ducha člověku svěřené ... celoživotní rozměr), tak pro každý den (opakované hledání síly u Pána, opakované podřízení Duchu a Boží vůli ... rozměr přítomné chvíle). Předpokladem naplnění je (úplně na začátku, ale potom i každý den): chci být podřízen Pánu Ježíši = chci se nechat vést. Plnost Ducha je v podstatě řízení a vedení svého života v souladu s Bohem. Někdy (výjimečně) se může projevit nějakou zkušeností navenek (Skutky 4,31 ... místo, kde se modlili, se zatřásl; Skutky 8,38-40 ... Filipa se Duch zmocnil tak, že ho zřejmě přenesl na vzdálenost více než 40 kilometrů!!!), ale mnohem častěji se nejvíce projevuje změnou charakteru (Ef 5,9 ... ovoce světla je ve vši dobrotě, spravedlnosti a pravdě) – ovoce našeho vztahu s Duchem svatým se projevuje v našem životě (též Galatským 5,22 v překladu ČEP: Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání.).

Dalším místem mluvícím na téma plnosti Ducha je Jan 7,37-39: zde Ježíš mluví o daru Ducha, který pošle svým učedníkům. Je zajímavé, jak charakterizuje „život z Ducha“ („život v Duchu“)¹⁰: kdo věří ve mne, proud živé vody poplyne z jeho nitra. To je výstižný popis – mluví o nepřetržitém proudu, který oživuje život křesťana „někde zevnitř“, ze zdroje, který dává Duch: vlastně plnost Ducha je podle tohoto biblického místa něco nepřetržitého, něco neustávajícího – něco, co je pořád v nás (jen my někdy ztrácíme vědomí tohoto spojení, či blokuje působení tohoto „proudu“ ve svém životě). Nejde o to¹¹, kolik máme Ducha svatého, ale nakolik má Duch svatý nás – musíme se denně poddávat jeho vedení a čerpat z jeho moci. Často přitom budeme prožívat jen „obyčejné“ vedení – a občas prožijeme (Skutky 8,39), že Duch nás uchopí (ČSP), uchvátí (B21), že se nás zmocní (ČEP).

⁹Mám za to, že dnes jsou trochu nepřesně nazývány jako křest Duchem svatým ty naše zkušenosti, kde se jedná o 1) zvláštní vedení od Boha; 2) zvláštní poslání, (které není určeno pro všechny) nebo 3) zvláštní úkol.

¹⁰Podle ČEP.

¹¹Podle [5], poznámka k Ef 5,18.

Exkurz 2: Tentýž dar či projev Ducha pro každého?

Ozývají se některé hlasy, které říkají, že aby člověk mohl prožívat tuto plnost Ducha – jak pro vítězný křesťanský život ve svém soukromí, tak pro plnost ve službě, zaměstnání, veřejném životě, ale také ve svědectví o Ježíši Kristu, zkrátka ve všech věcech, ke kterým nás volá Bůh – musí dosáhnout na některé duchovní dary, které jsou přístupné pro každého: jako nejčastější je uváděn dar jazyků a dar proroctví. Chtěl bych se k tomuto názoru vyjádřit, protože jej považuji za extrémní:

Tento názor pochází od těch, co dar jazyků či dar proroctví přijali a těší se z něj. Pak na základě Bible objevují některá místa, na základě kterých si myslí, že se jedná o dar určený pro všechny¹². Klíčové biblické odkazy:

- **Dar jazyků:** Klíčová místa z knihy Skutky byla popsána v exkurzu 1. Ještě k nim lze přidat tvrzení apoštola Pavla, že mluví jazyky. Svědectví Skutků je mocné – najednou se ocitáme ve světě, kde „téměř všichni“ mluví jazyky; jen krůček od toho myslet si, že mohou úplně všichni.
- **Dar proroctví:** Ve Skutcích 19,6 je o učednících řečeno, že mluvili jazyky a prorokovali – tedy druhá varianta: buď každý křesťan může dosáhnout na dar jazyků, nebo na dar proroctví. Silná pozice daru proroctví je ještě posílena oddílem 1. list Korintským 14, verši 24 a 31, zejména verš 31 (podle ČEP): „Jeden po druhém můžete všichni prorocky promluvit“. Silná slova – proč to nezkusit, když je to v tomto verši řečeno? Jedna varianta výkladu sice říká, že „všichni“ v tomto verši lze chápat i jako „všichni, kteří máte dar proroctví“, ale co když je dar proroctví skutečně přístupný pro každého?

Dvanáctou kapitolu 1. listu Korintským apoštol Pavel píše do situace, kdy v Korintu všichni ani neprorokovali, ani nemluvili jazyky. Jak jim poradí? Jak rozetne tuto otázku?

Ve svém dopise Korintským Pavel odpovídá na některé věci či prosby o vyjasnění, které mu tamější věřící napsali (např. 7,1 a následující verše; 8,1 a následující, 12,1 a následující verše). Velmi pravděpodobně byly v Korintu dvě skupiny křesťanů: ti, co měli dar jazyků (či dar proroctví), a ti, co neměli dar jazyků (ani dar proroctví). Velmi pravděpodobně otázka křesťanů v Korintu, kterou se Pavla ptali a na kterou reaguje ve 12.kapitole, zněla nějak ve smyslu: „A kdo tedy je ten pravý křesťan?“ nebo „Který dar charakterizuje skutečného křesťana?“ nebo „A kdo tedy je duchovní – kdo má plnost Ducha?“

Apoštol Pavel posílá do Korintu ve své dvanácté kapitole minimálně tři odpovědi:

- 1 Kor 12,1-3 (volný výklad): Prosím milí korintští, ano, řeknu vám (verš 1), jaký je rozdíl mezi křesťanem a nekřesťanem, mezi plností Ducha a žádným Duchem: když jste kdysi neměli žádného Ducha, neměl vás kdo ujistit, protože modly mlčí (verš 2) (a možná jste i vy sami mlčeli); ale nyní, když patříte Pánu Ježíši, tím kritériem plnosti Ducha je, že říkáte: „Ježíš je Pán“. Každý, kdo vydal svůj život Pánu Ježíši a

¹²Představitelem tohoto názoru je Derek Prince v knize Základy křesťanského života (KMS Praha 2006; 420 stran), jeho názor s mírnými variacemi opakují Dan Drápal (Jak je to se křtem v Duchu? KMS, Praha 2006), Tomáš Korčák (www.juda.cz/?p=270). Kniha, ze které jsem čerpal vyvažující protinázor, je Don Carson: Showing the Spirit. Baker Books 1985.

nechá se od něj vést, má plnost Ducha. Prosím nepřete se o duchovní dary – důležité je, zda opravdu máte Ducha svatého; žádné jiné kritérium plnosti Ducha neexistuje. To, co vás všechny spojuje, je víra v jednoho Pána.

- b) 1 Kor 12,4-11: Ano, milí korintští, jsou různé dary milosti – a všechny pochází od Ducha, od Pána, i od Boha Otce (verše 4-6). Ale každému je dán různý dar. Duch svatý dary ROZDĚLUJE (verš 11), tj. každého zapojuje jiným způsobem, víte? Různé dary jsou dány různým lidem, ABY VŠE SLOUŽILO KE SPOLEČNÉMU UŽITKU (verš 7).
- c) 1 Kor 12,12-30: Ano, cílem je rozdělit různé dary, stejně jako tělo má různé části – vždyť vy jste části téhož těla! (verše 12-13) A proto vy, co si myslíte, že váš dar je méně důležitý (verše 14-20): není to tak, že vás ti ostatní nepotřebují. Nikam neodcházejte – přispějte ostatním tím darem, který máte! A vy, co si myslíte, že váš dar je důležitější (verše 21-26): neříkejte těm, co mají (podle vašeho mínění) méně důležitý dar, že je nepotřebujete; není to pravda. Ano, Bůh přece dává různé dary (verše 27-30)!

Co je zarážející, že Pavel mohl říci: Ano, dar jazyků je přístupný pro vás všechny! Je to dobrý dar, zkuste ho získat! Ale Pavel to nedělá – spíše upozorňuje na rozmanitost darů, na to, že křesťané jeden druhého potřebují, nikdo není méně důležitý proto, že jeho dar není viditelný. Výklad 1 Kor 14,1-5 ve smyslu toho, že dar jazyků je přístupný pro všechny, se vymyká logice argumentace předchozích dvou kapitol. Pavel v kapitolách 12-13 mohl jasně říci, že dar jazyků či proroctví je dostupný všem, ale místo toho říká: co se divíte, že máte různé dary? Přece všichni nemají stejný dar (řečnické otázky v 1 Kor 12,29-30 jsou v takovém tvaru v řecké gramatice, že lze poznat, že jsou řečnické – očekává se na ně odpověď URČITĚ NE).¹³ Pavlova odpověď na otázku, zda kromě daru Ducha svatého samotného mají některý dar všichni křesťané, zní na základě 1 Kor 12: určitě ne.

Jsem si vědom, že vyjadřuji náročný názor, ale v češtině na toto téma neexistuje literatura mimo knihy Dereka Prince *Základy křesťanského života* (KMS, Praha 2006)¹⁴ – proto bych rád upozornil na knihu *Showing the Spirit* (Don Carson, 1985, v angličtině), která prezentuje výklad 1 Kor 12–14. I když Don Carson podává evangelikální pohled, mluví vyváženě: uznává, že dary jazyků a proroctví existují i v dnešní době, ale vykresluje na základě Bible některá omezení, mezi jiným to, že nejsou přístupné pro všechny. Věřím, že pro charizmatičtější laděné křesťany by tato kniha mohla být jistým vymezením hranic jejich darů a pro ostatní pobídkou, že Bůh chce v jejich životě více jednat.¹⁵

Uchopení těchto věcí je celkem obtížné – Petr ve svém kázání ve Skutcích 2 říká, že „příchodem“ Ducha se naplnilo proroctví Joel 3,1-5, kde se dočteme, že projevem Ducha

¹³Abych parafrázoval Dona Carsona z jeho knihy *Showing the Spirit* (Prokazování Ducha), řeknu ještě: Pokud by se někteří křesťané vzdali při mluvení o daru jazyků či daru proroctví slova „každý může“ ve prospěch slova „přeji si“ (1 Kor 7,7 i 1 Kor 14,5 obsahují řecké slovo *thelō* = *chci, přeji si*, vyřešilo by se osmdesát procent napětí, které tyto dary způsobují.

¹⁴Dan Drápal (*Jak je to se křtem v Duchu?* KMS 2006) a J.I.Packer (*Chodíme Duchem. Návrat domů* 1999; překlad anglického originálu z roku 1984) na toto téma sice mluví, ale nejedná se o ucelené studium daných kapitol Bible.

¹⁵I když kniha Dona Carsona vyšla v roce 1985, je ze srovnatelného období jako kniha Dereka Prince *Základy křesťanského života*, která vznikla před rokem 1985, ale v roce 1987 byla aktualizována.

bude prorokování, sny a vidění. Don Carson z 1 Kor 14 vyvozuje, že jazyky, mají-li výklad, lze brát jako druh proroctví, a tedy v tomto stylu jazyky jsou součástí naplnění Joele 3. To by znamenalo, že podle Joele projevy Ducha jsou jazyky, proroctví, vidění a sny (ale není řečeno, že tyto projevy budou mít všichni!). Ale asi nelze říci, že projevy Ducha máme rozumět omezeny na tyto čtyři věci – spíše podle Numeri 11,27-29 je Duch svatý PROROCKÝM DUCHEM, ale jeho projevů je mnohem více¹⁶.

Jsem rád, že i v charizmatickém¹⁷ prostředí se objevují „svobodnější“ pohledy na ROZDĚLENÍ duchovních darů: Například materiály Církve bez hranic (v současné době už nejsou na internetu; na stránce církve najdete mnohé povídání o duchovních darech zejména v mp3: <http://www.jinacirkev.cz>) byly ochotny připustit, že důsledkem křtu Duchem nemusí být jen dar jazyků, ale jakýkoli dar zmíněný v 1 Kor 12,8-10. Tímto otevřeným názorem mi materiál udělal velkou radost – jen osobně bych šel ještě trošinku dál a řekl, že při křtu Duchem snad může Duch udělit jakýkoli dar i z dalších seznamů, které existují v Novém zákoně (další biblické seznamy duchovních darů jsou v 1 Kor 12,28-30; Ef 4,11; Ř 12,6-8; 1 Pt 4,11; a ani sjednocení těchto seznamů ještě zřejmě stále není vyčerpávající).

Je dobře, že i v České Republice je v otázce duchovních darů otevřenější prostředí než před dvaceti lety. Když časopis Život víry v prosinci 2009 hodnotil dvacet let církvi v České Republice, bylo řečeno, že už je zde takové prostředí, že „letniční zkušenost“ některých nerozbita existující sbory Církve bratrské. Rád bych k tomuto zhodnocení připojil i své osobní přání, abychom do této svobody dorůstali všichni – aby ani bratři a sestry ve víře, kteří navštěvují charizmatické církve, si nemysleli, že správný křesťan musí prožít „hlasitou zkušenost“ či praktikovat dar jazyků a proroctví, aby měl plnost Ducha – doufám, že lidé bez těchto darů existují i v charizmatických sborech a že se tam cítí dobře, protože svoboda a jednota je pojem reciproční. A pokud jich tolik není, věřím, že klíčem je začít u teologie – zmírnit výklad 1 Kor 14,1-5 ohledně daru jazyků a proroctví z verze „každý může tento dar získat“ na verzi „přeji si, aby jej všichni získali“.

Na druhé straně bych závěrem tohoto oddílu též řekl, že nejsem nějak proti jakémukoli daru, který člověk dostává od Boha. Přeji všem čtenářům, aby mohli svými dary jak být povzbuzeni osobně, tak sloužit druhým lidem, a také aby obdrželi co nejvíce darů z těch, o které prosí a o které usilují. Kéž bychom též mohli všichni mít radost především z daru samotného Ducha svatého: že nám Pán Bůh dává vše, co má – sám sebe. V daru Ducha svatého samotného můžeme prožívat Hospodinovu přítomnost – to, že už nikdy nejsme sami.

¹⁶Určitě existuje i smysl, ve kterém je jisté zjevení uděleno každému křesťanovi: všichni křesťané znají Boha osobně – Jeremjáš 31,31-34. Všichni křesťané mají dar spásné víry. Všichni mají ducha moudrosti a zjevení (Ef 1,17). Ale nepovažoval bych to za dar proroctví, o kterém mluví 1 Kor 12-14, protože to Pavel ve 12,29-30 vylučuje.

¹⁷Don Carson vysvětluje, že slovo „charizmatický“ na označení daného hnutí je použito nevhodně, protože řecké „charizma“ označuje jakýkoli dar milosti, včetně samotného uvěření, ale i dar učitele, dar služby, dar dávání – nejen „bombastické“ dary jazyků, proroctví, uzdravení apod.

3.4 Nové stvoření

Každý křesťan, který skutečně věří, je „v Kristu“ (vysvětlení obratu „v Kristu“ viz str. 8). List Efezským mluví o této změně jako o ničem menším než „novém stvoření“:

- **Ef 2,10: Vždyť jsme jeho dílem – v Ježíši Kristu jsme přetvořeni¹⁸ k dobrým skutkům, které Bůh předem připravil, abychom v nich žili.**

Tato změna znamená novu existenci – novou podstatu. Stejně jako početím a narozením vznikne nová osobnost, podobná změna se odehrává i u těch, kteří přijali Ducha svatého (viz též 2. listu Korintským 5,17 (ČEP): **Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, je tu nové!**). List Efezským říká o Ježíši Kristu:

- **Ef 2,15: Ve svém těle odstranil zákon přikázání a nařízení, a sám přetvořil¹⁹ hebreje i pohana v jednoho nového člověka – tak stvořil²⁰ pokoj.**

Podobně jako dítě, které je před narozením spojeno s matkou a po narození přichází do zcela nového prostředí, člověk, který přijal Ježíše Krista jako Pána, poté, co dostane dar Ducha, přichází do zcela nové skutečnosti. Ovšem na rozdíl od příkladu s matkou a dítětem, kdy dítě po narození přeruší své fyzické spojení s matkou, člověk po přijetí Ducha naváže nové duchovní spojení s Ježíšem Kristem (a s ostatními křesťany), které už nemůže být přerušeno (také Ef 4,25; Ef 5,30).

Tu změnu popisují mnohá místa listu Efezským – respektive všimají si stavu před a po této proměně: a) Ef 2,1-10; b) Ef 2,11-13; c) Ef 2,19-22; d) Ef 4,17-24; e) Ef 5,8²¹. O většině těchto kontrastů už byla řeč, ať už na str. 42 (poznámky k Ef 2,12), nebo v poznámkách k překladu listu v části I. Zejména v první polovině dopisu apoštol Pavel ujišťuje křesťany s velkou jistotou, že zakotvenost v Bohu je pevná a stálá – viz například Ef 1,7.11.13; 2,8-9; 19-22; 3,11-12. Za všechny odkazy zmiňme aspoň

- **Ef 2,8-9: Milostí jste tedy zachráněni skrze víru. Tato záchrana není z vás, ale je darem od Boha – není ze skutků, kterými by se někdo mohl chlubit.**

Někteří lidé poukazují, že křesťané nejsou vždy vzorem zbožnosti a hezkého chování, a mají pravdu. A my křesťané sami se někdy divíme, co vše jsme schopni říci nebo i udělat poté, co už jsme se stali křesťany. Ptáme se sami sebe: Opravdu mohu počítat s tím, že Bůh se mne nikdy nevzdá? Jak poznám, že jsem křesťanem – že Bůh skutečně odpověděl na moje modlitby a obnovil mne?

Will Metzger dává několik myšlenek na toto téma²²: Projděme si každý z nás poslední uplynulý měsíc svého života. Pokud jsme „děti světla“ (Ef 5,8-9), tak to světlo v našem životě někde musí být vidět! Můžeme použít třeba test prvního listu Janova, kde jsou uvedeny některé známky života ve světle:

¹⁸Doslova: stvoření.

¹⁹Doslova: stvořil.

²⁰Doslova: učinil.

²¹Výčet těchto oddílů viz [1], str. 93.

²²Většinou podle Will Metzger: Tell the Truth. Inter-Varsity Press 1990, kapitola 3.

1. vědomí hříchu (1. list Janův 1,8-10 ... vědomí hříchu je spíše znamením toho, že jsme na dobré cestě; s těmi, co přítomnost hříchu ve svém životě popírají, je to špatné);
2. poslušnost (1. list Janův 2,3-5 ... které věci jsem dělal z poddanosti Pánu Ježíši?);
3. víra a láska k jiným křesťanům (1. list Janův 3,14.23);
4. svoboda od hříšného návyku (1. list Janův 5,18 ... v životě každého člověka se objevují modly – věci, které uctívá namísto živého Boha; a proto znakem křesťanství je, že tyto modly odcházejí a jsme schopni žít bez nich);

Výsledkem tohoto testu je jednou ze dvou zjištění:

- a) Ještě jsme se nestali křesťany, vědomě zneužíváme Boží milost. Jsme stále ztraceni (Matouš 7,21-23). Naše naděje na záchranu byla falešná. Bude zachráněn jen ten, kdo vydrží mít Ježíše Krista jako Pána až do konce – a to my nejsme. To je příležitost ke čtení listu Efezským a k modlitbě za to, aby v našem životě ke změně došlo.
- b) Často rozeznáváme své spasení ne na základě naprostého vítězství nad hříchem, ale na základě probíhajícího boje v našem životě a srdci – i uprostřed tohoto boje nás Duch svatý najednou (a nejednou) ujišťuje, že patříme jemu (Římanům 8,16), že Pán Ježíš nás „koupil“ svou smrtí do svého vlastnictví, že jeho odpuštění stačí na všechny naše hříchy.

Mám obnovené srdce, je v něm přítomná Boží milost. Jsem spasen, navzdory nezdaru vypořádat se se známým hříchem (když hřešíme, můžeme očekávat, že naše ujištění o spasení bude oslabeno, protože Bůh nechce, abychom si zahrávali s hříchem a zneužívali jeho přízeň), navzdory pokušení, navzdory fyzické nebo citové vyčerpanosti, navzdory pochybnostem, které přicházejí díky tomu, že Bůh sám na mne sesílá zkoušku a odtahuje se ode mne.

Žijeme ve světě, kde není jednoduché žít – ale přesto to přenesení do života „v Kristu“ musí být na našem životě patrné, musí se nějak projevit (stejně jako se navenek projevilo narození dítěte). I když nelze mluvit jen o „změně prostředí“, tak změna prostoru, kde žijeme, je dobrým příkladem:

- Pokud změním prostředí „bez Krista“ na prostředí „v Kristu“, některé věci, které jsme dříve nedokázali, dokážeme nyní mnohem jednodušeji. Například chodec bez pomůcek dokáže poměrně špatně urazit padesát metrů, ANIŽ BY SE ČÁSTÍ TĚLA DOTKNUL ZEMĚ. Jakmile ovšem plocha stadiónu je zalita vodou o hloubce dvou metrů, chodec dokáže poměrně snadno urazit padesát metrů bez dotyku země, i když v jiném prostředí to pro něj bylo naprosto nemožné!!
- Pokud změním prostředí „bez Krista“ na prostředí „v Kristu“, některé věci, které jsme dříve dokázali, nyní už nedokážeme, nebo respektive jen s velkými obtížemi. Například chodec, který dříve urazil padesát metrů během dvaceti sekund, poté, co je plocha stadiónu zalita vodou o hloubce dvou metrů, už dokáže urazit stejnou vzdálenost za stejný čas jen s velkými obtížemi, ne-li vůbec.

Tyto příklady nechtějí říci, že vše jde „s Kristem“ automaticky, ale chtějí dokumentovat, že došlo ke změně minimálně tak velké, jako že jsme byli „natrvalo zaliti“ vodou – že naše možnosti se radikálně proměnily (a to na obě strany naznačené v daném příkladu). Jak to dobře dokumentuje Klyne Snodgrass²³: „Dodržování pravidel je nedostatečným základem křesťanské etiky, protože vede člověka, aby se podvoloval nějaké vzdálené úrovni – ten, kdo žije v Kristu, se „pohybuje“ v něm, Kristus je prostředím, ve kterém člověk žije.“

Když jsem takto snad dosti důrazně řekl, že proměna, o které píše list Efezským, se nějak projeví, rád bych druhým dechem dodal, že klíčovým principem této proměny je milost²⁴ – byla nám dána milost, a my nadále žijeme díky této milosti, nikoli díky naprosté dokonalosti. Klyne Snodgrass moudře říká²⁵:

Tak málo lidí se drží skutečné Boží milosti: ti sebevědomí mají tendenci si myslet, že Bůh je přijímá na základě jejich zbožnosti a obdarování; ti, co postrádají sebedůvěru, pochybují, že by je Bůh mohl kdy přijmout; ani jeden z těchto extrémů není pravým pohledem na Boží milost.

Apoštol Pavel se nedívá na milost jen jako na první bod křesťanova života – vidí v milosti trvalý stav, ve kterém křesťan stojí a žije.

Někteří lidé si myslí, že Hospodinova milost je důležitá jen na začátku křesťanova života, a pak si člověk musí zasloužit Hospodinovu pozornost svými skutky. Ale to není pravda – nejen na začátku, ale v průběhu celého života s Bohem stále zakládáme na jeho milosti (Římanům 5,2). Naše dobré skutky nás nečiní přijatelnějšími nebo důležitějšími než jsou ostatní lidi.

Ale to neznamená, že by křesťanství volalo k pasivitě nebo k životu bez skutků; naopak, MILOST je tou silou a tím správným pohonem, který nás vede ke skutkům, jež nám Bůh připravil (Ef 2,10) – milost se stává mocí v nás.²⁶

Proč je tato jistota v Bohu tolik důležitá? Asi proto, jako je důležitá jistota v každém jiném, i mezilidském vztahu. Pokud muž nemá jistotu, že jeho milá mu chce prokazovat lásku nade vše, a pokud ona neví, že on jí chce být věrný, tak ten skutečný rozvoj vztahu nezačne. Stejně je to i v našem vztahu k Bohu – Ježíš Kristus chce být tím „milým“, který dává nám křesťanům stabilitu, abychom mohli ten svůj křesťanský život naplno rozběhnout. „Pečetí Ducha“ (Ef 1,13-14) Bůh zpečetuje tuto jistotu.

Exkurz 3: Lze ztratit záchranu?

Někteří poctiví čtenáři Bible jsou i v otázce obnovení a znovuzrození skeptičtí a říkají, že i toto znovuzrození a přijetí u Boha Otce a Ježíše Krista Pána lze ztratit. Uvádějí pro to pádné důvody z Bible, zejména z listu Hebrejům. Linie těchto odkazů jde následovně:

²³[1], str.63.

²⁴Slovo „milost“ je klíčovým slovem listu Efezským – Ef 1,2.6.7; 2,5.7.8; 3,2.7.8; 4,7.29; 6,24.

²⁵[1], str. 120.

²⁶Viz [1], str. 121.

- Hebrejům 2,1-3a (ČEP²⁷): **”Proto se tím více musíme držet toho, co jsme slyšeli, abychom nebyli strženi proudem. Jestliže už slovo zákona, které vyslovili andělé, bylo pevné a každý přestupek i každá neposlušnost došla spravedlivé odplaty, jak bychom mohli uniknout my, pohrdneme-li tak slavným spasením?”** Argument zde je ten, že když člověk v jisté chvíli svého života zanedbá (= naprosto opustí, řekne, že už o ni nestojí) záchranu pro věčný život s Bohem, tak o ni také přijde.
- Hebrejům 6,4-8 (ČEP): **”Kdo byli už jednou osvíceni a okusili nebeského daru, kdo se stali účastníky Ducha svatého a zakusili pravdivost Božího slova i moc budoucího věku, a pak odpadli, s těmi není možno znovu začínat a vést je k pokání, protože znovu křížují Božího Syna a uvádějí ho v posměch.”** Zatímco Hebrejům 2,1-4 bylo možné vyložit v tom smyslu, že mluví o lidech, kteří spasení OPOMINOU (podle B21), tj. nikdy je neměli, zde máme právě „účastníky Ducha svatého“ – jedná se o lidi, kteří byli pokřtěni Duchem svatým? Pokud ano, tak by to potvrdovalo, že je možné odpaďnout, tj. ztratit Otcovství Boha a Panování Ježíše Krista. Zejména varovné je prohlášení, že s těmi, co takto odpadli, **není možné znovu začínat a vést je k pokání.**
- Hebrejům 10,26-29 (ČEP): **”Jestliže svévolně hřešíme i potom, když jsme už poznali pravdu, nemůžeme počítat s žádnou obětí za hříchy, ale jen s hrozným soudem a žárem ohně, který stráví Boží odpůrce‘. Už ten, kdo pohrdne zákonem Mojžíšovým, nedojde slitování a propadá smrti na základě svědectví dvou nebo tří svědků. Pomyslete, oč hroznějšího trestu si zaslouží ten, kdo zneuctí Božího Syna a za nic nemá krev smlouvy, jíž byl posvěcen, a tak se vysmívá Duchu milosti.”** Pokud někdo „byl posvěcen“, a pak „za nic nemá krev smlouvy“, pak podlo tohoto místa „nemůže počítat s žádnou obětí za hříchy“.
- Hebrejům 12,15-17 (ČEP): **”Dbejte na to, ať nikdo nepromešká Boží milost; ať se nerozbují nějaký jedovatý kořen, který by nakazil mnohé. Ať nikdo není nevěrný a bezbožný jako Ezau, který prodal prvorozenství za jediný pokrm. Víte přece, že když se potom chtěl stát dědicem požehnání, byl odmítnut. Neměl už příležitost k nápravě, ačkoliv ji s pláčem hledal.”** Ten, kdo „promešká“ Boží milost, podle překladu BK²⁸ odpadl. Pak je zde zmíněn Ezau z Genesis 25,27-34, který odmítl požehnání Hospodina, a pak už tento krok nikdy nemohl vzít zpět. Tak tedy – copak nemluví tato místa jednoznačně?

Jak na základě těchto oddílů lze stále uchovat přesvědčení, že křest Duchem už jednoznačně potvrzuje záchranu, kterou už pak nelze ztratit? V dalším se PŘESTO pokusím vysvětlit význam jednotlivých oddílů v tom světle, že záchranu nelze ztratit POTÉ, CO JSME JI JEDNOU UŽ OD BOHA ZÍSKALI (co nás Bůh přijal)²⁹:

²⁷V překladu ČEP je označení listu: Židům.

²⁸Bible kralická.

²⁹Také za pomoci G.H. Guthrie: Hebrews. Série NIVAC, Zondervan 1998, komentáře k uvedeným veršům listu Hebrejům.

- Ad Hebrejům 2,1-3: Zde „zanedbat“ skutečně může znamenat „opominout“ v tom smyslu, že dobrou zprávu o záchraně člověk nikdy nepřijme. Pro všechny čtyři odkazy včetně tohoto je důležité, že dopis byl napsán hebrejům, kteří přijímali Starý zákon jako „Boží slovo“, a tak byli „blízko“ Bohu v tom smyslu, že věřili v jeho existenci, jeho moc, jeho jednání v historii, a dokonce očekávali jeho (Hospodinova) Mesiáše. Autor listu Hebrejům nyní pečlivě vykresluje: a teď přišel v Ježíši Kristu Mesiáš – pokud se ho nechytnete, tak zanedbáte to nejdůležitější. Celý dopis je napsán křesťanům z hebrejů, ale je možné že na setkáních, na kterých byl dopis čten, byli ještě hebrejové, kteří nebyli křesťany. List Hebrejům tedy obsahuje vážně výzvy z tohoto důvodu. Dělicí čára je zde: posluchači čteného dopisu byli buď křesťany, nebo ještě neučinili ten krok, kdy měli získat odpuštění skrze přijetí Ježíše Krista jako Pána.
- Ad Hebrejům 6,4-8: O těchto lidech je řečeno, že něco prožili – ať už „byli osvíceni“, nebo „okusili nebeský dar“, nebo „stali se účastníky Ducha svatého“, všechny tyto výrazy jsou tak nejasné, že dovolují následující interpretaci: jedná se o ty, kteří přišli na křesťanské shromáždění a něco prožili a byli osloveni, ALE dílo záchrany v jejich srdci nedosáhlo cíle. Byli velmi blízko Duchu svatému a jeho jednání na shromáždění, ale neprojevili víru (Hebrejům 4,1-2). Poté, co slyšeli evangelium, Ježíše odmítají. Možná, že už jednou byli vedeni k pokání a byli velmi blízko. Ale protože odmítli Ježíše Krista, není možné je vést k pokání, protože nikde jinde není odpuštění než u Krista!!³⁰
- Ad Hebrejům 10,26-29: „Poznání pravdy“ = slyšení evangelia o Ježíši Kristu; „svévolné hřešení“ = odmítnutí této pravdy. Není zde řečeno, že by „poznali pravdu“ do té míry, že by se stali křesťany. „Za nic nemá krev smlouvy, již byl posvěcen“ = Ježíš Kristus svou smrtí zemřel za hříchy celého světa, posvětil všechny; ovšem člověk musí toto posvěcení přijmout, aby mohl být smířený s Bohem; tento verš ovšem mluví o tom, kdo toto posvěcení nepřijal a obrátil se k Ježíši Kristu zády. Je to téma a věta, které v listu Hebrejům zaznívá znovu a znovu, počínaje Hebrejům 1,1-6: protože Ježíš Kristus přinesl slovo pevnější a důležitější než starozákonní andělé, je důležité, jak budeme na tohoto Ježíše Krista reagovat. Je zajímavé vidět, jak se liší doba „po Kristu“ od doby „před Kristem“ – ten, kdo je „po Kristu“, tak zaslouží ještě větší odsouzení, protože omítl větší důkazy Boží milosti, mohl si poselství od Boha přechýst nikoli z izraelského zákona, ale ze života a charakteru Ježíše Krista.
- Ad Hebrejům 12,15-17: „Nepromeškat Boží milost“ je typický termín pro toho, kdo ještě v plnosti tuto milost nepřijal. A příklad Ezaua velice živě vykresluje situaci, kdy už bylo pozdě brát zpět své dřívější rozhodnutí. Je to příklad drsně ilustrující, že jednou bude pozdě přehodnocovat, zda Boží milost v Kristu přijmout či nepřijmout – máme na rozhodnutí omezený čas.

³⁰G.H.Guthrie: Hebrews, str. 220; mimochodem, celá formulace není typu „jednou provždy“, týká se totiž přítomného času – pokud v budoucnu uvidí jedinečnost Ježíše Krista a přestanou ho odmítat, bude možné je k tomuto pokání přivést. Tento výrok tedy není definitivum jednou provždy, ale vyjadřuje „současný stav“.

Čili všechny čtyři tyto náročné oddíly lze vyložit v tom smyslu, že „odpadnutí“ od milosti nastalo proto, že člověk tuto milost „promeškal“ – nikdy ji pevně nepřijal, ačkoli byl hodně blízko. Důležité je si uvědomit kontext těchto varování: autor listu Hebrejům píše list, a dobře ví, že jej uslyší mnozí křesťané, ale také lidé z hebrejů, kteří křesťany nejsou. Proto píše list plný varování, aby posluchači varování zachytili a věděli, že to, jak budou reagovat na Ježíše Krista, není nějaká volitelná kratochvíle, ale klíčová věc. I když autor listu oslovuje křesťany, dobře ví, že mezi nimi mohou být i nekřesťané.

Někdo by mohl říct, že výklad veršů se mu líbí více podle strany 71 (že stále ještě není přesvědčen a to odpadnutí od záchrany, když ji už člověk jednou přijal, je možné) než podle strany 72. I kdyby tomu tak bylo, že by závěr listu Hebrejům zněl „lze ztratit i naprosto jisté spasení“ – i když si myslím, že tomu tak není³¹ – museli bychom ještě tento závěr listu Hebrejům harmonizovat se zbytkem Bible. To je nedílnou prací teologie: harmonizovat poselství jednotlivých biblických knih s jejich celkovým poselstvím.

Tento proces harmonizace nás vede k přijetí interpretace na str. 72 spíše než na str. 71, protože list Efezským popisuje znovuzrození pomocí kategorií, které nelze vzít zpět:

- Pokud jsme přijali Ježíše Krista jako Pána, jsme „zapečetěni“ (Ef 1,13-14; Ef 4,30) pro den vykoupění. Nejedná se jen o formální náležitost ke skupině, ale o velmi silné pouto s Ježíšem Kristem.
- Došlo ke stvoření nového člověka (k přenesení, aby se člověk stal součástí nového člověka ... Ef 2,15), člověk je utvářen a znovuvytvářen k životu „podle Boha“ (Ef 4,24).

Tak list Efezským jednoznačně prokazuje, že list Hebrejům je potřeba chápat ve světle interpretace ze str. 72, aby celé poselství Bible bylo řečeno ve stejném Duchu. Jedná se zde o dva různé pohledy na člověka, který se ocitne blízko křesťanství, a pak odejde (str. 71 říká, že spasení ztratil, str. 72 říká, že ho ve skutečnosti nikdy neměl) – ale věřím, že interpretační přístup k listu Židům ze str. 72 dává větší jistotu těm, kdo Ježíše Krista Pána přijali, a tak ještě dosahuje dalšího cíle, a sice ujištění, které interpretačnímu přístupu ze str. 71 chybí (spasení má rozměr minulý, přítomný a budoucí, a věřím, že cílem listu Hebrejům je poskytnout nám naprostou jistotu do budoucnosti; navíc také věřím, že skutečným podnětem k dobrému životu nemůže být strach, že nedokážu vytrvat a že vše dobré ztratím – skutečným podnětem k dobrému životu je to, že jsem pevně zakotven v Bohu, a dobré skutky dělám z lásky, a nikoli ze strachu); věřím, že jedním z cílů dopisu Hebrejům je přinést ujištění o pevném zakotvení v Ježíši Kristu.

³¹Jsem přesvědčen, že výklad odpadnutí od milosti, kterou člověk nikdy pořádně nepřijal, i když k ní byl blízko, lze vyčíst z listu Hebrejům samotného. Není zde na podrobné studium prostor – to by si zasloužilo podobný komentářik jako tento, věnovaný celý listu Hebrejům – ale z celého listu lze vyčíst jeho evangelizační = základní charakter. List má dva vrcholy (4,14-16 a 10,19-25), které oba vyzývají k pevnému uchopení Boží milosti. Za všechny argumenty ještě citace toho prvního vrcholu 4,14-16 podle ČEP: **„Protože máme mocného velekněze, který vstoupil až před Boží tvář, Ježíše, Syna Božího, držíme se toho, co vyznáváme. Nemáme přece velekněze, který není schopen mít soucit s našimi slabostmi; vždyť na sobě zakusil všechna pokušení jako my, ale nedopustil se hříchu. Přistupme tedy směle k trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost a pomoc v pravý čas.“**

Podobný proces harmonizace s dalšími biblickými knihami je druhým krokem každého teologického vyvozování. První krok = číst biblickou knihu jako takovou, všítat si, co říká především ona. Druhý krok = dívat se na další biblické knihy a provádět syntézu (= spojení) teologií. Vše je vedeno s vírou, že Bible má poselství jako celek – tedy všech 66 knih přijímaného biblického kánonu musí „ladit“ s jedním celkovým poselstvím.

Někteří inteligentní lidé se snaží sladit list Efezským s interpretací listu Židům ze str. 71 I PŘESTO následujícím způsobem. Říkají: pokud je a) pravda, že nic nás nemůže odloučit od Boží lásky (Římanům 8,38-39); b) pokud je také pravda, že z listu Hebrejům plyne, že člověk může ztratit spasení, které jednou plnoprávně získal (s čímž nesouhlasím, ale ještě na chvíli připustíme, že to vyvodit lze), tak pokus „sladit“ tyto dvě myšlenky dohromady zní: spasení lze ztratit, ale ne na základě neposlušnosti, nýbrž když se ho sami ústně dobrovolně vzdáme – když řekneme Bohu, že se ho prostě zřikáme.

Tento názor je pro mne nepřijatelný z několika důvodů, na základě kterých se INTERPRETAČNÍ PROBLÉMY NESLADÍ, ALE NAOPAK NAKUPÍ:

- Tento názor zcela ignoruje povahu „znovuzrození“ (Jan 3,5-7) neboli přetvoření v „nové stvoření“ (Ef 2,15). Tuto proměnu nelze přirovnat k permanentce do posilovny či do divadla, které se lze jen tak vzdát, i když ji už mám zaplacenou. Znovuzrození je změna srdce, proces, kterého se nelze slovně vzdát – stejně jako nelze slovně dosáhnout toho, aby dítě několik let po narození vzala matka zpět do svého lůna. Cesta zpět prostě v té skutečné jistotě neexistuje. Nelze obrátit proces narození.
- Tento názor též ignoruje povahu hříchu – spasení člověk skutečně ztrácí, pokud si nezachová radostnou naději až do konce (jak je vidět např. z Hebrejům 3,6; Hebrejům 3,14). Musíme si udržet poslušnost a víru – skutečně nejde o to dělat si co chci, protože „já už mám svoje jisté“; to by totiž nebyla ani poslušnost, ani víra. Nejen slovní, ale jakékoli jiné snižování Boha a jeho lásky (která je vždy praktická, nejen emocionální ... 1 Kor 13,4-7) je hříchem. ALE jistota přítomného spasení (= záchrany) je neoddelitelně spojena s budoucí záchranou. Jedna strana mince je ta, že musíme vytrvat až do konce; druhá strana mince je ta, že Bůh má moc uchránit až do konce to, co dobrého v nás začal (1 Kor 1,8 podle ČEP: „On vám bude oporou až do konce, abyste v onen den našeho Pána Ježíše Krista nebyli obviněni“). I sám dopis Hebrejům říká (Hebrejům 10,23 podle ČEP): „Držme se неотřesitelné naděje, kterou vyznáváme, protože ten, kdo nám dal zaslíbení, je věrný.“ On nás může ochránit od hříchů, ke kterým máme velmi blízko ve stavu vyčerpanosti a zklamání, a to nejen od slovního vzdání se Jeho samotného, ale i od dalších hříchů slovního zraňování a slovní slabomyslnosti, stejně jako od jakýchkoli dalších skutků. Hříchy slovem nemají menší (nebo naopak větší) váhu než ty ostatní, jak o tom vlastně list Efezským mluví na několika místech.

Zkrátka pokus harmonizovat list Efezským a výklad na str. 71 selhává jak na vážnosti Jeho lásky, tak na velikosti Jeho moci – dvou velkých to tématech listu Efezským (Ef 1,6; Ef 3,16)³².

³²V diskusi se objevují i další příklady, proto by mohla pokračovat: A co Šalomoun? Není nevěrnost krále Šalomouna (viz 1.kniha Královská, kapitola 11) přímo biblickým příkladem odpadnutí od víry a

Exkurz 4: Rozhodli jsme se pro Krista?

Důvodem tohoto exkurzu jsou některé verše z první kapitoly listu Efezským:

- **Ef 1,4:** Vždyť nás v něm (v Kristu) vybral už před založením světa, abychom s ním žili svatí, bez poskvrny.
- **Ef 1,5:** Ve své lásce nás předem určil k přijetí za syny skrze Ježíše Krista (doslovný překlad).
- **Ef 1,11:** V něm (v Kristu) jsme též byli přijati za dědictví, předem k tomu určení.

Bůh nás vyvolil a předem určil – je zde řečeno až příliš jednoznačně, že Bůh před věky některé lidi určil ke spasení, k záchraně pro věčný život s ním. Možná by si někdo mohl říct: jakou roli v tom všem hraje naše rozhodnutí?

Krátká odpověď na tuto otázku zní: Abych se já rozhodl pro Krista, musel se on dříve rozhodnout pro mne. a tak moje rozhodnutí bude vždy jen reakcí na jeho zájem a nabídku.

Delší odpověď bude zahrnovat exkurzi po některých jiných oddílech v Bibli, které mluví o tomto tématu³³. Začneme vymezením třech hlavních pohledů na interpretaci uvedených veršů z Efezským 1:

- A. libertáni: (skupinové předurčení) při výkladu daných míst z listu Efezským dávají důraz na lidskou svobodu. Říkají, že Bůh nás vyvolil „v Kristu“, tj. Bůh vyvolil Krista jako možnost získat věčný život s Bohem – a každý, kdo chce, má svobodu se rozhodnout a přijít k Ježíši Kristu (a být od něj přijati). Toto vysvětlení má svou logiku, protože ve všech místech z Efezským 1 je řečeno: vyvolil nás „v Kristu“; předem nás určil k přijetí za syny „skrze Ježíše Krista“. Tedy lze uzavřít, že Bůh před věky (před započítím historie) vyvolil pouze Krista, a dnes se lidé mohou svobodně rozhodnout, zda přijmou v Kristu nabízenou záchranu (Bůh vyvolil pouze Krista, a každý z nás se může rozhodnout, zda ke Kristu bude patřit, nebo ne).

ztráty záchranu? Myslím, že není: a) Šalomoun prožil delší období, kdy žil v neposlušnosti Bohu, ale taková období měl i jeho otec David; v 1 Kr 11 sice nečteme o tom, že by Šalomoun nečinil pokání, ale není zde také zmínka o tom, jak reagoval na usvědčení ze svého hříchu; poctivým přístupem je nechat otevřenou tu věc, zda Šalomoun získal věčný život, či ne; b) i v životě krále Davida vidíme hříchy, které měly trvalé důsledky, i když David činil pokání; přesto to neznamenovalo, že David ztratil věčný život.

Dalším příkladem do diskuse je Charles Templeton, který odešel od Boha po mnoha letech aktivní služby v církvi a na misi. Znamená to, že ztratil spasení? Podle svých slov svou víru zabalil tehdy, když viděl, že dítě v naručí matky v jedné africké vesnici umírá na následky hladu při dlouhém období sucha. Podle mne buď Bohu vůbec nepatřil (Mt 7,21-23 ... služba není rozhodující pro naše přijetí u Boha), nebo jen zahořkl, že Bůh nereaguje tak rychle nebo přesně, jak on čeká (a zachráněn bude stejně, navzdory své hořkosti). A co se týká důvodu jeho pochybností: a) je známo, že jídla na světě je dost – smrt hlady je zde jen pro neochotu pomoci u těch lidí, kteří mají dostatek; b) věřím, že Bůh dává víru i v takové situaci, které čelil Templeton; například organizace Helimission (helimission.ch) dnes pomáhá mnoha odlehlým oblastem chudých zemí svými vrtulníky v místech, kde není možné přistát letadlem a kde je potřeba lékařská či jiná rychlá pomoc.

³³ Asi zde nebude možné se plně věnovat interpretaci těchto oddílů, protože by to znamenalo podrobně pročíst celý list Římanům a celé Evangelium podle Jana. Plnější komentář k těmto dvěma biblickým knihám by určitě objasnil tuto otázku více. Též bude využit materiál ze článku <http://www.rozhovor.cz/teologie/0287predurceni.php>

- B. umírnění kompatibilisté³⁴ (individuální předurčení podmíněné) říkají, že Bůh nás před věky vyvolil (v Kristu či s Kristem) zcela konkrétně, tj. jmenovitě, ale to je v souladu (= je kompatibilní, nevylučuje se) s tím, že máme též svobodnou vůli: Bůh totiž existuje mimo čas, a už „před věky“ viděl, jak se každý z nás svobodně rozhodne (zda bude prosit Boha o milost nebo ne v průběhu svého života), a na základě toho nás též vyvolil. Bůh nás nevyvolil na základě našich dobrých skutků, ale pouze na základě toho, jak budeme v průběhu svého života reagovat na nabídku jeho odpuštění v Ježíši Kristu. Díky tomu, že Bůh vidí do budoucnosti, je možné sladit naše svobodná rozhodnutí s jeho volbami ohledně toho, zda dostaneme věčný život nebo ne. Bůh tedy před věky vyvolil nás konkrétně, ale na základě „předzvědění“ toho, zda jej požádáme o milost a pomoc.
- C. radikální kompatibilisté (individuální předurčení nepodmíněné) říkají, že libertáni i umírnění kompatibilisté nejsou dostatečně radikální – neberou vážně slova „Bůh předem určil“³⁵. Citují zde zejména místo z dopisu Římanům 8,29-30 (v překladu ČEP): **”Které předem vyhlédl, ty také předem určil, aby přijali podobu jeho Syna ... které předem určil, ty také povolal; které povolal, ty také ospravedlnil, a které ospravedlnil, ty také uvedl do své slávy”**. Mluví o tzv. „efektivním povolání“, tj. takovém povolání, kterému není možné odolat (a o kterém nikdo jiný než Bůh nerozhodne, stejně jako dítě nerozhodne o tom, zda se narodí nebo ne). Proč je takový „svrchovaný“ zásah Boha potřeba? Protože lidská povaha (Římanům 8,7, v překladu ČSP) **”se nechce a nemůže podřídit Božímu zákonu”**. Bůh musí zasáhnout, protože člověk, i když může uvěřit, tak ve své podstatě (přírozenosti) nechce. Bůh tedy před věky vyvolil někoho konkrétně, ale jen na základě své milosti, nikoli na základě jakékoli lidské reakce v budoucnosti. Tak Ježíš Kristus mohl říci: **”Nikdo ke mně nemůže přijít, není-li mu to dáno od Otce”** (viz celý oddíl Jan 6,37-45).

Všechny tři uvedené názory mají společné to, že Bůh musel být tím, kdo se rozhodl, že udělí nějakou amnestii a otevře dveře k věčnému životu. Liší se v tom, v jakém smyslu vykládají, že Bůh „předem určil“ (Efezským 1,5), koho vyvolí: Libertáni řeknou pouze, že Bůh předem určil Krista, aby byl dán lidem jako naděje na věčný život (a pak nechávají prostor pro naše klasická pojetí lidské svobody, zda přijmout tuto nabídku). Umírnění kompatibilisté tvrdí, že mezi lidskou volbou věčného života a Hospodinovou volbou těchto lidí není rozpor díky tomu, že Bůh založil své „předurčení“ na základě toho, co se stane v budoucnosti. Radikální kompatibilisté tvrdí, že Hospodinovo „předurčení“ je na nás

³⁴Terminologie (libertán, kompatibilista) je převzata z článku David M.Ciocchi: Reconciling Divine Sovereignty and Human Freedom. Journal of the Evangelical Theological Society 1994 (v pdf souboru na internetu), i když článek mluví jen o jedné skupině kompatibilistů, a to v jiném smyslu než tento exkurz: zatímco tento exkurz se zabývá duchovním narozením člověka, Ciocchiho článek mluví o tom, jak sladit pohled na naši svobodu a svrchovanost Boha v běžných rozhodnutích našeho života.

³⁵Jejich názor je podrobně představen v online textech Dr. Sam Storms: Divine Election (2006). Jedná se o ucelené studium Hospodinova vyvolení v rozsahu asi jednosemestrového předmětu na vysoké škole. Pro anglicky zdatné doporučuji zejména výklad klíčových oddílů v Bibli na toto téma – Election Texts Part 1, ... Election Texts Part 7 (za odkaz na tento materiál vděčím Jaroslavu Kernalovi).

lidech naprosto nezávislé – i když se může zdát, že volbu uvěřit děláme my, ve skutečnosti došlo k Božimu „doteku“, kterému nelze odolat.

První dva názory zdůrazňují, že Bůh nabízí odpuštění, ale respektuje naše volby. Třetí názor smutně konstatuje, že člověk možnost svobodné volby nějak v historii ztratil, a nyní je tvořivý jen ohledně toho, jaký hřích si konkrétně vybere, ale pro život s Bohem se svobodně rozhodnout nedokáže – přesto se Bůh rozhodl mnohé zachránit pro hojný život, ke kterému původně lidi stvořil.

Názor libertánů mnozí vykladači Bible považují za nedostatečný z hlediska věrnosti biblickému textu, i když jisté možnosti interpretace Efezským 1 jako „skupinového“ vyvolení všech, kteří se sami rozhodnou věřit Kristu, považuje řada křesťanů za možné a drží se jich. Pokud k pohledu libertánů přidáme jen definici předurčení převzatou od umírněných kompatibilistů, dostaneme výklad, který má v sobě kategorii „předurčení jednotlivce“, a přitom počítá se svobodným rozhodnutím člověka.

Pohled radikálních kompatibilistů je nekompromisní: Bůh o nás skutečně předem rozhodl. Jak to zhruba formuluje Douglas Moo³⁶:

Jaká myšlenka je obsažena ve slovech, že Bůh povolal ty, které předem určil: nějaká podivná konstrukce výkladu slova „předem určil“, nebo prostě důraz na to, že Bůh se předem rozhodl jistým lidem projevit svou lásku? Důraz je na to, že své rozhodnutí učinil ze své lásky, z touhy dát, nikoli z nevyřčeného předpokladu, jak na jeho pozvání budou lidi reagovat (Hospodinovo rozhodnutí není závislé na našem rozhodnutí).

Radikální pohled je pouze dotažením do konce myšlenky z Římanům 8,7: člověk ve své přirozenosti se nechce a nemůže podřídit Božimu zákonu. Tomuto pohledu radikalistů se řada křesťanů brání, ale vlastně se jedná jen o dotažení myšlenky ze základních studií pro křesťany, že před přijetím Krista jsme vlastně neměli svobodu nehřešit, ale po přijetí Krista máme svobodu nehřešit, nemusíme hřešit. Myšlenka, že neznovuzrozený člověk NEMŮŽE NEHŘEŠIT, je mezi křesťany zcela běžná, a tak hodně křesťanů jsou v právě diskutované záležitosti radikálními kompatibilisty, a ani o tom neví :-

Ze série článků Sama Stormse (Divine Election) volně překládám ještě jeho komentář k jedné ilustraci dokumentující to, jak by mohl dobrý Bůh někoho nevybrat k věčnému životu:

Představte si farmáře, který zjistí, že v jeho rybníku, ve kterém zřetelně vyvěšené cedule zakazují koupání, se topí tři kluci. Jednoznačně odsoudí jejich neposlušnost a prohlásí: „překročili varování a přivodili si zasloužený trest“. Až do této chvíle jsme ochotní souhlasit. Ovšem pokud by farmář pokračoval slovy: „Proto neučiním žádný pokus, abych je zachránil“, okamžitě si řekneme, že jeho lásce něco chybí. A pokud by z jistého nevysvětlitelného rozmaru dodal „Nemám povinnost zachránit nikoho z nich, ale z dobroty srdce jednomu z nich pomohu a ostatní dva nechám utopit“, určitě bychom si řekli, že jeho láska je dosti stranická (Norman Geisler, „God Knows All Things“, in Predestination

³⁶The Epistle to the Romans, edice NICNT, komentář k verši Římanům 8,29.

and Free Will: Four Views of Divine Sovereignty and Human Freedom, str.69-70).

Uvedená ilustrace je příkladem, který už dopředu prozrazuje negativní postoj jejího autora k danému názoru a jeho rozhodnutí tento názor odmítnout. Farmář je jasnou ilustrací Boha – nečinme ovšem závěry nad nesprávností toho, co Bůh nechce udělat, jen na základě svých očekávání, co by měl udělat farmář. Celá ilustrace tak trochu trivializuje hřích. Lidský hřích je vykreslen jako bezvýznamný, pokud jej ilustrují tabule s nápisem „Koupání na vlastní nebezpečí“. Za další, v ilustraci ti kluci přestoupili nějaký neosobní povel, kdežto náš hřích je osobní vinou ve vztahu mezi námi a naším Stvořitelem (Žalm 51: Zhřešil jsem, učinil jsem, co je zlé VE TVÝCH OČÍCH).

Nemluvíme zde o třech chlapcích, kteří nikdy předtím neměli co do činění se zákonem. Nejde zde o to, že jsou v nebezpečí smrti díky momentálnímu výpadku příkladného poctivého života dobré morálky a poslušnosti – mluvíme o mladících, kteří jsou svou přirozeností a volbou nepřátelé tohoto farmáře a všeho, co je řádné a dobré. Jejich odskok do rybníka je jen jedním činem z moře skutků vědomě morálně špatných činů, kterými jsou nechvalně známí. To celá ilustrace zamlčuje, a tím vytváří zkreslený dojem: vytváří dojem, že ta tři nebohá stvoření v rybníku volají o pomoc. Uvědomili si hloupost a nemorálnost svého skutku, a nyní se všemožně snaží udržet nad vodou a doufají, že jim farmář pomůže.

Právě naopak: Bible by ty tři mladíky zobrazuje jako nadšené z toho, co dělají! Vědomě, ochotně a šťastně skočili do vody a nechtějí jinam. Libují si v urážce a zármutku, který způsobují Bohu svým přestupkem. A nejen to – dokonce volají na ostatní kolemjdoucí, aby je též nalákali (Římanům 1,28-32).

A jak budou reagovat na Hospodinův pokus je zachránit? Natahují k němu ruce? Nikoli! Stríkají mu vodu do tváře, vysmívají se a dělají si legraci z jeho soucitu. Raději by se utopili v bídě, než by vztáhli ruku a chopili se pomoci, která se jim nabízí. A když daná ilustrace zmiňuje, že farmář se konečně rozhodne pomoci, mluví o „nevysvětlitelném rozmaru“. Rozmaru? Hospodinovo odvěké rozhodnutí zachránit je něco víc než jen bezděčná myšlenka, která nemá plán a cíl (Efezským 1,5).

Co jiného by podle autora ilustrace měl farmář udělat? Skočit do vody a donést bezpečně každého z chlapců na břeh? Vybudovat molo, natáhnout ruku a všechny vytáhnout do bezpečí? Ne – to bychom museli prohlásit, že budou zachráněni všichni, a tento univerzalizmus je Bibli cizí³⁷. Snad by autorově ilustraci odpovídala představa farmáře, jenž do vody háže záchranné lano s bójem, které plave bezpečně na hladině a kterého se mohou zachytit. Ale pokud naše chápání vnitřní zkaženosti člověka je správné (Římanům 3,11-12: nikdo není rozumný, není, kdo by hledal Boha, všichni propadli zvrácenosti), mladíci nejsou ani schopní, ani ochotní se lana chytit. A farmář (Bůh) to

³⁷Jak upozorňuje David Novák v článku www.cb.cz/novak/system/files/predurceni.doc, toto je místo největšího napětí celé interpretace, protože některá místa v Bibli mluví o tom, že Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy (1.List Timoteovi 2,4 a další).

ví. Ví, že vzpurný skok do rybníka vedl k tomu, že si polámali ruce i nohy. Ale nezapomínejme, že těm mladíkům je to naprosto jedno. I když nemají ruce a nohy, kterými by se mohli lana chytit, odmítají Hospodinovu snahu a mluví o tom, že se rozhodli zůstat tam, kde jsou. Autor ilustrace chce nepřímou poukázat na nedostatek farmářovy lásky, ale přitom nemluví o tom, kolik Boha stojí opravdu účinná pomoc v této situaci. Biblicky věrný portrét lásky by spíše zdůraznil, že farmář poslal do rybníka svého syna, i když dobře věděl, že pokud se jeho syn o záchranu pokusí, bude jej to stát život. Syn plave k mladíkům i navzdory jejich vehementnímu nepřátelskému křiku, aby vypadl z vody a nechal je na pokoji. Když se jednou rukou zachytí stromu, druhou dosáhne jen na jednoho z nich. I když ten jeden mladík je zlý v každém ohledu, farmářův syn jej bezpečně donese ke břehu, ale přitom se utopí sám. Ti ostatní dva se tomu smějí a jejich škodolibost nezná mezí.

Mladík, za kterého farmářův syn nasadil život, je najednou zaplaven slzami, když pochopí velikost lásky, která mu byla prokázána, i když byl ještě plný pohrdání a nenávisti. Farmář chlapce zdvihne, osuší jej, očistí jeho tělo od bláta a špíny a obleče jej do šatů svého vlastního syna. Obejmou se v lásce, která už přetrvává navždy. Mladík padne na kolena vděčností, s očima plnými slz. Ti dva, co zůstali ve vodě, dál vykřikují své posměšky na farmáře a volají, že kdyby mohli začít znovu, stejně by zase skočili bez váhání opět do rybníka.

Víte, co je to láska? Láska není nehodit záchrané lano těm, kteří by se ho stejně nechtyli. Láska znamená obětovat svého syna, aby skočil do vody a zachránil aspoň někoho, když by si omotal lano kolem zápěstí a bezpečně tonoucího dopravil ke břehu. A co s těmi dvěma, kteří tam zůstali a hlasitě se dožadovali, aby je nechali na pokoji? ”Ať je po vašem”, řekl by farmář.

Pohled radikálních kompatibilistů ukazuje na vážnost hříchu a naši vlastní neschopnost se zachránit. Každý jiný výklad než radikální kompatibilismus musí vysvětlit, jak máme chápat Římanům 8,7³⁸ a Římanům 8,29³⁹.

Na druhé straně radikální kompatibilismus musí zase vysvětlit ta místa v Bibli, která poukazují na to, že Bůh čeká na nás, jak se my rozhodneme (2.list Petrův 3,9 v překladu ČEP): **Pán neotálí splnit svá zaslíbení, jak si to někteří vykládají, nýbrž má s námi trpělivost, protože si nepřeje, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k pokání**⁴⁰. Nebo 1.list Timoteovi 2,3-4: **Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu**⁴¹.

³⁸Alternativní vysvětlení: říká se zde, že na většinu věcí (nebo vlastně na všechny) člověk nestačí sám a musí prosit Boha o pomoc – samotné modlitby o pomoc ovšem schopný je.

³⁹Alternativní vysvětlení: názor libertánů o skupinovém vyvolení křesťanů v Kristu; nebo: názor umírněných kompatibilistů, že Hospodinovo předzvědění bere ohled na naše rozhodování.

⁴⁰Např.: je potřeba rozlišit Hospodinovu touhu a Hospodinovo ”účinné zavolání”, při kterém dojde k duchovnímu narození člověka – tento verš mluví jen o přání, nikoli o určení, o rozhodnutí ... Thomas Schreiner, 1-2 Peter & Jude, NAC 2003, komentář k danému verši.

⁴¹Příklad interpretace: v souvislosti dopisu Timoteovi se nejedná o příspěvek do diskuse o předurčení v 21.století, ale o řešení sporů mezi židy a nežidy, že nikdo, kdo není žid, nemůže být zachráněn (nebo nikdo, o kom v těch končinách v 1.století říkali, že Hospodinovo pozvání k záchraně pro něj neplatí); je zde tedy jen řečeno, že i ti, kdo nejsou židé, mohou být zachráněni ... podle William D.Mounce, Pastoral

Dvě myšlenky na závěr tohoto exkurzu:

- a) Nejpádnější texty v odpovědi na naši otázku poskytuje Evangelium podle Jana. Na delší výklad zde není prostor, zmiňme jen Jan 6,39 (mluví Ježíš, v překladu B21): **A toto je vůle Toho, který mě poslal – abych nikoho z těch, které mi dal, neztratil, ale vzkřísil je v poslední den.** Je zde obsaženo osobní vyvolení jednotlivce (neztratím nikoho), a mluví se o tom, že k Ježíši přijdou ti, které mu Otec dal (též Jan 6,37). Slovy Dona Carsona⁴², „bez ohledu na to, že je lidem přikázáno, aby věřili, a jsou voláni k odpovědnosti za svou nevíru, opravdový příchod k víře není nikdy v konečném důsledku věcí samostatného lidského rozhodnutí“ (též Jan 6,65: Nikdo ke mně nemůže přijít, není-li mu to dáno od Otce)⁴³.
- b) Na druhé straně, i kdyby radikální kompatibilismus měl pravdu⁴⁴, naše vlastní rozhodování je přesto nějak v celém procesu zahrnuto (proto se tento názor filosoficky stále označuje jako kompatibilismus, tj. souhra Boží vůle a současně lidské vůle). My sami jsme prožili své uvěření jako setkání s Bohem, jako událost, ve které jsme se sami rozhodovali. Pohled radikálního kompatibilismu je pohledem „za scénu“, který my sami nedokážeme postihnout. Bůh je prvotní a plní svých 100 % v celém procesu, ale my sami neztrácíme svou zodpovědnost (a též si musíme splnit svých 100 %). Možná je pohled radikálního kompatibilismu skutečností, ale stejně Bůh svým způsobem čeká na naše rozhodnutí a někdy náš krok následuje i pár let po jeho prvním zavolání (a v souladu s 2.listem Petrovým 3,9 Bůh na nás čeká, až budeme reagovat na jeho volání). List Římanům extrémně náročný na výklad též nabízí naději ve větě, která je snad řečena jednoznačně (Římanům 10,9): „Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen.“ Jinými slovy: pokud si kdo myslí, že on je ten odvržený a nevybraný Bohem, Bible jej ještě volá, aby svůj pohled přehodnotil (a četl svědectví Bible o Kristu, protože víra přichází z toho, když Kristu nasloucháme). Bez ohledu na kategorie a poučky, které popisují naše rozhodování, nás Bůh ještě přijme, pokud k němu dnes přijdem.

3.5 Boj křesťana

Jak bylo řečeno v 2.4, Hospodinova etická pravidla nejsou něčím, co přichází zvnějšku, ale u toho, kdo přijal Ježíše Krista jako Pána, jsou zapsaná do jeho srdce. Podívejme se nyní v tomto oddílku v hrubých rysech na list Efezským s cílem projít si, co je tedy Boží vůle či Pánova vůle pro náš život. Jaké jsou konkrétní výzvy listu Efezským?

Epistles, WBC 2000, komentář k danému verši.

⁴²The Gospel According to John, p.302, PNT Commentary, Eerdmans 1991

⁴³Don Carson upozorňuje, že Jan 6,37 bývá někdy citován na podporu našeho svobodného rozhodnutí pro Krista, ale to není příliš vhodné, protože tím je vytržen z kontextu (v překladu ČEP): Všichni, které mi Otec dává, přijdou ke mně; a kdo ke mně přijde, toho nevyženu ven ... zde je řečeno, že Syn neztratí ty, které mu Otec dal – kteří jsou už uvnitř; jinými slovy, každý, kdo přijde k Ježíši (na základě toho, že jej Otec Ježíši dal), bude už udržen uvnitř, bude zachován.

⁴⁴Viz též už citovaný článek Davida Nováka: Předurčení, str.17.

1. **(milost)** V prvních třech kapitolách je obsažena jediná výzva pro Pavlovy posluchače, a sice v Ef 2,11: Pamatujte, nezapomeňte – na proměnu, která nastala tím, že jste v Kristu (viz str. 8, poznámky k výrazu „v Kristu“; dále viz oddíl 3.4). To je důležitá změna, ze které mohou Pavlovi posluchači vždy čerpat. Bůh nám dává milost, a z této milosti můžeme každý den žít. To je obsahem oddílu Ef 1,1 — Ef 2,10.
2. **(jednota)** Oddíl Ef 2,11-22 mluví o smíření mezi lidmi: Tím, že se přiblížíme Bohu, se přiblížíme i druhým lidem. Křesťané z hebrejů i z pohanů jsou voláni do jednoty v Kristu. Bůh skrze kříž smířil s Bohem (vertikální směr) oba tábory (horizontální směr). Ti, které Bůh přijal, jsou společně budováni do jedné duchovní stavby (Ef 1,22). Proto jsou adresáti Pavlova dopisu vyzýváni ke vzájemné jednotě a smíření – klíčovou konkrétní výzvou dopisu jsou slova Ef 4,1-6: žijte v pokoře, tichosti, trpělivosti a lásce – v jednotě Ducha spojení svazkem pokoje. Tato výzva má své opodstatnění a souvislost s životem Ježíše Krista (Mt 11,29 podle ČEP: Ježíš je tichý a pokorného srdce) – ke stejnému životu tichosti a pokory srdce jsou nyní vyzýváni i ti, co patří Pánu. Jako by tato výzva zněla: Buďte ve vztazích s druhými jako váš Pán – tiší a pokorní srdcem.

V této výzvě se nejedná o jednu z mnoha výzev, ale je to skutečně klíčová výzva. Paul Coughlin ve své knize „Již nikdy více milý křesťanský chlapec“⁴⁵ zdůrazňuje, že mluví o biblickém pohledu na muže, a uvádí k výkladu Ef 4,1-3 tato slova: list byl napsán křesťanům do Efezu, kde muži trpěli nedostatkem lásky – proto pokyn návratu k původní lásce a mírnosti, protože křesťané v Efezu ztratili původní lásku (též viz Zjevení 2,4-5). Výzva „buďte tiší a pokorní“ není tedy podle něj míněna nadčasově, ale je zmíněna proto, aby napravila hrubé a necitlivé jednání Efezských. Jakkoli si Paula Coughlina vážím, s tímto jeho názorem nesouhlasím. Jednak proto, že list Efezským nebyl napsán pouze do Efezu (slovo Efezským v původním řeckém textu v nejstarších rukopisech chybí), takže argument z knihy Zjevení nemá váhu, jednak právě pro klíčovou podobnost této výzvy s charakterem Ježíše Krista, jak on sám sebe popisuje v Mt 11,29. Jsem toho názoru, že naprosto jednoznačně je výzva „buďte tiší a pokorní“ řečena nadčasově o celém životním stylu, ve kterém následujeme Pána Ježíše Krista (a to muži i ženy).

Ovšem Paula Coughlina chápu – on ve své knize se snaží poukázat na smutný fakt, že někteří muži v životě přestali bojovat a usilovat o zdravou bojovnost – možná se své mužnosti zalekli, a proto se jí vzdali úplně. Ve své knize vykresluje, že muž bez zdravé bojovnosti nikdy nebude zralým mužem. Jak to ale lze spojit s výzvou „buďte tiší a pokorní“? Podobnou otázku si klade Klyne Snodgrass ([1]): Skutečně si křesťané (a vlastně i Bůh) myslí, že dobýt svět je možné skrze obyčejnou výzvu „buďte tiší a pokorní“? A hned si odpovídá ANO, protože skutečná tichost a pokora a trpělivost a láska neznamena pasivitu ani naivitu, ale vyžaduje skutečnou bojovnost a ochotu jít proti větru⁴⁶.

⁴⁵Návrat domů, Praha 2009, str. 56-57.

⁴⁶Viz [1], str. 218-220.

Ale mezi tichostí a rozhodností není ani v dopise Efezským rozpor, protože výzvy k mírnosti jsou vyváženy také výzvou k boji:

- **Ef 6,10-12: Hleďte tedy zmocnění u Pána, najděte svou sílu v jeho síle. Oblečte na sebe Boží zbroj, abyste mohli obstát před ďáblovými výpady. Vždyť nebojujeme proti lidem z masa a krve, ale proti vládcům tmy – duchovním silám zla v nebeských sférách.**

Z těchto slov je vidět, že i k výzvě k pokoře a mírnosti potřebujeme sílu a zmocnění. Vzít na sebe Boží zbroj (jak je popsáno hned v následujících slovech dopisu) ještě neznamená nějakou situaci, která se navenek projevuje vřavou, hádkou, konfliktem, zvýšením hlasu či řinčením zbraní. Vzít na sebe Boží zbroj znamená bojovat vnitřní bitvy, které vedou navenek k mírnosti, tichosti, trpělivosti a lásce. Pokora neznamená pasivitu, ale odhodlanost vycházet do vztahů a do situací života a být tam obrazem Boha, dovolit Kristu, aby žil v mém srdci. Trpělivost a láska znamená mít zájem o druhého, tj. může vést i ke zdravé konfrontaci, když usiluji o to dobré pro něj; a tak i konflikty (= střety, které jsou součástí našeho každodenního života) mohou mít zdravý průběh.

Výzva k oblečení zbroje není tedy ničím výjimečným – jedná se o každodenní připravenost být obrazem Boha, normální součástí života toho, kdo patří Pánu Ježíši. Je to výzva pro muže i ženy. Ženy jsou často lépe připraveny bojovat (v tomto duchovním slova smyslu) než muži. Obrazem je římský muž a voják, ale jedná se o výzvu pro každého.

Pavel v Efezským 3,14-21 prosí Boha, aby dal všem adresátům jeho dopisu do této lásky a jednoty dorůstat – měřeno láskou, jednotou a plností Boha.

3. **(svědectví)** Efezským 3,1-13 ... Apoštol Pavel je nadšený z toho, že on sám může být poslem, který sděluje tu velkou zprávu o milosti a smíření. Těžkosti, se kterými se Pavel setkává (věznění pro víru) jsou ničím v porovnání se slávou, za kterou považuje ty, kteří přijali dobrou zprávu o nezměrném bohatství Krista. Boží milost je nezměrná – tedy dostatečná pro každého, kdo přijde. To je hybnou silou jeho života, jeho klíčovou motivací. On sám se považuje za nejmenšího ze všech svatých – přesto i na jeho život Boží milost stačí. Je pro něho ctí ukazovat na Krista, který nabízí své království.
4. **(vzájemná služba)** Efezským 4,7-16 ... Pavel začíná mluvit o službě jako nikoli o břemenu, ale o milosti (Ef 4,7), protože sám dobře ví, co je to milost (Ef 3,8) – nedostáváme ji jen sami pro sebe, ale milost je také základem, na kterém probíhá vzájemná pomoc. Ty služby zmíněné v Ef 4 jsou službami slova (Ef 4,11). Ale služba slovem je jen začátek – záměrem „služby slova“ je vybavení k „dílu služby“ (Ef 4,12), což zahrnuje veškerou další službu a pomoc, nejen službu slovem. Dobře je vystižena pestrost obdarování v Římanům 12,6-8 (ČEP): **Podle milosti, již se nám dostalo, máme rozdílné dary: kdo má prorockví, ať je užívá v souladu s vírou; kdo má službu, ať slouží; kdo je učitel, ať učí; kdo umí povzbuzovat, ať povzbuzuje; kdo rozdává, ať je štědrý; kdo pečuje, ať je**

pilný; kdo pomáhá potřebným, ať to dělá s radostí. Mezi duchovní dary se zkrátka řadí i ty, které by někteří označili za „obyčejné“ – ale ve skutečnosti třeba dar dávání není obyčejný, ale nadpřirozený (je to dar, který dává Duch svatý, a on k němu uschopňuje a působí, že dávání je radostí, a nikoli břemenem)⁴⁷.

- **Ef 4,7: Každému z nás byla dána milost podle míry obdarování od Krista.**

To obdarování od Pána ke společnému prospěchu má každý křesťan (Efezským 4,7).

- **Ef 4,13: abychom všichni mohli dojít k jednotě víry a poznání Božího Syna a dorůst do úplného člověka, který dosáhne plnosti Krista.**

Cílem veškeré služby je dospělost, plnost – jinými slovy, dorůstání do plnosti, ke které nás Bůh volá, se děje ve vzájemných vztazích mezi křesťany (Efezským 4,13). Protože plnost souvisí se vzájemností (plnost = správná souhra těch, kdo jsou v Kristu), nikdy jí nedosáhneme izolovaně pouze pilováním svého charakteru. Plnost je něčím, čeho lze dosáhnout pouze vzájemně, ve vzájemných vztazích (viz též Ef 3,18-19 ... zde je opět plnosti dosaženo jen „spolu se všemi bratry a sestrami“, které přijal Otec).

Následující verš je pravděpodobně klíčovým veršem v jakémkoli přemýšlení či zapojení do služby – opět (!!)

- **Ef 4,16: Z něj (z Krista) celé tělo, pevně spojené, roste a buduje se v lásce – skrze každý spoj dodávající živiny a skrze každou část, která přispívá podle svěřené míry.**

Z tohoto místa se můžeme učit několik klíčových věcí ohledně služby:

- a) Veškerá služba „vyvěrá“, vyrůstá z Krista; a veškerá služba se „děje Kristu“, tj. s cílem zakusit více Ježíše Krista, budovat „jeho tělo“, uvolňovat jeho moc v církvi, které On dal sám sebe.
- b) Naprosto klíčovým není jen najít svůj dar, své obdarování (co mne baví nebo čeho jsem schopný, co bych dělal rád); stejně důležitým je také najít svoje místo = uvědomit si, kde jsou ty „klouby“, co mne mají držet, se kterými částmi se mám já „zakloubit“ (a jaký druh živin mám kde nabrat a kde předat dál – jinými slovy kde jsou ti lidi, kteří pomohou mně, a kde jsou ti lidi, kterým mám sloužit nebo kterým mám předávat „živiny“, jež jsem také někde načerpal či převzal).

Každý z nás jsme byli dáni jako „dárek“ těm ostatním⁴⁸ (Ef 4,11): Vedoucí nemají dělat všechnu práci, ale vyzbrojit další (Ef 4,12) k dílu služby. Od pastorů často

⁴⁷Některé další důležité oddíly mluvící o darech: 1 Kor 12,8-11; 1 Pt 4,10-11; Římanům 12

⁴⁸Následuje několik myšlenek z [1], komentář k oddílu Ef 4,7-16.

očekáváme příliš mnoho a nesprávné věci (pastor má rozvíjet znalost Božího slova a schopnost je předávat; a dále motivovat ostatní k zapojení se). Pastor sám nemá dělat všechnu práci – všichni jsou Pánem voláni, aby se zapojili mezi křesťany (ať už na shromáždění nebo v dalších věcech), nikdo není jen divákem v křesťanském životě. Dorůstání do plnosti není jen věcí charakteru, ale také věcí zapojení se a služby.

Na tomto místě nelze neuvést tři modely církve, které dává ke zvážení John Stott ([2], str.146): ani tradiční pohled pyramidy (pastor je nade všemi jako malý papež ve svém sboru), ani model autobusu (pastor je za volantem, ostatní dřímají za ním v pokojné jistotě), ale model těla (každý člen sboru má svou roli) je tím správným modelem pro církve.

Často se děje, že děláme rádi to, pro co nám Bůh dává obdarování a k čemu nás volá. Ale cílem není hledat ten dar, který se mi líbí, ale ten dar, který je potřeba pro službu druhým, ke kterým mne vede Bůh. A i v tomto pohledu nelze asi říci, že Bůh mi dá a svěří vše, co potřebuje v životě víry někdo, o koho se starám – biblickým modelem je život ve společenství (= sboru křesťanů), kde můžeme zakoušet různé dary skrze různé lidi:

- Evangelista – svědčí mi o Kristu svým životem i slovy, takže uvěřím;
- pastýř – dává mé víře nasycení, varuje mne před nebezpečím, vymezuje mému životu víry hranice;
- prorocký vhled – aktuálně promlouvá do mého života slova, která akutně potřebuji slyšet⁴⁹;
- vzájemné povzbuzení, dávání – drobné dary, které jsou ovšem klíčové – potřebujeme zakoušet Boží lásku;
- učitel – usměrňuje prorocké vhledy a náhlá vnuknutí (přispívá k rozeznání, zda prorocké vhledy a vnuknutí jsou v souladu s Písmem), buduje stabilnější život víry, celoživotní vizi, vyzbrojuje pro křesťanskou službu; vyučuje o charakteru Boha, jak ho můžeme z Bible znát skrze jeho jednání v minulosti (vychovává ve spravedlnosti);

Atd. – mohli bychom pokračovat uvádění dalších obdarování. V žádném případě si nemohu myslet, že život v Duchu či naplnění Duchem je moje osobní věc, kterou zvládnu „sám ve svém pokojíku“ – a že mi Bůh v mém pokojíku udělí všechny dary, které potřebuji. Bůh rozděljuje své dary církvi, a církve je místem, kde mám svými dary sloužit i já.

I když dnes existuje hodně věcí (knihy, audiokázání, televizní a internetové přenosy bohoslužeb), ze kterých může křesťan čerpat, přece blízké vztahy s druhými křesťany nelze nahradit. Společná modlitba, společné čtení Bible a společné hledání Boha mají

⁴⁹Prorocký vhled či dar prorockví se možná projevuje ve většině křesťanských sborů: vedoucí skupinky křesťanů se modlí za lidi, se kterými se schází, a dostane vnuknutí či slovo pro ně od Pána, i když on sám by toto možná jako prorockví neformuloval. Pokud dar prorockví znamená zjevení něčeho, co mi dříve bylo skryto, má možná větší rozsah, než mu běžně přisuzujeme.

také svůj rozměr – Bůh určitým způsobem mluví k lidem uprostřed setkání skupiny křesťanů, jedná s nimi a vede tuto skupinu jako celek.

5. **(etika křesťana)** Efezským 4,17 — 5,21: Uvedený oddíl se snaží jádro křesťanské etiky vystihnout na etických kontrastech. Tyto kontrasty byly vykresleny na stranách 17 a 18 jako příklady výzvy VYSLÉCI „stáré jednání“ (ve smyslu neposlušnosti Adama v Genesis) a OBLÉCI „nové jednání“ ve smyslu jednání, podle kterého žil a žije Ježíš Kristus, v naprosté poslušnosti Otcí. Ježíš mohl říci (Jan 5,19 podle ČEP): **Ježíš jim řekl: "Amen, amen, pravím vám: Syn nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce. Co činí Otec, stejně činí i jeho Syn."** To bylo a je pro Ježíše Krista klíčovou charakteristikou a klíčovým důvodem jeho poslušnosti – on chtěl být s Otcem a dělat stejné věci, jako dělá Otec: Jednat pravdivě, protože Otec sám je pravda.⁵⁰

Verš Ef 4,19 dobře vykresluje na negativním obrazu, co je podstatou etiky „bez Boha“:

- **Ef 4,19: Ztratili citlivost a oddali se bezuzdnosti, s hrabivostí dělají skutky veškeré nečistoty.**

Etika „bez Boha“, je bez hranic, bezuzdná. Etika „s Bohem“ má uprostřed mantinelů Boha Otce i Boha Syna. Zůstat „uprostřed“ má důvod – být s Otcem i Synem; dělat věci, které dělají oni. Křesťanská etika není vymezena negativně „nedělej to a to“, ale pozitivně „buď s Ježíšem Kristem a žij jako Bůh Otec“. Učit se křesťanské etice znamená učit se vztahu, který má Syn k Otcí – přivlastnit si, že Otec nás přijal za své syny a dcery. Bezuzdnost (Ef 4,19) či výstřednost (Ef 5,18) má být vyvážena životem v hranicích, jejichž obsah je určen Vztahem – protipólem „žití bez hranic“ je „vztah k Otcí skrze Syna v Duchu svatém“⁵¹.

Možná o stejných věcech mluví list Římanům 12,1-2 (podle ČEP): **„Vybízáím vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou oběť; to ať je vaše pravá bohoslužba. A nepřizpůsobujte se tomuto věku, nýbrž proměňujte se obnovou své mysli, abyste mohli rozpoznat, co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé.“** Ta „proměna mysli“ zřejmě znamená zaměřit pozornost na Boha Otce i Pána Ježíše Krista a sytit se životem s nimi, „v nich“. Tato slova korespondují s obnovou mysli v listu Efezským:

- **Ef 4,22-24: máte odložit starého člověka, ten dřívější způsob života, který ničí sebe sama chtěním pramenícím z klamu,²³ obnovovat se ve své mysli²⁴ a obléci nového člověka, stvořeného k obrazu Boha, se spravedlností a svatostí pramenící z pravdy**

⁵⁰V Janově evangeliu je asi 104 výskytů slova „Otec“ – v celém evangeliu Ježíš vykresluje svůj vztah k Otcí a poselství od Otce; proto Janovo evangelium je dobré k získání správného postoje k etice: žijeme ve světě, kde máme skrze víru vztah k Otcí; etika pramení z našeho vztahu k Bohu Otcí.

⁵¹Tato věta je výsledkem skloubení výskytů slova „plnost“, „naplnit“ či „být naplněn“ v listu Efezským: Ef 1,10.23; 3,17-19; 4,10-13; 5,18.

Místo předpisů a morálních principů Bůh nabízí vztah – ale v sedmi kontrastech listu Efezským (viz str. 17 a 18) přece jen konkrétně připomíná, jaká je povaha tohoto vztahu. Je důležité si uvědomit, že všechny morální kontrasty v listu Efezským mají i mezilidský rozměr (poznámky podle označení na str. 17,18):

- ad a) lhaní versus pravda je v mezilidských vztazích rozhodující. Petr Pokorný to formuluje takto ([4], str. 64):

Lež je jedním z nejnebezpečnějších projevů člověka, který se hříchem odcizil svému poslání. Je to narušení sociálních vztahů, v nichž se formuje lidství. Proto lež zapovídá jedno z přikázání samotného desatera (Ex 20,16). Můžeme dokonce povědět, že lež je protikladem vztahů, které jako klouby spojují církve jako „tělo Kristovo“: *vždyť jsme údy téhož těla* (Ef 4,25).

- ad b) hněv, křik a urážky jsou také namířeny proti lidem; hořkost vyrůstá také vůči druhému člověku; apoštol vyzývá ke změně arzenálu zbraní na laskavost, mírnost a odpuštění;
- ad c) místo poškozování druhého krádeží je člověk vyzván k tomu, aby pracoval a měl oč se s druhými rozdělit (viz [4], str. 66; "V dnešním světě, ve kterém se setkáváme s extrémním bohatstvím i extrémní chudobou, budou křesťané stále zřetelněji připomínat, že bez sdílení a bez pomoci slabším ztratí pracovní étos našeho západního světa svůj smysl");
- ad d) zkažené slovo je takové slovo, které nepomůže, ale naopak potopí; nejen v Ef 4,30, ale také v Ef 5,3-4, kde jsou uvedeny různé formy slov, které dělají opak než budují; zajímavá je souvislost užití slov a ohnivých šípů v Přísloví 26,18-19⁵² (podle B21): **Jako šílenec, jenž rozsévá smrt zápalnými šípy, které vypouští, takový je, kdo svému bližnímu lže a potom říká: "Vždyť to byl žert!"**; k poznámkách k výrazu „provokativní řeči“ v Ef 5,4 Petr Pokorný dodává⁵³: nemusí jít jen o dvojsmyslnost – jde o ironii a vtipy na úkor druhých lidí, zesměšňování;
- ad e) chamtivost či hrabivost se nezastaví ani před násilím nebo zneužitím života či prostoru druhého člověka; nebere na lidi ohledy, neusiluje o to nejlepší pro ně;
- ad f) necudnost narušuje prostor druhého člověka v oblasti sexu;
- ad g) opilství znamená únik ze vztahů (je symbolem života v hledání zábavy a rozptýlení, spíše než zapojení do vztahů).

Tedy všechny kontrasty v listu Efezským mají společenský (mezilidský) rozměr. Skutečná plnost Ducha souvisí se skutečným lidstvím – člověk plný Ducha je člověkem plně lidským ve svých vztazích s druhými lidmi (i když součástí této plné lidskosti je i povzbuzení druhých lidí v duchovních věcech – Ef 5,19; pokud realita tohoto vesmíru je duchovní, tak součástí plné lidskosti je i vztah k Bohu).

⁵²Na tuto souvislost upozorňuje Petr Pokorný ve [4], str. 89, při poznámkách k verši Ef 6,16.

⁵³[4], str. 69 – cituje van der Horsta.

Dalším klíčovým slovem popisujícím etiku křesťana je „dobré jednání“, „dobrota“. Jedná se též o shrnující slovo křesťanské etiky. Nechám na čtenáři, aby sám pro sebe našel „rozměry“ slova „činit dobré“ na základě jeho výskytu v listu Efezským v následujících čtyřech oddílech:

- **Ef 2,10: Vždyť jsme jeho dílem – v Ježíši Kristu jsme přetvořeni k dobrým skutkům, které Bůh předem připravil, abychom v nich žili.**
- **Ef 4,28-29: Zloděj ať už nekrade, ale ať se vlastníma rukama věnuje dobré práci, aby se mohl rozdělit s tím, kdo to potřebuje. Žádné zkažené slovo ať nevyjde z vašich úst, ale jen dobré slovo, které buduje, co je potřeba – přináší milost těm, kdo je slyší.**
- **Ef 5,9: Ovoce světla spočívá v dobrotě, spravedlnosti a pravdě.**
- **Ef 6,8: Vždyť víte, že každý, kdo vykoná něco dobrého, dostane též dobré od Pána – ať už je to otrok, či svobodný člověk.**

6. (**vzájemná podřízenost**) Efezským 5,22 — 6,9: Je důležité si všimnout, že konkrétní etické výzvy končí opět návratem k tématu pokory a jednoty z Ef 4,1-6, tentokrát na praktických příkladech vztahů mezi manželi, vztahů rodičů a dětí, a vztahu pánů a otroků (v dnešní době lze říci nadřízených a podřízených). To jen potvrzuje, že téma tichosti a pokory je klíčové pro list Efezským. Bližší poznámky viz str. 19–22, zde jen klíčový verš, který ukazuje na to, že druhému člověku se nemůžeme podřizovat více než Bohu:

- **Ef 5,21: Podřizujte se jedni druhým z úcty ke Kristu.**

Pavel není naivní – nevykresluje „dobré vztahy“, aby si myslel, že se odehrají automaticky. Proto hned v dalším oddílu Ef 6,10-20 hned znovu začíná mluvit o čerpání síly od Boha.

Pavlův princip vzájemné podřízenosti také neznamená, že nemůžeme nikdy vyjádřit nesouhlas s chybným jednáním, s hříchem – naopak, vyjasňující konflikt vedený se zájmem o to nejlepší pro druhého také pomůže prezentovat náš pohled.

Ad Ef 5,22-33: Rád bych na tomto místě uvedl dva citáty z knihy [2]⁵⁴, které jsou moudrým pohledem na vztah mezi mužem a ženou:

Pravda je taková, že každé sebeobětování, i když je to cesta služby a seberealizace, je zároveň bolestivé. Ve skutečnosti se zdá, že láska a bolest jsou neoddelitelné, obzvláště pro hříšníky, jako jsme my. V manželství přichází bolest přízpůsobování, když staré nezávislé „já“ ustupuje novému vzájemně závislému „my“. Je zde i bolest zranitelnosti, protože vzájemná blízkost vede k sebeodhalení, sebeodhalení ke vzájemnému poznání a poznání k riziku odmítnutí. Takže manželé i manželky by neměli čekat, že objeví harmonii bez konfliktu. Musí pracovat na budování vztahu plného lásky, úcty a pravdy.

⁵⁴Str. 209-210.

A druhý neméně moudrý citát Johna Stotta:

Ztratit sebe kvůli tomu, aby ten druhý mohl najít sám sebe – to je podstata Kristova evangelia. Je to i podstata manželského vztahu, protože když manžel miluje svou manželku a manželka se podřizuje svému manželovi, každý tak umožňuje tomu druhému, aby se stal více sám sebou v rámci harmonického doplnění pohlaví.

Ad Ef 6,1-4: Ke vztahu mezi rodiči a dětmi také John Stott říká důležité věci⁵⁵:

Každé dítě musí mít možnost být samo sebou. Moudří rodiče uznávají, že ne všechny odmítavé reakce dětí si zasluhují označení „vzpoura“. Naopak, právě prostřednictvím pokusů děti objevují hranice své svobody a kvalitu rodičovské lásky. Kromě toho, pokud mají dospět, musí rozvinout svou nezávislost ne proto, že vzdorují autoritě svých rodičů, ale proto, že potřebují uplatnit svou vlastní.

Při čtení uvedených tří citátů Johna Stotta jsem si vzpomněl na výrok Paula Stevense (The disciplines of the Hungry Heart), že vydat se Ježíši Kristu jako Pánu (se vším, co k tomu patří – tedy i ve vztazích k druhým lidem) vede k tomu, že člověk je plně sám sebou. Když člověk myslí jen na sebe, ztratí sám sebe (Matouš 10,39) – když člověk ztratí svůj život kvůli Ježíši Kristu (a kvůli němu proměňuje i své vztahy s lidmi), najde sám sebe.

Ad Ef 6,5-9 (podle [1]): Na koho se snažíme zapůsobit – na které diváky? Hrajme jen jednu hru, a to tomu, který nás vždy vidí a komu jsme zodpovědni – Bohu (a to ve vztahu jak vůči svým nadřízeným, tak vůči svým podřízeným v zaměstnání a jiných vztazích tohoto typu).

7. **(spojení s Kristem)** Efezským 6,10-20: Závěrečná výzva k tomu, aby křesťan čerpal svou sílu od Pána. Význam konkrétních částí zbroje – viz str. 24. Boj zde neznamená hrubost – možná je součástí toho správného boje jemnost a mírnost, které se máme učit společně s pevností a nepodplatitelností (Ef 4,32).

Opět upozornění z knihy [1]: Chceme bezstarostný život, ale takový život křesťana není. Cílem života není naprostý pokoj a klid, ale „pokoj uprostřed boje“ – víme, že v mnoha věcech bojujeme, ale prožíváme pokoj, že bojujeme na té správné straně⁵⁶. Modlitba v Duchu a naplňování Duchem nemyslí na sebe, ale je soustředěno na zájmy Boha (jsem ochoten vyznat svůj hřích, prosit za druhé, poslechnout).

John Stott ([2], str.252) vyučuje o modlitbě na základě Ef 6,18:

Vítězná křesťanská modlitba je úžasně obsažná – obsahuje čtyři prvky uvozené slovem „každý, veškerý“: Pevně stůjte skrze **každou** modlitbu a prosbu; modlete se v **každé** chvíli; s **veškerou** vytrvalostí; za **všechny** svaté. Většina křesťanů se modlí **někdy**; **nějakou** modlitbu; s **nějakým**

⁵⁵[2], str. 220.

⁵⁶Příklad z fotbalu pro lenochy: největším uměním ve fotbale je přidat se na tu správnou stranu.

stupněm vytrvalosti; za **některé** Boží lidi. Pokud v těchto čtyřech vyjádřeních nahradíme slovo NĚJAKÝ slovem KAŽDÝ, uvede nás to do nového rozměru modlitby.

Peter O'Brien ([3]) také připomíná, že náš boj není výlučně jen proti ďáblu, ale že se většinou SPOJUJÍ VŠICHNI TŘI NAŠI NEPŘÁTELE DOHROMADY: ďábel, naše vlastní slabost k hříchu i tento dnešní svět – všechny tyto tři věci společně nás odvádějí od poslušnosti Bohu (viz Ef 2,1-3 a poznámky k tomuto oddílu).

Tento boj probíhá v našem životě, ale současně také „v nebeských sférách“ – což je označení, které je v listu Efezským užito na pěti místech, a pak už nikde v Novém zákoně⁵⁷. Tyto nebeské sféry představují duchovní dimenzi, která je propojena s tímto světem. Výklad tohoto obratu umně spojil v jednom oddílku Klyne Snodgrass⁵⁸:

Ti, co žijí v Kristu, dostali veškeré duchovní dary, dostali nový život a sedí na trůnu spolu s ním (Ef 1,3; 2,5-6) v duchovní realitě. Kristova vláda v nebeské realitě zahrnuje vládu nad každou silou a mocí (Ef 1,20-21). Křesťané mají v této neviditelné realitě oznamovat Boží moudrost duchovním silám (Ef 3,10) a vzepřít se a stát v opozici vůči těmto silám (Ef 6,10-13). Naše vyvýšení na trůn společně s Kristem určuje, jak žijeme zde na zemi – náš boj odráží duchovní nebeskou realitu, což znamená, že bojujeme proti silám už podmaněným.

Náš boj není tedy nejistý, pokud jsme se přidali na stranu Boha – On je totiž tou vítěznou stranou a tento boj dovede k dobrému cíli. V životě „s Kristem“ nezmůžeme hříchu, i když často s ním bojujeme.

„Síla“ a „moc“ se vyskytují v listu Efezským na mnoha místech. Jedním z rozměrů je užití slova „působení“ – toto slovo je ve většině těchto míst (kromě 3,14-17) překladem řeckého *energeia* a ukazuje na život, který čerpá „energii“ v různých oblastech z toho správného zdroje:

- Ef 1,18-20: **Kéž byste mohli jasněji vidět naději jeho povolání, bohatou slávu jeho svatých a nesmírnou velikost jeho moci vůči nám. Vždyť věříme díky působení jeho síly, kterou projevil na Kristu, když jej vzkřísil z mrtvých a posadil po své pravici v nebeských sférách.**
- Ef 3,5-7: **Takto zní tajemství Kristovo, až dosud skryté lidem, které Duch svatý nyní odkryl jeho poslům a prorokům: i pohan je v Kristu Ježíši spolu s hebrejem spoludědicem království, součástí jednoho těla a spoluvlastníkem slibu. To je dobrá zpráva, které jsem se stal služebníkem, když mi byla působením jeho moci dána Boží milost.**
- Ef 3,14-17a: **Kvůli této dobré zprávě tedy skláním svá kolena před Otcem, který dává život celé své rodině na nebi i na zemi, aby vám z bohatství své slávy dal zesílit skrze svého Ducha na vnitřním člověku, takže Ježíš Kristus bude skrze víru přebývat ve vašem srdci.**

⁵⁷Ef 1,3.20-21; 2,5-6; 3,10; 6,12.

⁵⁸[1], str. 341.

- **Ef 3,20-21: Bůh má moc učinit mnohem víc – víc než prosíme či nač myslíme – skrze sílu, kterou v nás působí. Kéž je jeho sláva zjevná v církvi a v Ježíši Kristu po všechny generace na věky věků. Amen.**

Dorůstání do plnosti se tedy, na základě listu Efezským, děje v těchto oblastech, které se navzájem prolínají, představují tedy jen různé proudy celého toku, různé pohledy na skutečnost:

- osobní charakter – růst v síle (témata 2 a 4 právě uvedeného přehledu v tomto oddílu 3.5);
- vzájemná služba a vzájemné vztahy – růst v lásce (témata 3 a 5 přehledu);
- víra a poznání Božího Syna; chvála Boha Otce – růst v nové podstatě života „v Kristu“, do které jsme „se narodili“; „v Kristu“ jsme přeneseni na nebeský trůn (témata 1 a 6 přehledu), a tak můžeme vítězně bojovat v duchovní realitě.

Celý oddíl 3.5 je hlavní formulací odpovědi, co je to plnost Ducha a jak do ní dorůst – uvedení do plnosti Boha je vlastně hlavním cílem listu Efezským. V těchto věcech bojujeme, ale také se necháváme Duchem zmocňovat a uvádět do plnosti⁵⁹.

⁵⁹V této třetí části knihy bych rád doporučil k dalšímu čtení knihu Bruce Waltkeho Hledání Boží vůle (Návrat domů 2005, 110 stran). V této knize je dobře vyvážené vedení Duchem, přemýšlení o zralosti, o zapojení mezi křesťany, přemýšlení o tom, k jakému životnímu úkolu mne Bůh volá a vede. Kniha také obsahuje několik varování, co vedení Duchem není.

Část III

Závěrem

Autorství a vznik listu Efezským

Ohledně autorství listu Efezským panuje mezi dnešními komentátory diskuse – asi padesát procent komentátorů mluví o Pavlovi jako o autorovi kolem roku 60 n.l. (pravděpodobně z vězení v Římě), dalších padesát procent mluví o tom, že list byl napsán až kolem roku 80 n.l. někým, kdo chtěl využít Pavlovy popularity a povzbudit křesťany své doby¹. Já se přikláním k prvnímu táboru – táboru těch, co uznávají Pavla jako autora dopisu. Několik myšlenek na toto téma:

- V listu Efezským a listu Koloským je hodně společných věcí – oba listy používají podobná slova, ovšem nikdy se nejedná o přesnou citaci, pouze v závěru jsou uvedeny dva totožné verše v obou listech, že totiž Pavel posílá oba listy po Tychikovi (sám byl vězněn v bytě v Římě – viz Skutky 28 – a byl pravděpodobně přivázan k římskému vojákovi, který jej hlídal; proto využívá čas, aby přijímal návštěvy a psal dopisy některým lidem a sborům)². Bližší porovnání listů Efezským i Koloským (viz [3]): I když oba listy používají podobný slovník, myšlenky v daných podobných větách jsou vždy odlišné nebo mají různé důrazy – proto nejrozzumnější interpretací je ta, že nikoli autor jednoho listu opsal od autora druhého listu, ale autor obou listů je tentýž a psal oba listy v jednom období, pravděpodobně v období jednoho roku (a proto užívá podobný slovník).
- Je dosti nepravděpodobné, že dopis, o kterém by se vědělo, že nepochází od Pavla, by se dostal do křesťanského kánonu (viz [7]). Navíc církevní otcové, kteří za něco stáli (co se týká křesťanské autority či schopnosti vyučovat), a věděli, že budou čteni (či chtěli být čteni), vždy psali své dopisy sami za sebe – nestyděli se za autoritu sebe sama.
- Celá argumentace je přesto náročná. Někteří berou citaci stejných veršů dopisu za argument pro, jiní za argument proti brzkému datování. Například někteří považují zmínku o tom, že v Kristu Bůh buduje ve věřících duchovní chrám (Ef 2,21-22), za doklad toho, že dopis byl napsán po roce 70 n.l., kdy byl hebrejský chrám zbořen. Jiní zase poukazují na to³, že zmínka o tom, že Ježíš Kristus zbořil zeď bránící pohanům do chrámu vstoupit (Ef 2,14), dává smysl jen tehdy, pokud byla vyřčena v okamžiku, kdy zeď ještě stála, protože jen tehdy poukazovala na zničení zdi V DUCHOVNÍM SMYSLU. Souhlasím s Johnem Stottem, který uzavírá, že Ef 2,11-22 spíše naznačuje, že list byl napsán, když chrámová zeď ještě stála (tj. před rokem 70 n.l.) – a zeď autor pouze použil jako ilustraci skutečnosti duchovního významu.

¹Z uváděné literatury jsou vůči Pavlovi jako autorovi listu skeptické knihy [4], [6] – a naopak pozitivní jsou knihy [1], [2], [3], [5], [7].

²Voják pravděpodobně nebyl stále týž, ale po několika hodinách byl vystřídán.

³John Stott, [2].

- Není pravda, že by se teologie listu Efezským až zas tak lišila od jiných Pavlových dopisů: Ef 4,17-19 má velmi silnou paralelu s Římanům 1,18-32; dále Ef 4,22-24 má klíčovou paralelu s oddílem Římanům 12,1-2 (oddíly klíčové v listu Římanům i v listu Efezským). John Stott ([2]) uvádí, že tři verše Ef 2,1-3 jsou mnohem podrobněji rozvinuty ve třech celých kapitolách Římanům 1–3.

Dále termín „nové stvoření“ (Ef 2,10.15; Ef 4,24) je blízký 2.listu Korintským 5,17. „Řád v domácnosti“ není pouze v Ef 5,22–6,9, ale také v Kol 3,20–4,1. Vidíme tedy společné klíčové myšlenky s ostatními Pavlovými dopisy.

- Na rozdíl od Petra Pokorného ([4], str. 8) si nemyslím, že existuje rozpor mezi Římanům 6 (teprve budeme vzkříšeni) a Efezským 2 (v Kristu jsme už nyní vzkříšeni) – tato dvě místa lze sladit poukazem na různé pohledy na vzkříšení: Ef 2 mluví o vzkříšení v duchovním smyslu, Římanům 6 o vzkříšení ve fyzickém smyslu.
- Na klíčových listech dopisu Efezským se objevují výzvy k pravdě (Ef 1,13; 4,15.21.24.25; 5,9; 6,14). Pro mne osobně je nepřijatelné autorovo vyzývání k pravdivosti a pravdě, pokud by současně lhal v totožnosti sebe sama, svého poslání a své situace, ke které se v průběhu listu znovu a znovu vyjadřuje (Ef 1,1; 3,1-13; 4,1; 6,19-22) – toto je pro mne nejdůležitější argument pro přijetí Pavlova autorství, který vyplývá z rozboru textu. Je pro mne nepřijatelné, že by někdo natolik vyzýval k pravdě, a současně na tolika místech promyšleně budoval mylnou informaci o autorovi dopisu – tento důvod by určitě hrál roli v tom, že raná církev by dopis do svého kánonu autoritativních spisů nezařadila.

Je důležité si uvědomit, že kniha Efezským neobsahuje žádné osobní pozdravy, ve srovnání například se šestnáctou kapitolou dopisu Římanům (kontrast je o to větší, že víme, že dopis Římanům byl napsán v době, kdy Pavel v rámci své misijní činnosti ještě v Římě nebyl – zatímco list Efezským byl napsán poté, co Pavel v Efezu strávil tři roky!). Toto mlčení lze vysvětlit tak, že Pavel nezamýšlel tento dopis poslat na jedno místo, ale zamýšlel jej jako dopis okružní, shrnující základy křesťanství a povzbuzující křesťany na různých místech. V mnoha nejstarších opisech tohoto listu se spojení „v Efezu“ v prvním verši nevyskytuje (a Petr Pokorný⁴ uvádí, že tento první verš velmi dobře dává smysl i bez vsuvky „v Efezu“: svatým, kteří jsou také věrní v Kristu Ježíši). Dobrým pohledem na tuto situaci je to, že Pavel (asi z vězení v Římě) posílá Tychika, aby ten prošel některá místa, kde Pavel na svých dřívějších cestách působil, a přitom povzbudil křesťany čtením dopisu. Název „Efezským“ vznikl později v souvislosti s místem, kde byla jeho znalost nejvíce rozšířena.

Stručný obsah listu Efezským

Podrobnější poznámky k obsahu byly vlastně doprovodem překladu dopisu v části I, tematické (či praktické) shrnutí listu je pak podrobněji v oddílu 3.5. Proto nyní na

⁴Viz [4], komentář k verši Ef 1,1.

tomto místě jen velmi stručný souhrn celého listu:

Po úvodním oslovení (1,1-2) Pavel začíná děkovat Bohu a chválit ho za dary, které nám lidem svěřil v Kristu. Děkuje za odpuštění hříchů a přijetí u Boha, smíření s Bohem (1,3-7), a také za to, že Bůh ty, co navázali vztah s Kristem, drží pevně ve své ruce a už se jich nevzdá (1,7-14). Děkuje za víru lidí, kterým píše a o které slyšel (1,15-16) a modlí se za ně, aby více mohli znát, jak Bohu na nich záleží (1,17-18) a jak velká je jeho moc vůči nim (1,19). Říká, že stejnou mocí Bůh vzkřísil Ježíše Krista, se kterým jeho posluchači navázali vztah (1,20-22), a tak nyní mají přístup ke všemu, co Bůh nabízí (1,23).

Pavel připomíná svým čtenářům a posluchačům (dopis byl často předčítán nahlas širšímu okruhu lidí), že byli kdysi nyní ve vleku sebe sama, tohoto světa a Hospodinova duchovního odpůrce (2,1-3) – ale díky Boží moci jsou nyní ve spojení se vzkříšeným Kristem, takže mohou prožívat jeho péči a moc (2,4-7). Toto smíření s Bohem proběhlo ne na základě jejich dobrých skutků, ale na základě Hospodinovy milosti a lásky (2,8-9). Ale přesto nyní Bůh má pro ně připraveny skutky, ke kterým je volá (2,10). Říká jim, ať nezapomenou, že Hospodinovo odpuštění potřebují jak pohané (2,11-13), tak hebrejové (2,14-17), takže kdokoli může přijmout milost od Boha skrze vztah s Ježíšem Kristem (2,18). Jak hebrejové, tak pohané jsou součástí stavby, kterou Bůh buduje skrze duchovní spojení s Ježíšem Kristem (2,19-22).

Pavel říká, že dostal nezaslouženou milost, když může šířit tu zprávu, kterou zrovna vykreslil (3,1-8) – že přístup k Bohu je umožněn skrze Ježíše Krista (3,9-12). Těžkosti v této jeho službě jsou pro něj spíše potvrzením pravosti jeho zvěsti než překážkou (3,13). Začíná znovu za své posluchače prosit⁵: opět zmiňuje zejména témata ze své předchozí modlitby – prosí, aby mohli křesťané v Efezu a okolí získat sílu pro svůj život skrze spojení s Kristem (3,14-16) a aby plněji poznali jeho lásku (3,17-19); s důvěrou je svěřuje do péče toho, který v nich působí svou mocí (3,20-21).

Pavel vyzývá své posluchače k životu tichosti, pokory (4,1-2) a jednoty (4,3-6). Tato jednota se ovšem neprojevuje v uniformitě neboli stejnosti všech, ale Bůh dal každému různé dary, kterými má k jednotě přispívat (4,7-13) – cílem je společně dorůstat do plnosti, ke které je volá Bůh (4,14-16). Vede je k tomu, aby odložili svůj život bez hranic (4,17-19) a plněji dorůstali do životního stylu, který není v rozporu s Bohem, ale naopak odráží Hospodinův charakter (4,20-24). Proto mají odložit lež a mluvit pravdu (4,25), vhodně řešit svůj hněv (4,26-27), odložit krádež a učit se naopak rozdělit s druhými (4,28), odložit všechny nevhodné způsoby řeči a učit se mluvit tak, aby každé slovo budovalo a pomohlo (4,29-32).

Jako ti, co byli přijati do rodiny Boha, mají křesťané napodobovat Otce a žít v lásce (5,1-2). Jejich život nemá charakterizovat chtivost a zraňování druhých, ale spíš vděčnost (5,3-5). Ve vztahu s Ježíšem Kristem jsou spojeni se světlem (5,6-8), a jejich skutky nyní mají toto světlo odrážet (5,9-11). „Skutky tmy“ mají být napomenuty – nikoli s cílem pošpinit druhé, ale s cílem přivést druhé k životu, do kterého svítí Ježíš Kristus svým světlem (5,12-14). Každý člověk je vyzván k tomu, aby rozeznal, že to, co bylo právě

⁵Jeho dopis byl pravděpodobně čten na křesťanských bohoslužbách, a tak je více než dopisem – je modelem, který obsahuje vysvětlování, chválu i modlitby za druhé – v jednom dopise se setkáváme s různou náplní křesťanské bohoslužby.

řečeno, je voláním Boha i Ježíše Krista, a pak má ze síly Božího Ducha dorůstat do této plnosti a společně se k ní navzájem povzbuzovat (5,15-21). Pavel pak vyzývá ženy, aby se podřizovaly svým manželům, jako církev se podřizuje Kristu (5,22-24), a vyzývá muže, aby milovali své manželky, jako Kristus miluje svou církev (5,25-33).

Dále Pavel vyzývá děti, aby ze síly, kterou dává Ježíš Kristus, poslouchali své rodiče (6,1-3), a pak vyzývá rodiče, aby nevychovávali děti samoúčelně, ale učili je životnímu stylu, ke kterému vede Pán (6,4). Pokračuje výzvou pro otroky (dnes bychom tuto výzvu mohli vztáhnout na podřízené), aby své pány (dnes bychom toto označení mohli vztáhnout na nadřízené) poslouchali ne naoko, ale s vědomím, že jejich práci vidí Bůh, který jim dá konečnou odměnu (6,5-8). Podobně pozemským nadřízeným připomíná, že v nebi mají i oni Pána, kterému jsou podřízeni – a budou se mu zodpovídat z toho, jak jednali vůči svým vlastním podřízeným (6,9). Pokračuje výzvou pro všechny, aby hledali sílu ke všem těmto konkrétním činům u Pána Ježíše Krista (6,10). Protože nežijeme jen ve světě fyziky a hmoty, ale podstatou reality je i svět duchovní (6,11-12), Pavel ví, že vytrvat ve skutečích, ke kterým vyzývá, nebude snadné, a že jen Ježíš Kristus, vyvýšený jako Pán nad veškerými duchovními bytostmi, nám k takovému životu může dát sílu; proto volá i k vytrvalé modlitbě za sebe i za všechny ostatní, kteří chtějí žít právě nastíněné dobré skutky (6,13-18). Pavel prosí také o modlitby za sebe – nikoli aby byl uvolněný z vězeňského řetězu, ale aby byl uvolněný jeho jazyk a mluvil dobrou zprávu o Boží milosti, kdykoli ho k tomu Bůh povede (6,19-20). Celý dopis je poslán po Tychikovi, který má říci adresátům, co je s Pavlem, a povzbudit jejich srdce (6,21-22). Pavel končí svůj dopis modlitbou za pokoj, víru, lásku a milost od Boha Otce a od Pána Ježíše Krista pro své čtenáře a posluchače.

Pokus o vystižení poselství listu Efezským

Jak staré knihy máte v knihovně? Nemám na mysli, jak ošuntělé vydání té které knihy máte, ale jak dávno je tomu, co danou knihu psal její autor – bez ohledu na to, že v knihovně máte třeba o sto let mladší, nové vydání jeho knihy.

Tolkienův Pán prstenů je zde už více než padesát let (vyšel roku 1954)!! Karel Čapek vydal svou Věc Makropulos už téměř před devadesáti lety (roku 1922)! Quo vadis od Henryka Sienkiewicze je zde už od roku 1896!! Anna Karenina (Tolstoj) byla vydána roku 1878. Ovšem některé knihy čteme, aniž si uvědomujeme, že byly napsány už před mnoha lety. Příhody Toma Sawyera a Huckleberryho Finna (Mark Twain) lze číst už od roku 1884! Pohádky Hanse Christiana Andersena jsou většinou už starší 150 let (vznikaly kolem roku 1850, ve stejné době, jako sesbírала své pohádky Božena Němcová)!! Pohádky bratří Grimmů byly sepsány kolem roku 1820. Mnohé další pohádky (či příběhy) jsou zde také už několik století – jejich autoři do nich sepsali, nebo možná shromáždili obrazy a pravdy, které většinou chtějí vést k moudrému přístupu k životu, nebo aspoň předat pravdivý pohled na život (i když se například jedná o příběhy vymyšlených bytostí, témata jsou vzata z našeho, reálného světa).

Možná jste také někteří četli knihy Julese Verna – tento autor psal kolem roku 1850!! Snil tehdy sen o technické vyspělosti a pokroku, a mnohé z jeho snů jsou dnes už dlouho skutečností (Dvacet tisíc mil pod mořem ... ano, to lidstvo asi zvládlo; Na kometě ... komety máme už obšlápnuté, ale lidská posádka tam tedy ještě asi nebyla; Cesta do

středu země ... to se zřejmě asi ještě neuskutečnilo, je to moc finančně náročné :- Ocelové město ... v našem světě se sto let po Vernově románu odehrály v Hirošimě a Nagasaki mnohem horší scénáře, než o kterých psal).

Cestou zpět do literární minulosti bychom určitě neměli minout Williama Shakespeare – je ostuda, že ve svých čtyřiceti letech se musím přiznat, že od Shakespeara jsem ještě nic nečetl! Teda jaksi si nejsem jistý, ale pokud ano, tak to bylo v rámci povinné četby a nepamatuji si ani jednu myšlenku kromě věty ”To be or not to be, that is the question”, kterou vyslovil Hamlet (v překladu J. V. Sládka myslím ”Být či nebýt, to je, oč tu běží”). Dlužno říci, že právě na Hamleta se chystám, na doporučení Roberta Blye (Hamlet v mnoha ohledech představuje proces zrání muže, jeho přechod z dětského či ženského světa do světa dospělého muže⁶).

Kolik knih starších tisíc let čtete nebo jste četli? Které knihy přetrvaly celé desítky generací, ještě z doby, kdy nebyl knihtisk? Které knihy považovali jejich čtenáři za tak důležité, že si dali tu práci a opisovali je, aby mohly být předány následující generaci? Rád bych se nyní zaměřil na jedinou z těch písemností, které jsou zde už téměř dva tisíce let – na list Efezským. List Efezským – tento šestistránkový dopis apoštola Pavla poslaný křesťanům v dnešním Turecku někdy v roce 60 až 62 n.l. s cílem povzbudit je v jejich křesťanské víře – je součástí Bible, celé knihovny knih (v křesťanském základu přijímaném jako autorita všemi církvemi je těchto knih 66). Tento list Efezským navazuje na některé věci, které jsou ještě mnohem staršího data – některé z knih křesťanské Bible jsou také hebrejskými spisy, jejichž vznik se datuje do doby kolem roku 1250 před naším letopočtem.

Člověk, který čte Bibli, začíná po nějaké době chápat, že kromě jeho osobního světa (jemu nejbližších lidí rodiny a přátel, kterých si váží a kteří si váží jeho) a světa společnosti či kultury (světa zaměstnání, sousedských vztahů, veřejného života, kde máme různé závazky a povinnosti) existuje ještě třetí rozměr tohoto života, a sice vztah k Bohu, který buduje své království, svou vládu, a volá každého člověka, aby se této jeho vládě poddal⁷. Tento třetí rozměr není nějak naprosto mimo naše ostatní dva světy, tedy svět osobní a svět společenský – Bůh spíše oba předchozí světy prostupuje, protože on stvořil jak naše nejbližší, tak tuto celou společnost. A také podřízení se Bohu nespočívá pouze v zážitcích mimo náš osobní či společenský svět, ale prostupuje obě tyto dimenze našeho života.

Jak tady tohle velké pozvání doplňuje list Efezským? Začíná mluvit o velkém plánu Boha sjednotit vše, snad celý vesmír, do nového království harmonie a pokoje, a dodává tomuto poselství „křesťanský“ rozměr – toto velké dílo proměny a přetvoření našeho života se má odehrát skrze Ježíše Krista:

- **Ef 1,10-11: Dal nám poznat tajemství své vůle, radostný záměr, který v Kristu zamýšlel odedávna, že naplní věky a sjednotí vše v něm – vše na nebi i vše na zemi.**

To připojení k Jeho království se odehrává skrze navázání vztahu s Kristem (a lidé, kteří toto pozvání přijali, jsou označeni jako církev). Setkání apoštola Pavla s Kristem

⁶Robert Bly: Železný Jan. Argo 2005; překlad originálu z roku 1990. O Hamletovi se píše ke konci kapitoly 3.

⁷Toto dělení vnímání světa na tři sféry viz např. Richard Rohr: Skryté věci – Písmo jako spiritualita. Nakl. Cesta, Brno 2009, str 26-30.

bylo nedobrovolné – jako nepřítel křesťanů je pronásledoval a dával do vězení (viz Skutky 9), ale setkání se vzkříšeným Ježíšem Kristem jej upozornilo, že se nejedná o pohádku. Věřím, že podobné setkání se vzkříšeným Ježíšem Kristem dnes je přístupné každému z nás – možná ne tak dramatické jako to, které prožil apoštol Pavel, ale stejně pravdivé a skutečné, stejně potvrzující a dokazující, že Bůh svá slova v Bibli k nám lidem myslí vážně. Toto setkání se může odehrát skrze návštěvu křesťanského shromáždění či bohoslužby, skrze čtení Bible, skrze jakoukoli událost, nebo třeba jen v tichosti naší mysli – najednou víme, že Ježíš Kristus skutečně vstal z mrtvých, a smrt nad ním už nemá moc, a že on žije věčně. Žijeme ve svých dvou světech – světě svého osobního života, a světě své okolní společnosti a kultury – a najednou „se nám otevřou oči“ a vidíme do toho třetího světa, ve kterém je králem Ježíš Kristus.

- **Ef 2,5: Bůh nás obživil spolu s Kristem, když jsme byli mrtví ve svých přestoupeních – milostí jste zachráněni od Božího hněvu.**

Setkání se vzkříšeným Kristem nás nenechá stejné – i v nás samotných je něco „vzkříšeno z mrtvých“. Začínáme vidět svůj hřích, svou nedostatečnost, a možná pak pro nás ožije zpráva o tom, že Bůh odpouští – a že toto odpuštění se děje skrze téhož vzkříšeného Ježíše Krista⁸. Přestože mnoha věcem nerozumíme, začíná se nám odkrývat opona, za kterou neviděl Hamlet.

List Efezským je o těchto lidech, kteří prožili setkání se vzkříšeným Ježíšem Kristem a navázali s ním vztah. Pavel jim píše a modlí se za ně, aby mohli hlouběji prožít a porozumět, co to všechno znamená.

- **Ef 3,14-17: Kvůli této dobré zprávě tedy skláním svá kolena před Otcem, který dává život celé své rodině na nebi i na zemi, aby vám z bohatství své slávy dal zesílit skrze svého Ducha na vnitřním člověku, takže Ježíš Kristus bude skrze víru přebývat ve vašem srdci.**

Pavel ve svém dopisu do Efezu ukazuje některé obrazy, které pomáhají pochopit podstatu církve. Jedním z nich je obraz těla: zůstáváme žít ve svém osobním a společenském světě, ale díky vztahu s Ježíšem Kristem vytváříme spolu s ním a s dalšími křesťany nový

⁸Nechci nějak říkat, že Bůh nás musí zastavit slepotou a hlasem z nebe, jako to udělal v případě Pavla (viz Skutky, kapitola 9), i když Bůh může promluvit takto náhle. Současně se mi líbí i pohled Richarda Rohra (Skryté věci, v duchu str. 18): „zkusme s četbou Bible strávit čtyři roční období – to je osvědčený způsob zjistit, zda k nám skrze ni Bůh promlouvá“. Bůh sám se rozhodne, jak rychle chce v našem životě jednat. Také někteří jsou zklamaní, že jim křesťanství tak rychle nepomůže z jejich vlastních problémů, jak by chtěli – přesto pokud se setkali se vzkříšeným Ježíšem Kristem, zůstávají s ním nikoli proto, že je jim ze všech problémů okamžitě pomoheno, ale protože vědí, že Ježíš Kristus je skutečnost a realita. Přesto věřím, že Ježíš Kristus nás chce vyvést z našich aktuálních potíží a přivést už nyní k životu jiné kvality, a ve svém čase k životu v plnosti.

Možná na tomto místě je vhodné zopakovat skvělá slova Johna Stotta ([2], str. 119), která komentují Ef 3,17-19 („Prosím, abyste zakořenění a zakotvení v lásce¹⁸ mohli společně se všemi svatými pochopit, co je šířka a délka, výška a hloubka –¹⁹ poznat Kristovu lásku“): Různí komentátoři varují, že je nezdravé brát doslova šířku, délku, výšku a hloubku. Navzdory tomu se mi zdá vhodné říci, že Kristova láska je dost „široká“, aby zahrнула celé lidstvo; dost „dlouhá“, aby přetrvala věčně; dost „hluboká“, aby zasáhla i toho nejhluběji padlého hříšníka; a dost „vysoká“, aby jej vyvýšila do nebe.

organismus, „tělo, jehož hlavou je Kristus“ – začínáme ve svém životě uskutečňovat věci, ke kterým nás nevede ani náš osobní, ani společenský svět, ale On.

- **Ef 4,16: Z Krista celé tělo, pevně spojené, roste a buduje se v lásce – skrze každý spoj dodávající živiny a skrze každou část, která přispívá podle svěřené míry.**

Dalším důležitým obrazem církve v listu Efezským je obraz nevěsty, kterou si vyvolil její ženich, usiloval o ni a připravil vše pro den svatby. Tento den svatby je v biblické knize Zjevení stanoven na dobu druhého příchodu Ježíše Krista (který je ženichem) na tuto zem.

- **Ef 5,25-27: Kristus miloval církev a sám sebe za ni vydal, aby ji posvětil a očistil obmytím vodou a slovem a přivedl k sobě církev slavnou, bez vady či vrásky, aby byla svatá a bez poskvrny.**

V závěru listu apoštol Pavel, vědom si toho, že dobré myšlenky by mohly zůstat jen ideály, vyzývá své čtenáře k tomu, aby všechna slova listu uvedli do života ve svém vztahu k Ježíši Kristu:

- **Ef 6,10: Hleďte tedy zmocnění u Pána, najděte svou sílu v jeho síle.**

Etické výzvy a ideály prezentované v dopisu Efezským nejsou ničím výjimečným v běžné společnosti; výjimečným je vztah se vzkříšeným Kristem, který dává důvody a sílu k takovému životu. Přeji každému čtenáři těchto řádků, aby sílu a lásku ve vztahu k Bohu, jak o tom mluví list Efezským, prožíval ve svém životě.

Literatura

- [1] Klyne Snodgrass: Ephesians. Edice NIVAC, Zondervan 1996. Počet stran 366. Asi nejschůdnější úvod do čtení listu Efezským. Ještě existuje kniha [3], která je lepší kvality, respektive asi dvojnásobně podrobnější při zachování biblické přesnosti a věrnosti. Při úvodním vstupu do listu znamená méně někdy více – navíc Klyne Snodgrass domýšlí vliv dopisu na náš život víry, takže doporučuji na prvním místě. Jedná se o komentář, který mírně vychází z řeckého originálu, ale znalost řečtiny není nutná.
- [2] John Stott: Výklad epištoly Efežanom. Návrat 1992, Praha. Kniha je ve slovenčině, ale jedná se o nejlepší úvod do osobního čtení dopisu, který je českému čtenáři přístupný. Počet stran 259.
- [3] Peter O'Brien: The Letter to the Ephesians. Edice The Pillar New Testament Commentary, Eerdmans 1998. Počet stran 495. Asi nejkvalitnější evangelikální komentář, který nyní (2009) k dopisu Efezským existuje. Vyjasňuje a doplňuje některé výkladové nejasnosti knihy [1] (těch je velmi málo, jen např. Ef 1,23 se Peter O'Brien nebojí vyložit tak, že církev je skutečně plností Boha). Čtenář by zde měl najít většinu odpovědí na otázky o významu textu. Mírný důraz i na využití v našem životě víry, ale asi ne tolik jako [1].
- [4] Petr Pokorný: List Efezským. Edice Český ekumenický komentář k Novému Zákonu. Česká Biblická Společnost, Praha 2005. Počet stran 100. Dobrý komentář na odborné úrovni, je méně už pomocí pro osobní život víry (mírně zde chybí osobní rozměr).
- [5] Pavlovy listy do Galacie, Efezu, Filip, Kolos a Tesaloniky. Edice Průvodce životem, LUXPRESS, Praha 1995. Jedná se o parafrázovaný překlad Bible nazývaný Slovo na cestu, společně s výkladovými poznámkami. Vhodný pro mládež, ale jedná se o srozumitelný překlad Bible pro každého. Počet stran 87, listu Efezským je věnováno 15 stran.
- [6] Rudolf Hoppe: List Efežanům, list Kolosanům. Edice Malý Stuttgartský komentář - svazek 10. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000. Listu Efezským je věnováno asi 68 stran.
- [7] The Expositor's Bible Commentary Volume 12 (Ephesians to Filemon). Zondervan 2006. Tato část edice EBC je cenná zejména pro příspěvek o pastorálních epištolách (1. a 2. list Timoteovi, list Titovi) od Andrease Kostenbergera. Listu Efezským zde věnoval 156 stran (včetně textu verze NIV) William W.Klein. Jedná se o základní orientaci, uvádí některé názory, ale občas neuvádí pro ně argumenty, jen odkazuje např. na komentáře [1] nebo [3]. Pořád je ovšem obsáhlejší než [4] nebo [6].
- [8] Nancy Pearcy: Total Truth – Liberating Christianity from Its Cultural Captivity. Crossway Books 2005 (Study guide edition). 511 stran. Tato kniha mne překvapila a hodně povzbudila do praktického přemýšlení, jak vnášet křesťanství dovnitř kultury, ve které žijeme. Praktické povzbuzení do toho, jak skloubit křesťanství a život v tomto světě.

-
- [9] Christian Bensel: *The Meaning of Life*. Přednáška v křesťanském studijním centru Schloss Mittersill na Silvestra 2008. Ke stažení na stránkách www.schlossmittersill.org, český překlad celého zamyšlení by měl být k dispozici na rozhovor.cz/poselstvi/0026mysl-zivota.php. Podnětné pohledy na to, co to je smysl života a jak potřebujeme smysl života znát a žít. Asi 10 stran A4.
- [10] Richard Foster: *Uspořádej svůj duchovní svět. Návrat domů*, Praha 2008. Překlad klasického díla *Celebration of Discipline* z roku 1978 – dvanáct oblastí nebo pohledů na život, které nám pomáhají vnímat Boha a žít praktický křesťanský život: rozjímání, modlitba, půst, studium, prostý život, samota, podřízení se, služba, vyznání hříchů, bohoslužba, vedení, oslava.
- [11] Přednášky na téma Synovství od manželů Erika a Karen Brauerových na jarním pobytu Evangelikálního společenství v Zubří v květnu 2009. Přednášky, které mluví o základech křesťanského života a vyjasňují, co to znamená žít ve víře nebo růst ve víře: co to je opravdové pokání, jak prožívat odpuštění, v čem spočívá růst křesťana – a další témata.
- [12] Alan Vincent: *Pět dimenzí kříže*. Nakladatelství KMS, Praha 2008. Milá knížečka, která na životních příbězích autora a jeho manželky vysvětluje základní významy ukřižování Ježíše Krista a základy naší víry. Díky životnímu svědectví autora vyznívá kniha dost prakticky.
- [13] Richard L.Pratt: *Najdi svou důstojnost. Návrat domů*, Praha 2003. Kniha, která mluví o základních otázkách vztahu mezi člověkem a Bohem. Právě tato kniha se věnuje tématu „obraz Boha v nás“ a všimá si, kdy o těchto věcech mluví Bible.
- [14] Recenze Jeremyho Pierce, na základě kterých jsem koupil knihy [1] a [3]:
http://parablemania.ektopos.com/archives/2005/09/commentaries_on_2.html.
- [15] Robert Moore, D.Gillette: *Král, válečník, kouzelník, milovník* (v češtině vyšlo 1990). Psychologické charakteristiky muže – lehce se dotýká i duchovních otázek dospělosti, ale zabývá se zejména praktickým životem muže v tomto světě. Velmi mne zaujala. Člověk dostane před oči obraz zralého muže.
- [16] Leen La Riviere: *Křesťan a tvořivost (biblické základy kreativity a umění)*. Praha 2006, Continental Sound/Christian Artists ve spolupráci s vydavatelstvím Rosa. Zajímavá kolekce myšlenek o darech, které člověk dostal od Boha pro službu druhým – mluví také o službě v naší kultuře a společnosti, nejen o tvořivosti ve službách obvykle označovaných slovem „duchovní“. Podle mne je kniha [8] vyváženějším úvodem do těchto věcí, ale tato kniha [16] zase je vhodným doplněním, protože uvádí mnohé konkrétní příklady tvořivosti.
- [17] Peeter Kreeft: *Everything you ever wanted to know about heaven but never dreamed of asking*. Ignatius Press, San Francisco 1990. V angličtině. 262 stran. Kniha je pokusem o vykreslení křesťanské naděje nebe. Název je skutečně parodií na film Woodyho Alana „Vše, co jste kdy chtěli vědět o sexu, ale báli jste se zeptat“ – a dobře na naše lidské touhy a radosti navazuje tvrzením, že nebe je radostnou nadějí.

- [18] Bob Buford: *Poločas života. Návrat domů*, Praha 2003. 144 stran. Kniha přemýšlející o tom, jak říká Pavel Vopalecký, co s načatým životem – jak vyvážit práci a ostatní věci ve svém životě. Pohled z křesťanského hlediska.
- [19] Ernie J. Zelinski: *Nebojte se nepracovat*. Portál, Praha 2003. 170 stran. Zajímavá knížka o podobných věcech jako ta předchozí. Vychází více ze zkušenosti autora, který varuje před nebezpečím workoholismu (upracovanosti) a přemýšlí o tom, jaké věci v životě kromě práce a vztahů vlastně děláme. Od předchozí knihy se liší v tom, že křesťanské hledisko příliš nezmiňuje, až na následující citát: „Nebojte se přijít do kostela jen proto, že je tam hodně pokrytců – vždycky se tam najde místo ještě pro jednoho“.
- [20] Edith Schaefferová: *Co je rodina? Návrat domů*, Praha 1995. 178 stran. Pohled ženy na rodinu z různých hledisek. Edith mluví o tom, proč je rodina důležitá a nenahraditelná. Rodina je místem, kde se rozvíjí tvořivost, či prostředím, kde se formují mezilidské vztahy. Jaké věci nabízí rodina, které se člověk nenaučí a které nenajde nikde jinde? Naše vztahy nejsou dokonalé, ale přesto je možné něco hezkého vytvořit během třiceti, čtyřiceti nebo padesáti let vzájemného života.
- [21] Richard Rohr, Joseph Martos: *Stát se moudrým mužem*. Cesta, Brno 2007. 166 stran. Přepřacovaná verze dřívější knihy. Jedná se o 25 zamyšlení o tom, co všechno ovlivňuje život muže v dnešní společnosti. Asi nejsrozumitelnější kniha od tohoto autora.
- [22] Davar3 – program s překlady Bible a biblickými studijními pomůckami. Obraz instalačního CD ke stažení na adrese www.davar3.net. Viz též recenze Software pro čtení Bible (odkaz: <http://www.rozhovor.cz/preklady/0094software-pro-bibli.php>).
- [23] Bible 21. Nový překlad Bible, který je k dispozici od dubna 2009. Zaměřuje se na čtivost a zachování významu vět původního textu (nikoli nutně významu všech slov) – tzv. dynamický ekvivalent. Viz též recenze na stránce <http://www.rozhovor.cz/preklady/0088bible21.php>.
- [24] Jeruzalémská Bible. Nový překlad Bible, k dispozici je od listopadu 2009. Jedná se o překlad francouzského překladu Bible s rozsáhlým poznámkovým aparátem, ovšem samotné biblické texty byly překládány s přihlédnutím k hebrejskému a řeckému originálu. Viz též recenze na adrese <http://www.rozhovor.cz/preklady/0272ceska-jeruzalemska-bible.php>.
- [25] Bible – Český Studijní Překlad. Nový překlad Bible, k dispozici je od července 2009. Jedná se o nejpřesnější (co se týká překladu jednotlivých slov – tzv. formální ekvivalent) český překlad, čtenář musí překlad při čtení víceméně dotvořit, protože poznámkový aparát poskytuje více možností překladu u slov či spojení, která obsahují více potenciálních významů. Překlad má tedy studijní charakter. Viz též recenze na <http://www.rozhovor.cz/preklady/0255cesky-studijni-preklad.php>.
- [26] Philip Yancey: *Proč se obtěžovat s církví*. Návrat domů, Praha 2001. List Efezským je především dopis o církvi, proto tato kniha o roli církve je vhodným doplňkem.

-
- [27] Dietrich Bonhoeffer: Život v obecnství. Návrat domů, Praha 2006. Slova z roku 1935. Promluvy na následujících pět témat: společenství, den v obecnství, den o samotě, služba, zpověď a večere Páně. Celkem 86 stran.
- [28] Paul Tournier: Silní a slabí. Návrat domů, Praha 1995. 192 stran. Potřebují silní lidé Boha? Mohou slabí ve svém životě najít stabilitu? Srovnáním silných a slabých reakcí v našem životě se praktický lékař a psychiatr Paul Tournier pokouší nastínit etiku z pohledu křesťana – jen duchovní pohled nás může osvobodit ke zdravím životním postojům.
- [29] Henry Cloud, John Townsend: Hranice. Návrat domů, Praha 2002 - 2.vydání. 266 stran. Kde jsou zdravé meze ve vztazích a v osobním životě? Mluví částečně o podobných věcech jako předchozí kniha – lidé přemýšlející o křesťanství se často bojí, že budou Bibli nebo církví ovládáni v něčem, co sami nechtějí. Jak stanovit hranice, aby byla vyváženost mezi vlastními rozhodnutími a zbytkem života? Zajímavý pohled pro zamyšlení od dvou křesťanů psychologů.
- [30] C.S.Lewis: K jádru křesťanství. Návrat, Praha 1993 (v roce 2008 vyšlo podruhé, momentálně (2010) je ke koupi). České vydání knihy, která vznikala jako série rozhlasových pořadů v roce 1942. Celkem 155 stran. Tato kniha se svým pojetím nejvíce blíží obsahu dopisu Efezským, protože se věnuje jak víře, tak etice. Provádí čtenáře od přemýšlení o tom, zda Bůh vůbec existuje, potom představuje Ježíše Krista, nato pokračuje křesťanskou etikou v různých oblastech, a zakončuje zatím nejlepším uvedením do otázky Trojice Boha, které jsem četl. Když čtu pomalé a důkladné Lewisovy argumenty, říkám si, že by snad dovedl k víře každého, kdo si tuto knihu přečte.